

DORDONUS
DE
MORBI GALLICO
CURATIONE
PAPIAE

FORTUNA ET
AMICORUM
FALLITUR

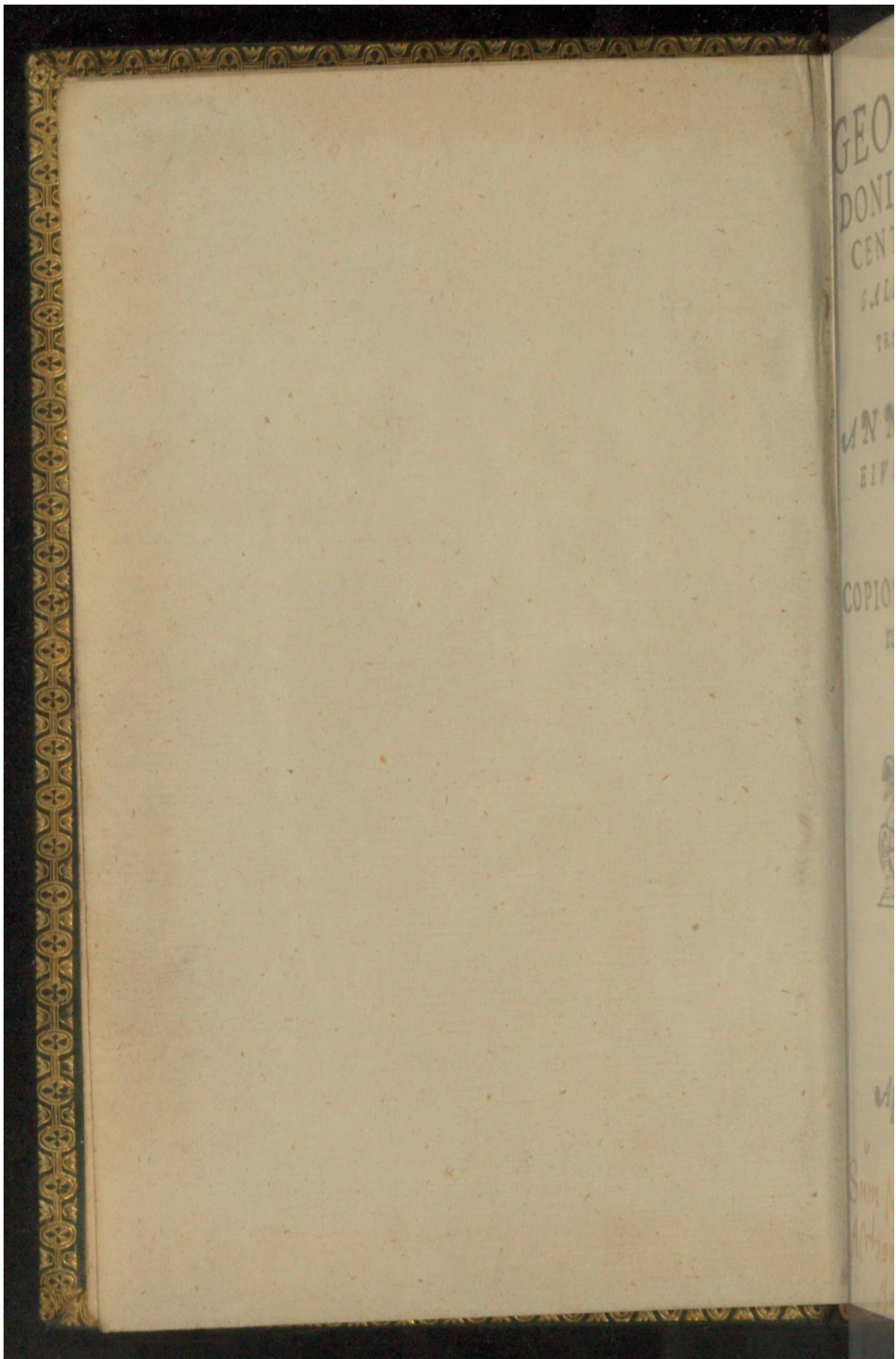

LIBROS
EGREGIOS CUMULARE
PRÆCLARA SUPELLEX.
BIBLIOTHECA CORTINIANA.

1845/A

Coll: A
incompl.

Fix

GEORGII DORDONI MEDICI PLACENTINI DE MORBI GALLICI CVRATIONE TRACTATVS QVATVOR.

ANNOTATIONES EIVSDEM CENTVM IN Simplicium Materia.

COPIOSISSIMO OMNIVM REtum Memoriabilium indice.

PAPIAE

Apud Hyeronimum Bartholum.

M.D.LXVIII.

Sum Magistri Ioannis Seidelij Actbonensis, patavii comparatus. Anno 156[illegible].

GEORGIVS DORDONVS

SCIPIONI SIMONETAE SENATORI INTEGERRIMO ET VIRO SVMMO S. P. D.

ETVS fuit consuetudo Eruditorum omnium, qui Edituri essent opus aliquod in lucem, curare in primis, vt sub Tutela alicuius magni viri emitteretur, ne ab inuidorum lingua læderetur. cumq; superioribus annis scripsissem librū de lue gallica, quæ iam vniuersam ferè Europam infecit fœdauitq;, in quo non modo naturam morbi, causas & primordia sed & notas, & vniuersalem predicendi, & curandi rationem docuit, Addidi centum annotationes in materia simplicium Medicinarum, cœpi & ipse aliorū exemplis mecum cogitare, quem maxime meorum laborum patronum deligere deberem, tu in primis Nobilissime & ītegerrime Scipio mihi occurristi, cui lucubrationes has meas dicarē, mouitq; non modo summa tui generis Nobilitas clarissimis tuorum maiorum gestis firmata ornataq;, sed & singularis beneuolentia qua & tu, & ornatissimi fratres, & præcipue Reuerendissimus laudæ Episcopus me persequuti estis. solebat vir ille summus

me tam amanter excipere cum Mediolanũ profeciſcebar videndorum ſimplicium gratia, que in horto ſuo coli diligenter curabat, vt facile intelligam, me & illi, & vobis omnibus tantum debere, quãtum perſoluere nequeã. quod ſupereſt illud prætermittere minime debui, vt voluntatem meam hoc ſaltim qualicunq; teſtimonio tibi teſtatam facerem, ac ſi non referre gratiam habere tamen immortalem declararem. Suſcipe igitur leuẽ hanc teſtificationem animi mei erga te & tuum genus ea hilaritate, qua ſoles omnia, quæ offeruntur, quæ quidem, tametſi inculta, & obſcura ſint, tu tamen tuo ſplendore & ornes & illuſtres. Vale, & me tibi additiſſimum tuere.

Ad Lectorem.

Qui fuit in terris morbus vix cognitus olim
  Gallicus, heu creſcit, ſerpit, & vſq; magis.
Indoluit medicis equandus iure vetuſtis
  Dordonus, tibiq; hunc edidit ecce librum,
Qui cauſas, vires, vnde & ducatur origo,
  Hunc certa & facili tollere calle docet.
Qu[illegible]uis es ergo, cupis talem depellere morbum,
  Hoc tibi opus paruo lector eme, inde vale.

GEORGII DORDONI

MEDICI PLACENTINI IN SVum de morbo gallico librum præfatio.

CVM proprium optimi cuiusq; sit munus aliquid in commune laborare, & semina quedam, ex quibus alij gratum percipiãt fructum, spargere, fit, vt alij ædium monumenta, alij agrorum latas possessiones, alij nobilitatem genus omnes ferè (ne singulos connumerẽ) aliquod certissimum laboris sui inditium posteris relinquant, huius itaq; optimi instituti non immemor, cum annis elepsis nũc præcipue temporis, cum bella apud nos nondũ sæuissent, Ticini Chirurgiam publicè profitens aliquid quotãnis de morbo gallico pertractarẽ, operæ prætium nobis visum est, de hoc morbo, de quo quamuis ab antiquis (quod sciam) medicis nihil sub hoc nomine scriptũ fuerit, a recentioribus tamen multa dicta fuere, quæ partim per experientiam, vt reliqua inuenta sunt, partim a primatibus medicis ob maximam cum varijs morbis affinitatem ex-

cerpta sunt, cum in dies latius serpat, augeat, & multiplicet, Deo Opt. Max. Fauente, eo familiari & domestico ordine, & facili quo forsan nō ita ab alijs scriptum fuit scribere. quamobrem non ero prefatione longior, ne lectoris animum, vt iam mihi videre videor, ab operis lectione differam, verùm, rem, de qua nobis propositū fuit, aggrediens quàm breuissime fieri poterit absoluam, Diuiditur itaq; liber hic in quatuor partes, seu tractatus, sicut contingit eum multis modis curari. in primo autē dabimus modum curandi morbum hunc per purgationes & euacuationes, 2. per vnctiones, tangendo empericorum errores; 3. per suffimenta, seu suffitus; 4. & vltimo per ligni indici decoctum, nec non & per radicem chinam, seu cynam, & salsam pariliam.

De origine morbi gallici. Cap. I.

Qui de morbo gallico scripserunt, presertim solerttissimi humanarum rerum indagatores, qui corpus humanū varijs incōmodis aduersæ valetudinis afficifatentur hoc ob aeris intēperie accidere aiunt, querentes demum, vnde talia ortum habeant, eorum plures & si admirentur per hoc tempus veluti vitæ punctum tot periculorū generibus, tot morbis totque curis excruciari, ausi sunt tamen dicere naturam hōi nihil prestabilius prestitisse, hoc vitæ curriculo, O miseram vitam, quæ tot & tantis tempestatibus terribilissimis fluctibus, procellisq; exagitatur. Sæuiunt in nos nunc Martis nunc Falcigeri arma

mini-

nitantium innumera malorum genera, quale pestiferũ mali genus in nos demissum est quod & si gallos nobis primum atulisse constat, oẽsq; mundi partes deinde in quibus regionibus atrocissime incrudescens prius tñ ex aeris intemperie apud mauros originem contraxisse censetur, vt lepra Elephantiaq; in aliquibus alijs regionibus tempore tiberij Cesaris, Epidemiaq; in aliquibus temporibus, & nisi videretur nobis videre detractores in nos surgere, dicere auderemus morbũ istum semper viguisse apud indos. Maurosq; ex quorum regionibus vehitur lignum indicum, & quamuis apud Autores antiquiores nihil sub titulo morbi gallici scriptũ inueniatur, sub alio tamen nomine ab aliquibus de eo fortasse esse pertractatum, vt clare constat apud aliquos authores, qui de malo mortuo, & lepra per tractant, quod cum morbo gallico multum conuenire videtur, in natura, accidentibus aliquibus, curaq; , videtur solũ differre in doloribus nocturnis iuncturarum, præsertim cum morbus talis a mã pituitosa pendeat, causam huius fuisse credimus conuinctiones malas. Verum eius curandi methodũ intendẽtes, id in præsentia diffiniẽdum omittimus. Sed, quid de hoc morbo censendum sit, rem expediamus cum ergo morbus iste a mauris originem contraxerit, ob loci distantiam regionisq; ignotionẽ nobis nõ facile cognitus fuit. adeo vt nõ mirandum est, si ab antiquioribus medicis nulla facta sit ipsius mẽtio nisi per Mauros ad partes Hyspaniæ seu Gra

natæ, postq; Neapolim per hyspanos delatus est, inde vō per gallos cum karolus Franchorum Rex Regnum neapolitanum adiuit, per vniuersum orbem expansus est. Illinc vō ad aliquod temporis spatiū Hyspani versus meridiē iter suum tentarunt (vt dicemus) ibiq; ligni cuiusdam appellati indici notitiam habuere, habitaq; huius, et morbi magis notitia affectos ex hoc morbo vi medicaminis illius curari perfectè vidimus, quamuis antea quoq; multos ex hoc morbo affectos localibus medicaminibus curatos esse inspeximus. Cum vō ex coniunctionibus malis tum Martis tum Saturni magis morbum istum inualuisse videmus, qua ꝓpter nonnulli ausi sunt varijs, et diuersis nominibus talem morbum nuncupare aliqui eorum ab influxu eum vocitauere. & sic malum saturninum eum appellarunt; aliqui alij ab his, qui prius ad nos eum atulerunt & talem morbū gallicū appellarunt, quia primitus in insubriam per gallos delatus est, Sed post vō bellorū calamitates per vniuersum fere orbē expansus est; aliqui alij ab accidentibus, & eius notis, quia cum confirmatur, illico ad superiora ascendit, precipuæ ad fauces, & mentum, propterea aliqui appellarūt eum mentagram; aliqui alij ab effectibus quia prius pudenda corripiat, & crassatur, pudendagrā hac de causa dixere, cum talia membra sint putredini magis apta, verum non in oībus accidere dicimus, sed quibus plus est ocij, hoc iudicandū relinquimus, inquit .n. Gal. p. de morbis curandis, diuersitas nominum

mium non impedit nos in dignoscenda rerum essentia, in quinto simp.cap.p.de locis affectis cap.4. in princi- ideo circa rei medelam procurandum est. Sed prius nulla huic negotio necessaria tangenda sunt, quæ in mordio a nobis fuere commemorata, & a dignitate necessarijs chirurgiæ incipiamus.

e dignitate necessarijsq; chirurgia. cap. 2.

Quamuis artista manualis precipue circa istius pesti- i morbi medelam fædissima videatur, tum ex vnctioni s male olẽtibus, suffitibusq; tum ex vlceribus putridis n propter hoc vituperanda est pars ista, q̃ particula- er respicit morbum istum reliquasq; chirurgiæ partes, ia sic tota medicina vituperanda esset. nõ ne phisicus nsiderat stercus vrinas vlceraq; interiora pectoris vi- licet, pulmonis, epatis, intestinorumq; abrasiones.

Vtilitas namq; ex hoc morbo qualis quanta sit (vt remijs incendamini) vnicuiq; patet, vbi nam egri ab tensissimis, ac fædissimis pustulis, vlceribusq; affligun- r, magnificè satisfactum fuit medicis, vt in dies vide- põt, non ne oĩa conficit sibi chirurgus, & propterea lu rum est in duplo maius, est magis vtilis quam alia medi- næ pars, q̃ pharmacopolis magisquã sibi lucrũ cõponit, ulta esse necessaria chirurgo satisconstat ex medicinæ dicibus, cum sit vltimum instrumentum, quasi omnes lias partes medicinæ præsupponens. Scire debet primo q̃ ertinent ad dietam, & pharmaciã, teste Gal.p de sectis

vbi inquit, chirurgus indiget dieta, & pharmacia, ideo opꝫ chirurgũ studuisse oĩbus medicine partibus, aliqui preterea non poterit habere intentum finem, nisi ille, qui studuerit in logica, vt possit cognoscere modos trium demonstrationũ, hoc dixit Aue. p. coliget p. Gal. p. de morbis curandis, Radarguit tesalũ, quia ignorabat Dialeticã, consequenterq; opꝫ chirurgum studuisse phisicis libris Arist. vt facilior sit trãsitus ad res medicinales, quia medicus plura mutuatura phisico naturali, hoc dixit Auer. loco alegato, habeatq; consequenter cognitionem anotomiæ præcipueq; membrorũ exteriorũ magis, quam interiorum teste Auic. 4. p. de sectione, opꝫ vt sector sciat anotomiam neruorum venarum, & arteriarum, ne aliquis incidat, aut incidi faciat quia chirurgus scientificus non tenetur manibus operari hoc dixit Auenzoar, sed pstare consilium, & habere ministros, Vide Hipp. in tractatu de medici vulnerarij munere, in principio & in libello de medico mediciue offitio, q̃ a chirurgo sunt obseruanda, nunc võ redacta est chirurgia ad empericos & barbitonsores, qui tantũ erugini student & vix medicorũ chirurgorum, librorum tegmina inspitiunt & dñi magistri appellari volunt, credentes experientiolis suis oẽs egros curare, tales namq; teste Albucasi, sunt expellẽdi a curis hoc dicebat Auẽzoar & plinius, Almansor lib. 7. dicit eos casualiter operarij sicut ab alijs edocti sunt, & eorũ imperitia, & data opera occidunt egros.

De deffinitione morbi gallici seu descriptione. Cap. 3.

i verè deffiniri põt morbus gallicus eo modo, quo po
nus, eum deffiniemus. sed cum sit morbus & conse-
ter accidens, & accidentium non est vera deffinitio,
axime accidentium per accidens, vt testis est Arist.
etha. 17. & 18. Accidentium non est vera deffini-
de eo igitur dabitur descriptio. Et dicemus morbum
m esse intemperaturam Epatis ad calidum et siccum,
lurimum, in fine võ morbi ad frigidum & siccum.
num est, quod atra bilis incineratur, & in principio
lit bilis cum sanguine subtili, & pituita aquosa, &
gis & minus secundum morbi qualitatem, & patiẽtis
peraturam, cum quadam mala qualitate non manife-
cõicata per venas & porrositates corporis, is aũt mor
quandoq; est compositus quandoq; est magis simplex
vt plurimum est compositus, vt sunt ẽt oẽs morbi, vt
rit Gal. p. de Simptbomatum causis cum aũt est cõfir-
ta infectio in massa sanguinea, cum pituita dulci pre-
tim tunc illa mala qualitas expãditur per vniuersum
rpus & tunc fiunt dolores & talis morbus posset hoc
do describi; morbus galicus est lesio siue mala qualitas
unicata per venascerebro tanq̃; membro debili, vt ait
l. in lib. de missione sanguinis, vnde eius lesio manife-
atur per lesionem neruorum per totum corpus vt clare
nstat per patientes sciaticas, podagras, & articulorũ

dolores, cum vero accidit (vt noſtris temporibus acci-
dere videtur) quòd adeo egros a ſua naturali diſpoſitio-
ne commutat, non ſolum in qualitate, ſed in quanti-
tate, & ita eos horribiles reddit q uix dignoſci poſſunt
habitus facieq; à priori ita diſſimiles fiũt, quod effigiem
Leonis repreſentant ebriiq; videntur, ſinochamq; pati
iudicantur, tale aũt ſinthoma eſt cum caſu capillorum
pillorũq; in vniuerſo corpore & præſertim capitis. huius
cauſam credimus eſſe, quòd cum materia aſcendit ad ca-
put, fit ſubtilis, & vaporoſior, putreſcitq; , ac conſequen-
ter magis caliginoſa fit, veluti fumi exuſti ad ſuperiora
tendentes, per caminum, propterea magis facie, totiuſq;
capitis pillos defluere facit, et tunc verificatur opinio me-
dicorum aliquorum dicentium morbum iſtum eſſe leprã
& ſic deffiniri poſſet iuxta Gal. ſententiam in lib. deffini-
tionibus, qui ita inquit. lepra eſt tranſmutatio entis ve-
corporis ad preternaturam, vel vt ab Auic. deſcribitur
3. 4. cap. de lepra, & illic cadunt pilli, & alteratur color
eius quapropter videtur vnamquamque iſtarum def-
finitionum competere morbo gallico appellato depillato-
rio, hoc tale ſinthoma ex aeris intemperie accidere credi-
mus, ſicut & tempore Hipp. vt ipſe reffert epidimiorum
3. quandam egritudinis ſpẽm accidiſſe in qua omnes pilli
deffluebant, oſſaq; denudebantur, & propter id morbus
iſte gallicus quoq; eſt magis ſimplex, et præcipuè, qñо in-
fectio eſt in hepate, & tunc adſunt puſtulæ, & cruſtæ, et

fiunt

quoq; vlcera ambulatiua, corrosiuaq; secundũ ma- minoremue mixtionem humorum calidorum, cole- um, adustorum, & talis spẽs ita describi posset, Mor- allicus est mala qualitas infitiens corpus, & conse- ter hepar per venas & arterias, infitiens qnõq; vt es, precipueq; cum prouenit morbus ex dormitione, longa conuersatione, aut ex vestimentorum tum vi m mulieris infectorum vsu absq; tamen coitus com- ione, tales namq; affitiũtur absq; genitaliũ, fauciũq; uptione, & sic verificaretur morbum istum nõ recte tari pudendagram mentagramq; vt in probis viris ieribusq; honestissimis nostris temporibus vidimus, iuuantibus tamen malis syderum aspectibus, cum xcoitu aliquis affectus fuerit tũc prius genitalia af- ntur, deinde (nisi succurratur) totum corpus affi- r ex nocumento coĩcato per venas, arteriasque ca- quod post tandem per vniuersum corpus expãditur, nde fit affectio vniuersalis, que morbus gallicus nun tur, vt autẽ finẽ morbo gallico. quo ad eiusdem scri- nem imponamus dicemus eum, quo ad aliquas eius posse deffiniri describi uè, vt malum mortuum, & le m, vt diximus

De causis morbi gallici cap. 4.

Causarum nobis ignotarum adhuc est questio inter icos, sed in hoc concordati sunt omnes ex insa itate aeris, & malo influxu solum multiplicatã esse

hanc

hanc luem, hoc astronomi ex syderum motu penitus accidisse inquiunt, asserentes Saturni cum Venere Martis coniunctionem causam fuisse, arguentes etiam sicut in antiquorum temporibus insurrexisse lepram Elephātiasim, ita nostris temporibus plagam istam per vniuersum orbem prorepsisse constat. causæ aūt manifeste siue primitiuæ sunt quæ ad extra proueniunt vt lactis assumptio in pueris, coitus cum muliere fœda, dormitio continua cum pustulosis maxime comestio & mansio continua cū his, qui habent nodos, & iuncturarum dolores non ita apt est corpus inficere. sicut q̄ ex coitu aut lactis assumptione accidit, quotquot curauimus (si nobis credendum est) neminem ex solo influxu primitus infectum inuenimus verum aliquos sicut diximus, inuenimus ex contagione affectos quibus pudenda nunquam infesta fuere. hoc aut ex contactu, aut vestimentorum vsu, aut lactis assumptione, aut per oscula occidisse credimus vt in lepra, Elaphātiasiq; aliisq; morbis cutaneis accīt. ex quibus aliquis dubitare posset, ꝓpter quid magis inficiuntur genitalia, & fauces, quam reliqua membra? Respondet, quia spongiosa, & mollia & de facili putrescibilia. proinde in aliquibus procedit contagio cito. & in aliquibus tarde incedit secundum vlcerum virgæ aut vuluæ malignitatē, & curationis procrastinationem, et sic causarum vna est propria, altera coadiuuans &c.

De

De signis morbi gallici. Cap. 5.

De signis deinceps dicamus, aut facilius in istius mor-
gnitionem deueniamus. Multiplicia sunt signa, sicut
rsæ sunt cōplexiones, & occasiones, quibus infitiun
membra. Nam in his, in quibus ex coitu gignitur
bus iste, accidunt prius vlcera in virga, aut vulua,
la mala qualitate, et humorum corruptione, quod fit
orti agitatione, & motu corporis ī coitu ꝓpter mem
mollitiem, propterea inficitur prius membrum virile
vulua, ex quo fiūt bubones in inguinibus, qui si matu
r, & incidātur, & mundificentur, cum vnguentis
opriatis, vt loco suo dicemus fortasse curabuntur per
e, quia per loca illa materiæ malignæ caliginosæ ex-
gantur q̄ sunt aptæ post ad caput ascendere, & si non
e expurgetur materia illa contenta in inguinibus, per
ptionē factam vapores illi caliginosi, humiditatesq;
æ coīcantur capiti p venas, & arterias, indeq; cau-
r dolor capitis grauatiuus, superciliorumq; grauedo
; ēt ex illo nocumento gignuntur pustulæ super ca-
, & in fronte, qn̄q; ēt expanditur materia illa p ner
ad iuncturas, & fiūt dolores iucturarum nocturni.
babitur igitur corpus, & afficietur aut vno, aut alio
lo secundum materierum diuersitatem, quod si mā
rit iniuncturis inbibita faciet dolores nocturnos, eò
a expāditur materia p collū, neruos musculosq; ad hu
ros, & vniuersim ad iuncturas oēs, ex quo fuīt dolores

nocturni

nocturni in iuncturis, & si causa eorum queritur, est e[x] dominio lunæ, cum ipsa sit mater, & dn̄a huĩditatum frigidarum. Et si talis affectus erit cum pustulis, & doloribus, signum erit, ꝙ mā peccans erit pituitosa cum aliqua salsedine; & si adfuerint pustulæ paruæ citrinæ cum vlcere, signū erit coleræ aductæ; & si talis affectus erit cum doloribus nocturnis, & cum pustulis ad albedinem tendentibus, tunc signum erit humoris pituitosi salsi; Et si fuerit talis cum doloribus, nodisq; super iuncturas, & super caput, tunc signum erit humoris pituitosi, crassi cōuersi in nām melancoliæ; Et si morbus fuerit cum præsentia pustularum, paruarum cum aliquo ardore, quæ sint nigræ cum aliqua luciditate, tunc signū erit super melincoliā qn̄q; magis qn̄q; minus adustam; Quòd si fuerint pustulæ rubeæ tendentes ad nigredinem cum pauco dolore, signum erit super abundantiam sanguinis mixti melancoliæ; Et si fuerint vlcera cum pruritu aut dolore Signum erit super coleram adustam, aut non adustā, Sed vt plurimū in hoc morbo materia peccans est adusta, aut aduritur, cum ingrossatur. Ista pauca scripsisse volumus, vt morbus iste facile dignosci possit Multa .n. alia signa potuissemus in medium deponere, sed sat nobis visum est eorū tantū capita tetigisse. nūc autē de Residuis agamus.

De prognosticis, & de his qui sunt magis parati in hunc morbum incurrere. cap. 6.

[...] prognosticis huius morbi non omnino quis diiudi-

cet

nec non & de his, qui magis parati sunt in hunc mor incurrere, & qui sunt curabiles, & qui non. Dica- igitur, quod propter magnam cognationē, quam ha- morbus cum humore melancolico, propterea tales ma fficiuntur tali morbo, teste Arist. 2. de generatione abentibus simbolum facilior est transitus, 2. colerici cipue adusti: 3. sanguinei. 4. & vltimo propter ma- m difornitatem quo ad contagionem, pituitosi natu- ter dispositi non ita afficiuntur hoc morbo, & ita iu- ndum esse dicimus secundum complessionum diuersi- m. Et non credendum est, vt multi parabolani dicunt nature & eiusdem speciei morbum istum in omnibus predicantq; vno & eodem medicamento omnes cu- dos esse, sed errant cum diuersificentur, & diuersa eius species ob diuersarum complescionū qualitates etate, sexu temperatura tempore, & alijs, ideò diuer ode venit curandus. Et propterea aliqui hempici sunt oc vituperandi qui vno solo medicamento omnes spi- iones morbi gallici curare credunt, eosq; magis præci- ant, & morbus, qui erat curabilis, & salubris, ex me amentorum suorum imperitia fit incurabilis, & despe us, & tandem cōmoriuntur, quāuis ex se non sit inter ens. Tales aūt sunt incurabiles præcipue, qui multas ctiones, & suffitus passi sunt: Et nisi longa et prolixa hibita sit cura, & ingeniū nō curant. Qui autē sunt etate senili, quamuis de recenti egrotent, maxima cū

 difficultate

difficultate & fortasse nunquam liberantur, nisi forta-
se ligni decocto, aut alio medicamento, vt in sequenti di-
cemus, & ratio est, quia in eis calor naturalis extingui-
paulatim. Qui aũt curari non possunt vnguentis mine-
ralibus, suffitibusq;, ligni decocto, aut chinæ, aut sal-
parilie brodio curantur, si canonicè exhibeantur, aut me-
dicamentis infrascriptis. Et quamuis methodus ista cu-
medicamentis mineralibus a nonnullis viris doctissim-
minime approbatur nihilominus multos curauimus, e-
inter alios quendam de Iximbaldis dictũ de harena, qu-
laborabat ex hoc malo morbo p 10 ãnos cũ dolore capit-
grauatiuo, & cum doloribus iũcturarũ intẽsissimis, q-
eum in paucis diebus curauimus, agebat tunc ille trige-
simum annum, & propterea medicamenta illa sufferr-
poterat, ille aũt fuit vnctus ter ad iuncturas meo medi-
camento, & dei gratia fuit liberatus, iste quidẽ fuit e-
primis, quos curauimus. Tunc ego quoq; agebam vige-
mum tertium annum, in eo quoq; tempore lauream co-
ronam sumpseram Placentiæ, et tunc legere incepi in G-
mnasio hoc Ticinensi sub Francisco Rege franchorum.
Multos aliosq; curauimus, quos nunc omittimus. Q-
aũt passi sunt multas vnctiones, sint modo iuuenes, a-
senes, non faciliter nec perfecte curantur, nisi steterit p-
aliquod temporis spatium antequam ligni decoctum su-
mant, aut aliud medicamentum ad hoc delegatum, &
hoc est, quia in processu temporis ex vnguentorum v-

morbi

...i materia nõ resoluta adeo crassescit, et malignatur, ...x postmodum resolui queat, experimentaq; est a no... ...omprobatum in multis præcipue in muliere quadam ...omizata in hoc excellentissimo Gymnasio Papiæ ...autem mulier passa fuerat per multos annos vlcera ...orbo gallico super brachijs capiteque, cumq; eam di... ...suspiceremus vidimus ossa brachij sinistri corrupta ...ad medullam, deinde vidimus caluariam corruptam ...ad vltimam tabulam. in vtero ẽt vidimus vlcus nõ ...um in profundo absconditum ostrachosum & tamẽ ...batur sana; ex his non, & alijs percipere potuimus ...cos sanari posse perfecte nisi ligni decoctũ aut chine ...salse parilie sumant, aut aliud medicamentum, quod ... morbo delegationem habeat. Qui de recenti egro-... quãuis causa fuerint affecti, consulo, vt ligni de-...um non sumant sed secundum materie portantis qua...tem pharmacum purgatiuum exhibeatur, bis, ter, qua...ue, nec sumant vnctiones, nec suffitus siue suffumigia ... exñte materia cutanea, & præposita purgatione, vt ...imus. Qui aũt fuerint per longum temporis spatium ...oti, ligni aut chinæ aut salsæ periliæ sumant decoctũ, ...urari perfectè voluerint. & qui propter vnctiones, ...itusq; patiuntur iuncturarum dolores ex conculcatio... & crassatione humorum, tardius curantur habẽtibus ...tulas. Qui non habent pustulas, à quauis causa fu-...t citius liberãtur habentibus dolores. Et qui habent

nodos multò tardius, & non nisi magno ingenio & medici operarij auxilio curantur, habentes autem vlcera chironia, difficilius absoluuntur. Vltimo vō loco qui sunt nodosi, chiragrici, podagriciq; ex hoc malo morbo non liberantur, nisi magno medici auxilio & ingenio. Habentes vō nodos in capite, quasi nunquam liberantur, nisi succurratur eis manualiter, & ligni aut Chynæ, aut salsæ Pariliæ decocto. Et sic ex his posset colligi hec conclusio; pueri affecti ex hoc morbo ꝓpter tactis assumptionem, quasi nunquam liberantur. Aliæ vō etates citius liberari possunt, quam pueri, exceptis senibus, qui nō nisi magna difficultate, & ingenio, ligni, aut chynæ aut salsæ pariliæ decocto curantur, quia dietam magis sufferre possunt: Senes (dico) primo, quamuis in oī ætate, tempore, complescioneq; multos curauimus adhibita tamen in multis (vbi opus fuerit) manuali operatione, adhibitaq; bona victus rōne in omnibus.

De curatione morbi gallici. cap. 7.

Cura morbi gallici multis complebitur intentionibus, cum omnis cura fiat per contrarium, asserentibus omnibus medicis. Et cum huius morbi multiplex sit mā, Delegendæ sunt ergo diuersæ medicinæ pro materiæ diuersitatæ. Et sex rerum non naturalium diuersus vsus, calida frigidis, frigida calidis; humida siccis, sicca humidis aplicando, cum autem corpus afficitur materia crassescit & ab Adustione non absoluitur, Ideo temperate subtiliantibus

liantibus

ntibus & humectantibus indigenus, obseruata tamen aturali temperatura, ætate, consuetudine, anni tempore, & de quibus infra diffuse dicemus secundũ eorum uersitatem diuersus est vsus prædictorum. prima ergo rentio erit per dietam pharmaciam. 2. per vnctiones. per suffitus siue suffronigia 4. per ligni indici, vel chy vel salsæ pariliæ decoctum, in primis dicamus de sex bus non naturalibus q̃ in hoc negotio sunt necessariæ, primo ab Aere.

Aertitaq; eligendus est, vt concludunt omnes phisici i sit temperatè calidus, & humidus, obseruata temrum. anni, & principalium membrorum temperatu, pro quorum diuersitate, magis, aut minus, altera debet, sed vt plurimum morbus iste in cerebro magnitantes præcipuèq;, cum adsunt nodi, iuncturarũq; dores, maxime atendendum est cerebro, eligendo medinas, q̃ à proprietate agant, quia distemperato cerebro umiditas illa cataralis descendit per neruos, cõmunicarq; omnibus membris precipueq; iuncturis exindeq; usantur dolores in nocte in iuncturis, in hyeme non, uecunq; materia sit, tutius est aerem ad calidum magis terari, quia huic morbo frigus maxime inimitatur, cũ neruis sedeat, iuxta Hipp. sententiam 5. Apho. 20. igidum inunitum neruis, ossibus dentibus cerebro medulle dorsali, calidum nõ vtile, & amicum. Et quamuis mera sit talia posset alterari aer comburendo Iunipi ra

munculos aut eius grana superponere carbonibus, aut Belzoinum, aut Styracem calamitam, aut similia, & sic ꝓcedere quousq; infirmus fuerit purgatus curatusq; a morbo isto, & durante aeris intempie, vt in capite de recidiuationis causis dicemus.

De Accidentibus animi: 2. dicamus, fugiat iram, tristitiam, melancolicũ furorem omniaque displicentia, ea võ laudantur, que iocosa sunt, ridiculosaq;, vt soni, cantus, & his similia: Quantum ad olfatum laudantur, que sunt suauis odoris, precipueq;, quæ declinant ad aliquã caliditatem, humiditatemq; in aliquo tamen casu nõ vero in omnibus vt in iũcturarum doloribus, in quibus magis conueniunt, quæ calida temperata sunt cum aliquali stipticitate, hec autẽ & alia sunt a perito medico consideranda. De tactu nonnulla dicã scitu necessaria, & quia coitus quidam tactus esse videtur, ideo, non laudatur, quia in ipso actu fit agitatio, & fatigatio membrorum & humorum omnium euacuatio, ex quibus fit lesio, quæ est inter maximas causas recidiuare facientes, vt dicemus:

De somno, & vigilia dicendum est, quod si accidat egrum non posse quiescere in nocte ob intensissimos dolores iuncturarum, dormiat in die, vt natura, & virtus digesti vt cõgaudeant fortificenturq;, & preparentur ad expulsionem materierum, dormiatq; per tres horas post tamen assumptum prandium per horam hoc dico de

nec

purgatum fuerit corpus, remotaq; fuerint acciden- nocturna, & vlcera, si adfuerint aliqualiter rectifi- ti sint; quæ non permittunt in nocte quiescere.

De motu & quiete 4. dicendum est fortis motus uperatur ante corporis purgationem, præcipueq;, assumptum cibum, ante võ laudatur exercitiũ mo- atum in conseruanda sanitate, hoc dixit Gal. in tra- ũ de Cachochimia, multò magis iuuabit in remouen- morbo, immoderatũ võ agitat materias, & eas flue facit, ad loca debilia & sic magnificantur accidentia, vires tenuiores fiunt, quæ conseruari debent, vt mor sufficiant, loco autem exercitij possunt fieri fricatio leues, in manè cum pannis calidis, aut cum oleo de ethο, aut Camomillæ, & Amigdalino dulci, aut o Oliuæ, in quo bulierint flores Sambuci super nodos, iuncturas, vt aliquãtisper aleuientur dolores, adiu- urq; nã, & fortior fiat, exindeq; resolui possit de eria coniuncta, quæ facit dolores, post purgationes ad defatiganda membra transeundũ est, & ea exer- o commitenda, vt mã quæ est in iuncturis euacuetur sudores laudatur vt se exponant magnis laboribus, exercitijs vt fit in venatione per montes, & ligori- tione ante cibum vsq; ad sudorem, & hac via multos auimus. preterea dum medicamenta sumpserint, & qua non quiescant in locis humidis terrenisq; sed in- duo solaria, & semper in tali loco standum esse con-

 sulimus

sulimus asserentibus omnibus medicis.

De cibo, & potu quintò dicendum, quia ad huius morbi remotionem maxime eligendi sunt cibi, qui huic affectui sint delegati, & propterea de eis pertractare co nabimur, atendentes ēt ad eos qui in obsonijs medicamen torum vires sentiunt, prius tamen dicemus de eis qui lau dantur deinceps de eis, qui a nostris medicis vituperant

Dieta ergo in his morbis, cum cronici sint non exacte plena esse debet boni succi, facilis coctionis, ac distribu tionis, pauca absq; superfluitatibus, quæ sua qualitate morbo oppugnet in qua standum esse cōsulimus per quin decim aut viginti dies, donec purgatū fuerit corpus, post vō. vt restitiantur vires, quæ morbo sufficiant, ali quantisper dieta ingrossetur, sed non multum, vt faciūt emperici, & parabolani nostri temporis, qui sibi ven dicant curā istius morbi & precipue circa nutricationē cum localia volunt aproximare medicamenta, ægros bo nis cibis nutriunt, vt sunt pulli, oua sorbilia, perdices, & credentes ex unctionibus debilitari, sed male faciunt ne scientes Hipp. sententiam 2. par. Apho. 11. Non pura corpora quanto plus nutries tanto magis ledes, pa nis sit ex tritico a furfure bene depurato, sitq; bene fer mentatus, vt sit magis concoctibilis: Vinū sit rubeū, cla rum, boni odoris saporisq;, & si fuerit fumosum, di luatur aqua fontis, aut cisternæ, aut putei, boni, hare nosi, & non limosi, iuxta Hipp. sententiam in libro d

Aere

ere, & aquis, vt vapor vini aliquantisper extinguatur reprimaturq;. Non bibat vinum album cuiuscũq; nditionis existat, quod si sit clarum paruum nimis petrat, si grossum dulce est obstructiuum, comedat carm vituli, pullos gallinaceos, capones, hedos, perdis, fasianos, turdos, merulos, oua sorbilia, & huiusodi: In hoc morbo laudantur viperarum carnes abscis capitibus & caudis ipsis adhuc viuentibus, vt prepit Auic. in capite de lepra, quæ quomodocunq; admistrentur maximum præbent iuuamentum, non solum tentione habita ad preseruationem, sed ad morbi reotionem. est autem cibus & medicina. Et non equiem multos vidimus ex hac mala lue affectos ex vsu carium viperarum curatos esse, Viperæ aũt conueniunt in pra teste Gal. 11. de simpli. facultatibus c. 4. & ad lauc. cap. de elephantiasi, & Auic. in cap. de lepra, xceptis viperis degentibus ĩ locis limosis paludosisq; et ue sunt multæ malitiæ, vt Dipsas, siue p̃ster, qui sua ccitate sitim inducit, eo quia in littore maris nutritur, ligi võ debet vipera mõtana aluo alba, quæ internecetur, vt iam diximus, abscissis capite & cauda, diuq; aculo commota agitataq; vt multum sanguinis exeat. mputationis huius causa est, quoniam in his partibus ulla sit caro ac propterea nulla vtilitas, vt inuit Dios. ib. 2. non quia veneni participes sint, Non eligatur Vipera que aperto ore serpens semper exufflat. Lac in cibz

ijs laudatur ex precepto Auic. in curâ lepræ, exoleri-
bus laudatur saluia, menta, amaracus, melissa, calen-
dula, serpillum, buglossum, feniculus, petroselinum,
herba stella quam greci coronopum vocant, pinpinella
spinacia, quoq; per se quoq; mixta cum supradictis inten
tione tamen habita ad mã ʒ biliosam exustam non vitupe
rantur Beta Brassita, & similia, quæ generant humores
crassos, non laudantur neq; aues aquaticæ, & in gñe
omnes piscium spẽs, vistosa oĩa, legumina oĩa excepto iu
re cicerũ rubeorum, inter Áromata laudatur Cinamo-
mum pro cerebri, ventriculi, iecoris confortatione;
Asparagi, tubera cardui, quos greci scolimon vocant,
vituperantur, omnes fructus sunt maligni vua passula
melones maturi, vt aliquãtisper inseruiamus nature, &
pro mãe peccantis diuersitate, quæ qñ multum calida
& exusta est conceduntur, pruna damascena, cucur-
bita, & lactuca qñoq; iuuant, caro bouina, porcina,
cerui, damæ, leporis, anatis, anseris & similia quæ hu
morem generant melancolicum vituperant, ex precepto
omnium medicorum.

De inanitione, & repletione vltimo dicamus. Reple
tio vltra consuetum, & non in debito tempore non lau-
datur in quanto nec in quali sed refitiatur infirmus bis
in die, idest sit contentus prandio & cena horis suis con
suetis, nisi aliquid aliud obstet, & inter vnum cibum &
alterum non comedat, nec bibat, in hoc tamen inspitien-
da

est consuetudo, cui est aliquid maturè dãdum, in pran-
dio vō & cena temperatè bibat vt cibus sit magis conco
bilis, ideò enitetur repletio quantum possibile sit, ina-
io non multum laudatur nisi fuerit dietandi causa vt
in assumptione decocti ex ligno indico vt dicemus:
Dicamus deinceps de medicinarũ exhibitione q̃ com
ebitur cum humorum peccantium concoctione & eorũ
acuatione, Sed omnium primum videamus si sit mit-
idus sanguis an nõ in morbo isto antequam ad conco-
onem ipsius humoris euacuationemq; pertranseamus,
m non missio sanguinis sit naturalis euo, dicamus ergo
issionem sanguinis in hoc morbo maxime conferre, pre
uè in his quorum peccatum est in massa sanguinea, qđ
urimum his, qui ex hoc morbo affecti sunt contingit:
indatur ergo vena iecoris in brachio dextro, quia est
ultum conueniens æuo teste Gal: in lib. de missione san
inis, in his precipuè in quibus genitæ sunt pustulæ aut
lcera, & extrahantur quinque aut sex vncie sanguinis
us, minusue, considerata tamen virtute naturali, tem
ratura &c. Et si maxima videtur necessitas pluris san
uinis extrahendi, vt puta si morbus fuerit magnus tunc
iterabis missionem sanguinis, aut loco eius applicabis
entosas cum scarificatione & præcipuè si adfuerint pu
ulæ & vlcera, quia per eas euacuatur sanguis cutane-
. Et si cum eis adfuerit intemperatura cerebri, vt
nõq; contingit sit aut per cõitatem aut per essentiam

ex

exñtibus tamen doloribus in iuncturis, tunc missio sanguinis non iuuaret, nisi fortasse per modum diuersionis & si fiat sit euẽtatiua in vena cõi, sed magis inspicienda sunt humores pituitosi cum medicinis delegatis, in hoc hallucinantur Emperici parabolani, qui cum aliquem curare volunt sit aut ex doloribus, aut ex nodis, aut pustulis, aut vlceribus affectus, illico mittunt sanguinẽ nullo seruato ordine in sex rebus non naturalibus nec aliјs, & illico transeũt ad localia. O sceleste genus hominũ, qui data opera infirmos occidunt, Si võ aliquod membrum particulare sit affectum tunc mittatur sanguis ex vena respitiente tale membrum facta tñ prius vniuersali, vbi sit virtutis tollerantia. vz. si adfuerint pustulæ, & vlcera in tibia, fiat missio sanguinis ex opposita parte magis sana, vel in brachio eiusdem partis ex basilica, & si in ambabus tibiјs fuerit peccatum, mittatur ex dextro latere in brachio ex fecoraria vena, & ventosæ aplicentur natibus cum scarificatione, si võ a furcula supra in superioribus resideat morbus mittatur sanguis ex cephalica vel ex cõi, si infra furculam ex fecoraria, si in utrisq; in cõi, & si morbus fuerit cronicus & ex vetustate complescio fuerit debilis & membra tabefacta fuerint nõ fiat missio sanguinis nisi vt diximus diuersiua aut euentatiua in basilica aut comuni vt infra diximus.

Prima intentio complebitur digestiuis, pharmacisq; euacuantibus, quecunque mã sit aut subtilis, aut grossa

aut viſcoſa, aut recenter gignita, aut antiquitus ab
ndita, facta tamen prius ſi expediat miſſione (vt di-
nus) neceſſe eſt prius eam purgare antequam e voni-
s fortibus eradicatiue euacuantibus, aut unctionibus,
t decocto ligni, aut alijs exponatur infirmus, & de his
nibus particulatim dicemus.

In primis dicamus de euacuatione materierũ, quæ erit
m ſirupis, decoctis & pharmacis euacuantibus, Ad
ncoctionem aũt materierum peccantium neceſſe eſt, vt
cimus, vt reſpitiantur humorum qualitas, & eorum
nperies, quod ſi materia fuerit ſubtilis & calida vt eſt
ateria biliosa, & precipue ea, quæ gignit puſtulas,
rrigi debet, ingroſſariq; aliquantiſper, quæ quidẽ nõ
nt ab aduſtione aliqua abſolute. Medicinæ ergo, quæ
has intentiones ſunt delegatæ erunt, ſicut ſirupus de
pulis, de fumoſterno de ſucco endiuie, de ſucco cicorij,
m aquis eorundem, & vt clarius omnia pateſiant par
ulatim ipſos ſirupos ſcribemus R. ſiru. de fumot. de
cco cicorij & de lupulis ana drag. 5. aquarum ſumitur
pulorum & cicorij ana drag. 1. aut ſic R. ſir. de fu
oſt. ana dra. 1. de ſucco drag. 5. aquarum ſumat lupu-
rum & Bugl. ana. drag. 1 aut ſic ſaredo pomis .s. ſir.
violis & de fumoſt. ana. drag. 5. aquarũ cicorij lup. -
& fumiſt. añ. ℥. .i. p. & ſi materia eſſet groſſa ex adu
one, addas aliquid oximell. 5. aut ex ſiropo Nicoli ſi
rhabarbaro, aut oxizachara, cum nouis prædictis,

at

aut cum alijs aquis apropriatis & sit augere aut diminuere poteris dosim, aut equaliter ordinando secundũ humorum peccantium qualitatem, et cõtinuetur octo aut decem diebus, post võ si inditia apparuerint concoctionis in vrina tunc exhibeatur pharmacum purgatiuum, quod sit tale aut simile R. eletuarij de sebest. nõ solutiui ℥.6. confectionis hamech. ℥. iij. aut plus secundum virtutis tollerantiam & cum decoct. Epithimi Almansoris aut Mesue q. s. & fiat potio, aut cum decoct. fructuum, florum cordialium thimi, epithimi. mesue q.s. & fiat potio aut fiat sic R. floris caßie. ℥. vi. eletuarij rosati mesue ℥. ij. s. & omnia hec cum decoct. predicta epithimi misce, & fiat potio aut cum decoctione mirabalanorum citrinorum pro maiori parte. chebulorum, & indorum pro minori dosi, & fiat potio multo plura possent ordinari sed respicere opʒ ad materiei temperaturam, morbi qualitatem &c.

Et si fuerit materia melancolica adusta faciens pustulas aut vlcera, posset exhiberi ex siropo de lupulis, de fumot. & de pomis, acetosis.s. de violis, de succo endiuie, de pertulaca, de succo cicorij de cicorio nicoli sine rhabarbaro, oximellis .s. oxizachara, vts. ordinatum est, quibus acceptis per octo aut decem dies exhibeatur vt infra R. eletuarij de sebest. non sol.õ ℥. i. eletuarij indi maioris aut minoris. ℥. i. confectionis hamech. ℥. ij. trot. de violis non sol. ℥. i. miste & cum decoctione prædicta epi

thimi

imi q. ſ. & fiat potio aut ſic R. ſir. de fumoterno, lu
ui ex infuſionibus decem ō ʒ. iij. confeſt. hamech. ʒ. ij. &
m decoct. predicta fiat potio, & ſic ſecundum mā
ccantem procedes.

Si vero ad fuerint dolores & vlcera dabis ex ſirupis
edictis ad concoquendam materiam colericam aduſtam
ſupra per octo aut decem dies, quibus acceptis, ſi ap-
ruerint ſigna concoctionis materie propinabis pharma
m in forma potabili, aut in pillolis; in potabili autem
rma exhibeatur, vt infra, R. corticum mirabalanorū
rinorum. ʒ. ij. chebulorum & indorum ana ō ʒ. s. &
icentur cum oleo amigd. d. & contundantur & infun
ntur per horas ſex in aquis ſaluie, betonicæ, & fumit.
eſue q. ſ. deinde buliant vſq; ad competentem decoct.
ſt fiat fortis expreſſio, cui adijciatur rhabarbari ele-
i, & mundis ſubtiliter pulule. ʒ. i. confectionis ha-
ech. ʒ. ij. agarici troc. ͻ ij. miſce & fiat potio, aut ſic
ex dicta Dec. q. ſ. & in ea diſoluatur ellectuarij de
beſt. ʒ. vi. confectionis hamech. ʒ. i. s. agarici troc.
I. & miſce in fine addatur ſiru. de lupulis ō ʒ. s. & mi
, aut ſic R. ellectuarij de ſebeſt. non ſolutiui. ō ʒ. i dia
rbith. ʒ. i. confect. hamech. ʒ. ij. & cum decoct. pre-
cta epithimi Almanſoris aut Meſue q. ſ. & fiat po-
, & ſi oportuerit vti fortiori pharmaco purgante
n̄te materia in iuncturis propinabis vt ſic. R. ellectua-
de polipodio ʒ. vi. & cum aqua Iridis celeſtis & eu-

patorij

patorijs cõis fiat primo hoc .n. electuarium multum valet ad educẽdam materiam mucilaginosam crassam a iuncturis & ab vniuerso corpore, posset ẽt exhiberi Diarbo cum turbith sine rhabarbaro aut cum rhabarbaro ad quantitatem. ʒ. vi. aut vsque ad vnciam vnam existente corpore robusto. aut exhibeatur tale purgatiuum in pillolis vt sunt pillolæ cochie, in quibus intrat colocynthis vz. ʒ. i. vel. xiiij. & f. p. iij. quas sumat post primum somnum istæ pillolæ multum valent in doloribus iuncturarum. Ego autem curaui quendam famulum in hospitali Papiæ inter alios qui patiebatur magnũ dolorẽ in brachio dextro ex morbo gallico, & ego exhibui bis ex his pillolis & liberatus est: pharmacum autem forte eductiuum mãerum crassarum existentium in iuncturis & in extremitatibus membrorum erit hoc vz. R. Hyere pachi antiochi prime ʒ. ij. f. p. v. aut Hyere 2. eiusdem ʒ. i. s. & f. p. v. & quæ sumantur cum aqua mellis. Has autẽ Hyeras scripsit Scribonius medicus, vt infra dicemus, cum vero talis materia existens in iuncturis sit vt plurimum crassa, & consequenter in neruis inbibita ipsa difficulter eradicari, põt, & propterea multum concoquenda est cum sirupis, vt diximus, post vero magis conueniens videtur cum his hyeris in pillolis eam euacuare quia maiorem meram trahunt in stomacho, & consequenter magis atrahunt a iuncturis, sed caue, ne exhibeas eas tempore æstiuo præcipueque cum Sol sub Leone &

Cancro

cro Curſum fecerit, hoc dixit Hipp. 4. par. Apho. ſub cane & ante canē moleſtæ ſunt pharmacie. Et ſi gna inſtaret neceſſitas exhibendi pharmacum violen- purgatiuum, vt eſt Hyera predicta, aut aliquid ei ile, tempore autem æſtiuo conſoletur cum re mode- te eius acuitatem violentiaq; vt eſt aqua lactis bene gata a caſeitate pro apozimate.

Poſtquam diximus de euacuationibus ad vnamquãq; pertinentibus generali ſermone, nunc dicendum eſt obis ſicut antea propoſitum eſt de medicinis eradican- us materiã peccantem in quouis loco exiſtentem & c via & methodo multos curauimus, etiam ſi ſit mor s antiquus nodoſuſq; & factus quaſi naturalis abſq; ctionibus omnes liberant; & ſi antiqua nodoſaq; fue egritudo aut vncti fuerint aut non nil eſt poſtmõ tius quã propinare ligni decoctum vt loco ſuo dicemus unc autem dicturi ſumus de morbo recenter procreato t ſit in iuncturis cum doloribus intenſiſſimis aut puſtu aut vlceribus malis, factis autem vniuerſalibus pur- tionibus (vt diximus) propinetur ter quaterue hoc armachum per interpoſita tempora in die electa in rora poſt võ per tres aut quattuor horas exhibeatur tella brodij vitullini aliqualiter tepefacti aut ſeri ca- ini, & præcipue in æſtate, hora vero conſueta ſumat andium & comedat ex carne vituli aut ex pullo cum uco vino boni odoris ſaporiſq; diluto, parceq; come-

dat, post vō octo dies simile sumat pharmacum, Illinc vō ad decem dies tale vt primitus propinetur pharmacū cum hoc autem multos curauimus ex hoc morbo affectos, nec non coxēditos & podagricos dolores in principio a causa frigida non existente adhuc materia incuneata & inquipseata in iuncturis, & si non perfecte curati sunt tamen ad meliorem dispositionem expositi sunt, hoc autem secretum relatum est nobis a quodam qui passus fuerat per multos annos ipsum morbum in iuncturis, & hoc pharmaco fuit liberatus, Iste vir erat Romanus qui cum propinquus esset morti ex vulneribus in bello circa Mænia Papiæ sibi illatis tunc cum Rex Franciscus Gallorum captus fuit a militibus Cæsaris in anno 1525. hoc sub titulo confessiōis nobis retulit hinc vō ad paucos dies experti sumus tale pharmacum, eumq; inuenimus multo excellentius quam ipse retulerat, hoc aūt pharmacū non solum experimento sed ratione comprobabile est, testis est Dios. lib. 4. ad soluendam bilem pituitamq; planta hec à Grecis lathyris nuncupata Ticinali speties, ab arabibus kerua à latinis cataputia minor, iste autem accipiebat decem aut duodecim grana siue semina ipsius planthe lathyris quandoq; quattuordecim secundum corporis robusticitatem & ipse contundebat & cum brodio gallinaceo propinabat. Nos autem volentes quod tale pharmacum efficacius esset visum est nobis ipsum consolare vigroreq;, & his seminibus contusis aliquid miscere

quod

l acuat coroboretq; tale pharmacum, vt est Hyera iochi p. aut sacharum roseum, & ita componimus seminum Lathyris nu. 12. Hyeræ Antiochi p. ʒ. i. ari rosei ʒ.ij. & omnia misce & omnia cõtundantur ortario & cum sacharo fiat bolus aut p. v. aut vi. endo, & minuendo secundum corporis, & morbi litatem. Hyera hec est tantæ virtutis & excellentiæ d omnia alia medicamenta præcellit in his, & multis morbis vt dicemus, inuenta fuit hec a pachio Anho philosopho ad podagrã & ad diuersas corporis in peraturas, ab effectu talis compositio illustrata est pter crebros successus in difficilimis morbis; valet vt rat Scribonius Medicus ad omnia capitis vitia & ad nes articulorum morbos; in hoc etiam morbo gallico uacunq; causa gignito aut sit cum pustulis, aut vlceus sordidis aut cum intensissimis doloribus, aut cum lis, optimum est medicamentum, Sed propinandum est e pharmacum cum aliquo apozimate aut aliquo deco talem materiam respitiente, propinari quidem potest hyeme vere & autunno; in estate autem nequaquam i cum eo si sumatur aqua lactis caprini; Est autẽ apud ribonium philosophũ duplex ipsius Hyeræ compõ quas iatim scribemus. Prima fuit a Pachio Antiocho phi-ophо inuenta nõ multum fortis adeoq; omnibus tute opinari potest. Secunda fuit fortificata, a Scribonio hilosopho cum medicinis additis violenter purgantibus

& ista magis cõuenit robustioribus viris præcipueq; hi
qui ex atrocibus morbis laborant vt est morbus comitia-
lis, morbus gallicus & articulorum dolores in quibu
op3 maxime educere materias crassas a longinquis par-
tibus. Recipit autem compõ prima hyere Stechados ara
bici, marubij, trissagini terrestris quam greci Camedrin
vocant, agarici, colocynthis ana ʒ. x. Oppopanacis,
Sagapeni, Petrosilini, Aristolochie rotonde, piperis al-
bi ana ʒ. v. cinamomi, spicenardi, mirhe, folij, croci,
ana ʒ. iiij. in vnum omnia ponderata contundantur, &
cum melle tenui, & quam liquidissimo q. s. ad in biben-
dum speties predictas, & quantum satis erit ad compre
hendẽda omnia, & fiat massa; cõpositio hec seruatur in
vase vitreo aut vitriato, ex ea autem non propinetur
nisi post sex menses dosis est, ʒ. i. s. vsq; ad ʒ. ij. secun-
dum patientis temperaturam aut morbi magnitudinem.
Secunda autem Recipit medietatem prædictarum spetie-
rum, & additur eis colocynthidis. ʒ. xx. Oppopanacis
atq; sagapeni ana ʒ. iij. & fiat vt s. ista autem magis ma
ture propinanda est quia est magis potens propterea ma
gis conuenit in hoc morbo, & præcipue vbi sint dolores
in iuncturis dosis eius est. ʒ. i. vsq; ad. ʒ. ij. propinari
potest ex pillolis fetidis Almansoris descriptis in capite
de Paralesi, in illis autem ingreditur Electerium quod
trahit pituitam per inferna & superna; & vniuersali-
ter omnia medicamenta propinari possunt in quibus ca-
tarticum

ticum est turbith aut sagapenu aut bdellium aut colo
this, agrestis, est & aliud medicamentum de hele-
o vtroq; quod per antiquos medicos relatum est in
riis morbis multum proficuum esse & pracipue croni-
mirabiliter auxiliari dicitur, de nigro heleboro prius
à nobis dicendum; propinatur autem nigrum vbi fue
materia melancolica aut talis facta per adustionem
morum, sed quale natura exhibeatur aut nigrum aut
um præparare eum prius opƺ vt dicemus, in hoc aut
rbo præcipueq; vbi sint pustule, & vlcera, & nodo
ates quæ propter vetustatem sint indurate, & ossibus
nervis annexe magis nigrum heleborum conferre vi-
mus; His autem qui magis affliguntur à doloribus in-
nsissimis in iuncturis album heleborum est preferendū
ia per superna, & inferna materias magis pituitosas
ducit, & præcipue a iuncturis: hoc autem dixit Auic.
2. tertij cap. 7. de cura dolorum iuncturarum podagre
iaticeq; medicinas vomitiuas esse magis propitias iuua
uasq; quam per inferna educentes, in morbo autem gal
co vbi sint iūcturarum dolores magis propinandum esse
eleborum album esse censemus; intendentes nos de his
uabus spetiebus pertractare prius de heleboro nigro si-
e nigro Veratro dicemus; quod nisi ꝑparetur et conso-
tur tutæ propinari non potest, & hunc in modum præ-
arari debet. ℞. florum nimpheæ, passularum montan.
um ana ōʒ. i. lētium excorticatarum ōʒ. s. aniforum

ʒ. ij. buliant omnia in libris duabus aquæ ſublimationi violarum ad tertias comſumptum, ſecundum artem facta colatura mediocris fiat expreßio in qua infundantur paſſularum ellectarum ℥. viij. & hora 24. poſt infuſione extrahantur paſſulæ, & in mortario bene contundantur exprimanturq; cum panno lineo ſubtili prius madefacto, & quod exibit permiſceatur cum potio decocto, & iterum buliant lento igne ad ſpißitudinem mellis in quo infundantur corticum radicum helebori nigri boni, & electi recentis .ʒ. iiij. tenendo cineres calidos ſub vaſe dicte infuſionis, & hora octaua poſt infuſionem fruſta helebori extrahantur illudq; decoctum vſui reſeruetur doſis eius eſt . ℥. i. vſq; ad ℥. ij. & datur ſemel in hebdomada, & detur multis vicibus quia, cum talis humor ſit aduſtus non ita de facili eradicatur. Præparatur Album heleborũ vt præparatur a Dioſ. & à Meſue aut hoc modo ℞. radicum petroſilij, dauci, feniculi recentiũ ana ʒ. iij. ſeminũ aniſorum ʒ. ij. lentium excorticatarum ℥. s. carnium prunorum damaſcenorum, ſebeſt ana ℥ i. pulpæ tamarindorum ℥. s. florum boraginis, & bugl. ana ʒ. ij. quæ omnia incidantur in mortarioq; macerentur contundanturq;, & in libris duabus aque bugl. demum omnia buliant vſq; ad dimidij conſumptũ poſt oĩa colentur, & exprimantur fortiter cum panno lineo prius madefacto & quod exibit reponatur in vaſe vitreo aut vitriato, & ſemper ſub eo ſint Cineres calidi in eoq;

decocto

coćto infundantur rasuræ corticum radicum helebori
ni recentis ℥.ij. aut ℥.iiij. & sic dimittantur omnia
r horas decem aut duodecim, post vō dictum tempus
trahantur dictæ rasuræ, & mediocris fiat expressio.
udq; decoctum vsui reseruetur, & dosis eius est vts.
oc autem decoctum tute propinari potest in morbis vt
ximus iuncturarum, & in alijs vero morbis antiquis
agisque recentibus maiori auxilio propinatur. posset
iquis dubitare cur apud Neotericos medicos nō ita est
vsu vtrunq; heleborum sicut erat apud antiquos, po-
st responderi quia nos habemus medicamenta magis his
gionibus septentrionalibus & corporibus nostris con-
enientia, & salutifera; Sed quantum tale medicamen-
um ex heleboro conferat ad varias corporum humano-
um intemperaturas nunc tempus enarrandi non est; sed
ideas quæso Hipp. in multis locis. Dios. Auic. & Me-
ue, & quantum de eo sit scriptum notato, est & aliud
edicamentum saluberimum quod tute propinari potest
n omni morbo interraneo, & iam per duos dies exper-
tū est in multis vt habemus a Mathiolo relatu quorun-
am medicorum fide dignorum, vt ego quidem in morbo
allico à quacunq; causa gignito felicissimo successu eum
ropinaui, in Coxendico dolore in difficulter anhe-
antibus & in multis alijs malis dispositionibus, & in
ies magis experimur. Hoc medicamentum autem est de
Antimonio siue stibio sed eum præparare oportet vt di-

cemus propinatur vt infra dicemus . Ego autem exhibui
cuidã mulieri que habebat cancrũ in mamilla sinistra be
lum istius stibij cum sacharo roseo , & alijs rebus , &
multum contulit , in podagrico maximum iuuamentum
præbuit , in dolore lienis , & in incipientibus fieri Hy-
dropicis , Animaduertendum est cum aliquis sumpserit
si dormierit non ita perturbat corpus per vomitum nec
secessum sed solum per secessum absq; molestia , & ma-
xime si ordinetur vt infra ℞. stibij præparati .g. iiij. sa-
chari rosei ℥. ij. mastic. pul. ℈. s. eletuarij conciliatoris
.g. x. sed maior difficultas quæ sit in hoc stibio est circa
eius præparationem quia nisi ille qui voluerit propinare
viderit oculata fide præparari non poterit recte operari;
quamuis apud Dio. in capite de Electerio miscet stibium
cum electerio ad demoliendum aluum absq; quod præpa-
retur cum tale stibiũ participet de Plumbo de Auri pig-
mento, & sulfure quæ omnia sunt uenenosa, si autem præ-
paratum , & corectum ad ignem . & bene purgatum ab
his facit vomitiones quid autem faciet nõ corectum neq;
preparatum , & non purgatum , & multum miror de
Mathiolo qui hoc vidit , & præparat in capite de stibio,
& non notauerit hoc medicamentum quod erat notandũ
cum ipse Mathiolus sit , & fuerit simplicium indagator,
& non correxerit hunc errorem cum autem propinare
volueris purgato corpore exhibeas quattuor aut sex
grana , in corporibus autem robustissimis potest exhibe-
ri

ſq; ad decem grana mixtum vt dixi cum ſacharo ro-
&c. & propinetur ſummo mane infra vero horam
iet ſubuerſionem in ſtomacho, & faciet vomitum poſt
o euacuabit per inferna multis vicibus, hora vero
ſueta ſumat prandium, vndeq; ſequetur maximum
amentum illinc vero ad octo dies ſumat tãtundem ex
to medicamento & quia eſt multum in longum pro-
aere ſermonem noſtrum ideo eius compoſitionem præ-
rationem, dimittemus veſiuidendam apud Mathiolum
lib. 5. in cap. de ſtibio, & ſic ſecundum quod oppor-
erit poteris multis vicibus ex iſto medicamento tutè
opinare. Non eſt omittendum aliud medicamentũ ex
ulo quod ita excellẽtiſſime operatur in hoc morbo nec
n & diuerſis morbis præcipueq; in affectibus lienis, &
o ſum expertus multotiens, Recipit autem medicamẽn
m hoc ſucci Ebuli depurati a fecibus lib. vnam liquiri-
e noue ℥. ij. quæ maceretur & frangatur malcolo, et
nnia ponas in lebete aut cacia ad buliendam quouſque
omſumpta fuerit quarta pars ſemper deſpumãndo poſt
it leuis expreſſio, de qua dabis patienti dolores aut ſin-
oma ex morbo gallico ℥. ij. ſummo manè & dormiat
oſtea expectabis euacuationem deinde hora debita ſu-
at prandium, & ita facias multis vicibus quouſq; tibi
iſum fuerit, poteſt etiam alio modo exhiberi & præpa
ibitur, hunc in modum Accipito ex radicibus ebuli ad
uantitatem librarum ij. liquiritiæ nouæ ℥. iiij. quibus
munda tis

mandatis ponas in lebete aut cacia, passularum mund
tarũ montanarũ ℥. ij. sup quibus ponas aque fontis li
iiij. quæ omnia ponas ad ignem clarum & omnia buli
vsq; ad tertij consumptum post omnia exprimito qu
exibit seruato in vase vitreato & de eo decocto dabis a
quantitatem ℥. .ij. omni mane seruato bono regimine
omnibus vt diximus, & videbis maximum iuuamentu
& ego hoc sum expertus in multis viris ex hoc malo mo
bo affectis, & in lienosis, & alijs intemperaturis; Se
mina autem huius Ebuli mirabilem effectum operantu
in doloribus iuncturarum, & alijs morbis sed ea contu
sa op℥ miscere cum sacharo roseo aut alio medicament
dirigente tale medicamentum, est & aliud medicamen
tum quod est in vsu apud aliquos medicos experimenta
tores nõ autem apud rationales & doctos phisicos, vtu
tur .n. aliqui eorum medicamento vt dicemus ad diuers
morborum genera, in morbo gallico, in chiragra, poda-
gra, & alijs similibus morbis; conficitur autem hoc me
dicamentum ex mercurio precipitato, est .n. multum ex
cellens si bene corrigatur consoleturq; vt dicemus; &
nos multotiens cum propinauimus bono, & laudabil
successu in morbo gallico; tale autem medicamentum vo
catur pastillus ex Mercurio præcipitato qui hunc in mo-
dum fit: Accipitur pręcipitati bene cocti, & purgati ab
aqua forti, & eum adhuc sublimabis cum aqua vitæ,
aut eum infundas in Elisiriuitæ quod describemus in fine

per

liẽ naturalem post eum ponas in caciola, & ad ignẽ abis post ex eo accipias .ɔ. s. elletuarij conciliatoris sachari rosei ʒ. i. & cum sacharo pulverizato fiat ellus qui tribuatur dum recens est in mane in die ele- llinc vero ad duas horas propinabis scutellam bro- x carne vituli, post võ quattuor horas sumat pran- n, fortasse per superna euacuabit, & per inferna dimittas omnia naturæ, Illinc vero ad octo dies con- tibus tamen viribus tantuudem tribuas ex dicto pa- o, & sic omni hebdomada semel propinabis ex hoc tillo quousq; tibi placuerit, et videbis felicem successũ o; Sunt aliqui parabolani Emperici nostri temporis præcipitatum tribuunt in pillolis nulla facta conso- ione, & egros precipitare faciunt in disynterias, & guinis fluores. Si scirent mercurij malitiam non pro- arent talẽ pharmacum absque consilijs sapientis viri, propterea non est mirandum si multos occidunt egros a opera tales nanque veniunt condemnandi vt ius rmittit.

E MEDELA MORBI GAL- lici per vnctiones. Cap. I.

Ostquam diffuse pertractauimus, de Dieta Pharma- cia nunc videtur nobis esse pertractandum de 3. In-

strumento

ſtrumento quod erit de operatione manuali ideſt de me-
dicamentis localibus, cum apud chirurgos noſtri tempo-
ris in magno vſu ſint, Sed a probis quidem viris ratio-
nalibusq; medicis non multum laudantur niſi fortaſſe in
aliquibus caſibus vt dicemus. Nos autem quomodocũq;
ſint affecti egri prius eos euacuamus, poſt vero euacua-
tionibus fortibus reiteratis ſi recens eſt morbus, & ſan-
guinis miſſione eos curamus, ſeruato tamen bono regimi-
ne in ſex rebus non naturalibus, & ſi fuerit morbus cũ
doloribus iuncturarũ cum corporis robuſticitate aut ſal-
tem cum corporis bona habitudine, & virium fortitu-
dine eos vnctionibus mineralibus exponimus ſi opus eſt
ſed prius tentãde ſunt euacuationes (vt diximus) fortes,
aliquos deinceps ſuffitibus curamus vt dicemus, vt ſunt
puſtuloſi herpetoſiq; facta prius copioſa ſanguinis miſſio-
ne ex vena ſecoraria nec non & ſiccijs aplicitis ſuper ſpa-
tulis, & natibus ſi opus fuerit hoc autem fiat antequam
malitia illa peſtiferaq; lues membris interioribus comuni-
cetur. his autem medicamentis multos curauimus, nec
non & aliquos forti exercitio vt antea diximus, poſtre-
moq; qui ſunt per longa tempora egri, & in quibus præ-
cipue morbus factus eſt quaſi naturalis nullum eſt ſalube-
rius medicamentum quam ex ligno decoctum vt dicemus
Methodus autem curandi iſtum morbum gallicum cum
vnctionibus mineralibus erit talis, ſi materia peccans
fuerit pituitoſa ſola, aut mixta, aut erit per vniuerſum
corpus

mus aut particulariter respitiet iuncturas aut in cere- residet, que si medicamentis purgatiuis contumax rebellis fuerit necesse est eam euacuare medicamentis habentibus operandi sinthomatice quæ materiã edu a iuncturis ad superna idest ad fauces, aut eam re- ant aut per otium aut secessum eã expellant. Me- mentum autem ad hoc opus delegatum erit à nobis ellatum minerale siue mercuriale linimentum quam- inter alia medicamenta huic morbo propitia vsq; nũc habuerit principaliore delegationem Nichilominus ta alia inuenta sunt forte magis tuta quæ vim habẽt sudores, aut secessum, aut lotium materias existen- in vniuerso corpore per vias rectas euacuare vt dice s sed cum necesse sit de omnibus pertractare, dicamus us de ista operatione sinthomatica quæ fit vi medica- torũ mercurialiũ que et linimẽta vocãt siue vnctiõis b. vngũt iũcture qñq; totũ corpus, qñq; extrema cor- is, tale nãq; medicamentũ habere debet vim resoluẽdi ortãdi, incidendiq; humores crassos. penetrandi ac ex endi materias contumaces, & rebelles precipue exi- tes in iuncturis, & nobis siue gumis si que resideant psis aut in capite Medicamentum autem hoc siue lini- ntum confici nequaquam potest absq; mercurio alijs dicinis admixto sicut & dicemus de cura per suffitus etiam nequaquam possunt fieri absq; cinabrio in quo minatur principaliter Mercurius sit autem Cinabrium in mineris naturaliter procreatum aut arte factum

vt dicamus; Sed prius videamus quomodo agat argentum viuum quod vocatur mercurius in membra nostra & quam facultatem habeat nec non & qua hora aplicari debeat tale linimẽtum particulis patientibus, & quot vicibus de his omnibus diffusè dicemus. Argentum viuum quod & Mercurius vocatur cum sit omnia fluxibilis miscendum est medicamentis huic morbo tanquam vehiculum & eius medio aliæ medicinæ penetrent in corpus nostrum cum ipsum argentum viuum vim habeat incidendi penetrandiq;. quòd autem faciat aut a caliditate, aut frigiditate, aut siccitate, aut humiditate adhúc ambiguus est conciliator, aliqui .n. dicunt ipsum esse frigidũ in 2. gradu, & fuit Auic. Gal. dicit de eo nullam habere notitiam. Haliabas 2. practice inquit ipsum esse Corrosiuum, cum ipso autem sumus nos effectui credentes, & dicimus ipsum esse calidum & siccum in 2. gradu & fortasse vltra cum quadam subtilitate penetrant non manifesta nobis, hoc est autem quia est, & minime concocta à natura, quod manifesta videtur per Archimistas qui cum eum fundere volunt in cruciolo aut alijs instrumentis illico cum sentit ignem fugit & ad aera volat; quod autem habeat vires suprascriptas clare cõstat experimento si aliquod medicamẽtum ex eo confectum super vlcera chironia putridaq; ponatur illico malitiam remouet corrigitq;, bona deinceps caro conseruatur, & augetur citiusq; vlcus curatur, Nihilominus eius natura complesioq;

oq; multum occulata est nobis, quod si esset frigi- humidum vt dicit Auic. non solum ascenderet neq; tr.aret in intima corporis, nec ad caput & fauces deret ex quomodo arguitur calidum, & siccũ esse, e tantis viris contradicere videamur id quasi indis- um relinquemus.

um autem aliquem curare volueris ex morbo galli- fectum cum linimentis mercurialibus (si opus erit) tet vt sint talia linimentum cum mercurio permixta ntequam ad ipsam operationem deuenias, prius vi- lum est an particulis an vniuerso corpori sit facien- enitio siue vnctio, & qua hora, & quo tempore, aut vesperi aut mane, & quot vicibus dicere opor- & quod dicemus de his vnctionibus ita de suffitibus um sermo de eis) intelligendum est, in vere estate, & umno volunt omnes auctores auctentici antiqui neo- ciq;, operationem manualem fieri in mane, & cau- huius multi dicunt esse quia sol inualescit super nos; yeme autem propter aeris intemperiem hora vesper- a fieri debet vnctio, & suffitus; pro parte opposita nullæ rationes experientiã comprobat; Dicunt autẽ qui quod in omni tempore possunt fieri vnctiones, & itus vesperi maxime, quod probant dicentes quia lu- nocti dominatur que cum sit mater humiditatum, & leatur habere dominium super istum morbum; & di- it cum luna nobis apparet magis affluguntur qui ex

hoc

hoc morbo affecti sunt, & præcipue qui patiuntur dolores iuncturarum intensissimos; arguunt etiam nullã inueniri egritudinem in qua affliguntur, & cruciantur egri nocluquàm ex morbo gallico, & propterea dicunt vnctionem debere fieri hora qua mouetur materia ista cum sit vt plurimum crassa terrestris inobediens nature, quæ cum sit talis & moueatur tali hora oportet ipãm magis agitare, & disponere vt natura adiuta vi remediorum, materia celerius ad hos aut ad secessum conducatur, quesi esset fluxibilis subtilisq; fieri posset vnctio quietiori hora. Dicamus igitur que sunt ab expertis chirurgicis nostri temporis comprobata, in omni vero tempore vidimus vnctiones suffitusq; fieri magis vesperi quam mane nisi tempore magni caumatis quia in tali tẽpore pharmaca omnia non solum per interius sed per exterius nisi vrgeat necessitas vitanda sunt & ita consulimus vesperi magisquam mane vnctione suffitusq; quia hec sicut, & reliqua inuenta sunt per experientiam, & in hoc hallucinantur emperici & parabolani omnes qui nesciunt distinguere horam, & tempus, & reliqua.

Incipiamus prius ab vnguentis minerabilibus quæ ad vniuersum corpus aut ad iuncturas fieri solent, præcipueq; ea dicamus quæ sunt nostris temporibus experta Dicemusq; vniuscuiusq; medicamenti facultatem & quibus morborum spetiebus conferunt vltimo quæ ex intentione nostra inuenta sunt, & experta.

primum

Primum Vnguentum minerale forte excitatiuum resolutiuumq; ualens in doloribus et nodis magis quàm in vlceribus & pustulis ungendo quatuor vicibus iuncturas quaq; die semel vesperi ut diximus R. olei Laurini mercurij extincti cum saliua hominis ieiuni ana ℥. iij assungiæ viperarum ℥.i.s. Tapsiæ ℥ ij et omnia misce in mortario æneo usq; ad ipsius bonã incorporationem

Aliud excellens et ita ualens R, Tapsiæ ʒ ij s olei Laurini ℥ ij s olei vulpini ʒ i assungiæ humanæ ʒ 5 testiculorum vulpis auri pigmenti ana ʒ i. mercurij extincti ut supra ʒ ij. et omnia misce ut supra ualet ad dolores & nodos

Aliud non ita forte R. olei lauri onzæ ij. olibani ceræ nouæ ana ō℥. i. mercurij ex tincti vts. ō℥. ij. assungiæ porcinæ veteris ō℥. v. salis comunis ℥.i. succi plantę & fumit. q. s. & fiat vnguentum.

Aliud quod est magis exiccatiuum R. assungiæ porcinæ ō℥. vi. Mercurij extincti, vts. cerusæ ana ō℥. ij. olei comunis lib. i. viridis æris ℥. iij. cinerum sarmentorum ō℥. i. s. omnia in mortario misce ex hoc autem vngebat empericus quidam totum corpus excepto capite quater quinquiesue quod est maxime erroneũ.

Aliud excellens quo pleriq; in octo diebus sanati sunt ex intesissimis doloribus ex morbo gallico quaq; die semel vngendo iuncturas vt nos facimus est hoc aũs

multum resolutiuum, & calefactiuum. R. assung
porcinæ mercurij extincti vtf. ana ō ʒ. iij. olei vulpi
ni, laterini ana ō ʒ. i. olei lauri ō ʒ. i. s. olei. iunipe
ri ʒ. ij. vnguenti agripe martiaton, adipis vrsi, ma
motæ, tassi, canis rubei, anatis siluest. equi ana ō ʒ.
dialteæ ʒ. ij. ceræ. ō ʒ. i. omnia secundum artem mi
sce, & fiat vnguentum.

6 Aliud quod sanat omne gnūs morbi cito & est magi
temperatum quam vtf. R. rasæ pini ō ʒ. iij. cerusæ al
minis rochini vsti ana ʒ. i. litargiri ʒ. 6. mastra. ʒ
iiij. Mercurij extincti vtf. adipis tassi ceræ albæ an
ō ʒ. ij. & secundum artem fiat vnguentum. Istu
medicamentum est multum exiccatiuum, & non mu
tum calidum sed resolutiuum, & secundum diuersi-
tate complesionum potest moderari.

7 Aliud quod est magis temperatum, R. assungiæ por-
cinæ ō ʒ. iij. boliarmeni, cerusæ ana ō ʒ. i. s. Mercu-
curij vtf. extincti ō ʒ. iij. misce & fuit inguentū istud
autem magis conuenit pustulosis.

8 Aliud quod est magis conueniens habentibus iunctu-
rarum dolores R. assungiæ porcinæ. taßi, marmotæ
equi ana ō ʒ. ij. cerusæ mastris ʒ. i. butiri recentis ō ʒ.
s. Mercurij extincti vtf. ō ʒ. ij. olei lauri ō ʒ. i. misce,
secundum artem fiat vnguentum in mortario eneo.

9 Aliud quod est magis exiccatuum temperatumq; R.
assungiæ porcinæ ō ʒ. vi. olei laurini ō ʒ. iij sangui-
nis

is draconis in lachrimis õʒ. i. miniȷ. ʒ.i. biolarmeni
targiri ana õʒ. s. Mercuriȷ extincti vtſ. õʒ. iiȷ. mi-
e, & fiat vnguentum in mortario eneo.
Aliud conferens doloribus, & vlceribus ℞. Thu-
s, maſtit. ſantalorum alborum ana õʒ. s. ſucci ru-
ge caprariæ õʒ. i. s. adipis gallinæ, & porcinæ ana
ʒ. i. Mercuriȷ extincti vtſ. õʒ. iȷ. miſce, & fiat vn-
uentum.
Aliud conferens doloribus puſtulis, & vlceribus
i quo vidimus magnam experientiam ℞. butiri an-
qui õʒ. s. aſſungiæ porcinæ õʒ. vi. tiriacæ decem an
orum mitridati ana õʒ. s. Mercuriȷ vtſ. extincti õʒ
. litargiri auri ſalis comunis ana õʒ. s. & omnia
iiſce in mortario euteo ea conquaſſando cum aqua
umut. & ſcabioſe q. s. hoc vngantur bracia à cubitis
nfra & a genibus infra.
Aliud & vltimum pro vngendis iuncturis ex in-
entione noſtra quo multos egros curauimus ex hoc
nalo morbo laborantes ex intenſiſſimis doloribus &
lceribus antiquis nec non multos ſenes qui diu labo-
auerat ex morbo gallico ℞. olei lauri õʒ. iiiȷ mercu-
iȷ extincti vtſ. õʒ. q̃nq; duas ſecundum morbi qua-
itatem corporiſq; temperaturam & auri pigmenti.
ʒ. i. ſalis nitri ʒ. i. & in mortario vtſ. fiat vnguentũ.
Quamuis nonnulla dixerimus de hora iȷ. fieri de-
vnctio & quot vicibus ſine diebus nihilominus de eis

D iȷ nonnulla

nonnulla adhuc dicturi sumus. Diximus .n. horam ve
spertinam electiorem esse q̃; matutinam multis de causi
idq; ostendimus multis rationibus euidentissimi experi
mentoq; præparata igitur camera, & bene purgato co
pore egri qui se exponere voluerit vnctionibus incipiat
& vngatur medicamentis eis apropriatis, & conuenie
tibus quottidie seruat vesperi ad iuncturas aut ad ali
membra si opportuerit per quattuor aut quinq; die
plus minusuè secundum pharmaci aut morbi qualitate
ad ignem bene fricando iuncturas vt linimentum aut me
dicamentum illud penetret in membra post intret lectum
Vngatur vero quousq; oris egritudo inualuerit, & cum
quasi ad animi defectum deuenerit. & deductus fueri
eger ad virium lassitudinem; tunc ad virim reuocation
refitiendi sunt egri bonis cibis vt ex pullis, columbace
aut coturnicibus aut pullis gallinaceis, aut ouis sorbili
bus; Vinum autem sit purum nigrum leue, & paucife
rum bene maturum, q̃noq; ex vino bono maluatico pu
sus, & testes madefiant vt dicemus in sequenti tractat
de victus ratione in morbo gallico cum ligni indici deco
cto; præterea considerandi sunt aspectus lunares (quibu
nos maxime subiecti sumus; cum luna magis nobis dom
netur ceteris alijs planteis cum sit propinquior nobis, &
per eius reuolutionem vʒ, coniunctiones, oppositiones
quartus egri multum affligantur, & hoc affirmant o
astronomi, & medici omnes in his multum caute proce
dunt

ent in curandis egris, & præcipue in morbo gallico,
ex sui natura multum conturbant corpora humana,
n nocte magis quā in die, & causa est quia luna do-
atur nocti & propterea magis affligit egros, & con
enter magis in augumento q̄; in decremento, & hoc
ttidie videmus, & ideo consulimus vt vnctio, &
itus siue suffumigium fiāt in decremento lunæ; &
o est quia ipsa Luna amittit vires quas in aquisiuit
eius augumentum à Sole; facta autem vnctione ad
cturas vt diximus, q̄ñq; materia contenta in iuncturis
bene regitura natura quod dirigitur ad alias regio-
, quam ad fauces, & q̄ñq; resoluitur aut q̄ñq; ex-
rgatur per secessum aut per alias vias occultas, natu-
adiuta operatur quod non potest a medico bene discer
ideo non semper accidit oris exulceratio. & cum
endunt materiæ pituitosæ ad fauces, & os tunc suf-
dantur vnctiones, & tunc sperandum est de valetu
e. Si vero volueris aliqua ex causa oris exulceratio-
n euitare & per alias vias, & regiones materiam du
e intēdas aut quia natura aliquid indicauerit aut quia
lius tibi videatur ex præcepto Hipp. a Pho. p. Quæ
cere op3 quo maxime natura vergit per loca conferen
eo ducere, alium quam diximus ordinem seruabis;
nc ergo in modum operandi est; incipias vngere iun-
ras (vt diximus) & patiens teneat in ore frustum
istalli continue aut multotiens malum cotonium mor-

deat dum vngitur aut multis vicibus abluat oſcum aqua frigida aut teneat in ore rob.nucum & hoc fiat donec ab vnctione ceſſauerit, hoc autem dico intendens medicus materiam peccantem dirigere ad inferna ſed dum vngitur eger, ei dabis ſirupum vnum in mane vtſ. ordinatũ, ceſſante vnctione ceſſabis à ſirupis, & cum videbis materiam aſcendere ad ſuperna tunc propinabis pharmacũ forte euacuatiuum vt materia quę deberet ad fauces aſcendere tranſmittatur, & ducatur ad inferna; hoc aũt obſeruatum eſt a nobis in multis viris mulieribuſq; qui pati non poterant oris faucium exulcerationem, ſed tutius nobis videtur per viam oris factis vnctionibus materias illas pituitoſas relinquere naturæ, quamuis ſit operatio ſinthomatica, & non regularis, ſed a neotoricis practicantibus primum in lucem deducta; circa autem hanc operationem in vnguendo ęgros errant emperici noſtri temporis qui quomodocunq; ſint affecti egri illico eos vngunt non ſolum iuncturas ſed vniuerſum corpus q̃nq; etiam ex tali vnctione abluunt caput credentes vngere aſinos aut aquos? O ſceleſte gñus hominum qui ſi ſcirent quale quantunque nocumentum poſsit mercurius capiti comunicare maturius incederent, & ſi legiſſent Dioſ. lib. 5. alioſq; auctores à tali operatione deſiſterent et ſemper conſilium ſapientis inuocarent: Errant adhuc circa ipſas vnctiones cum videt oris exulcerationes fieri audent dicere egris niſi ex gallica lue morbus talis (etiã

ſi

ni sit ex morbo gallico) esset, oris exulceratio non
deret. O sceleste genus hominum ignarissimum non
iunt videreq; possunt stamni, & plumbi artifices ex
tinuo capitis dolore affici tussibus profundis in pecto
concouitatibus ex humoribus crassis gignitis affligi;
; etiam ob spirituum animalium prohibitam transpa-
onem à vaporibus talium mettallorum ob obstinctos
itus à morte repentina qñq; intercipi hec dixit Me-
; Quanto enim a mercurio lederentur qui maiorem
uitiamq; omnibus aliis sibi vendicat; talia autem lini
ita quibus vnguntur egri ex morbo gallico non solum
ûscula in ore accidere faciunt sed etiam sanis, & mi-
quidem multotiens in componendo talia medicamen-
accidit, tantaq; humiditas ab ore resudabat quod mi
um summo fastidio erat. Stante ideo fluxu humidi-
um ad os egri sunt cibandi vberius vt diximus sed du-
te vnctione sunt tenuiter dietandi, cessante autem
xu materierum multo vberius sunt refitiendi egri ex
is ferculis vt diximus; Non exeat patiens cameram
ec fortificata fuerint membra & in totum cessauerit
ores; post vero abluendum est vniuersum corpus vt
nentorum sordes abstergatur, & balneum erit ta-
℞: saluiæ, mentæ, rorismarini, iuæ artheticæ, betonicæ
ados citrini, maluæ, alteæ, serpilli, pulegioli ana m.
nnia coquantur in s.q. aquæ putei vsq; ad tertij con-
ptum in cuius fine addantur vini albi odoriferi bo-

talia duo & ex eo decocto abluatur totum corpus deinde exsicetur linteolo albo post intret lectum per horam deinde surgat. Ad oris autem vlcuscula patiens vtatur in principio pro lauacro aqua ordeacea cum aliumne roccæ, & hoc faciat donec humiditates deffluere cessauerit post teneat inore lac caprinum aut vaccinum quia conuenit in omnibus temporibus hoc est .n. presentaneum medicamētum ad oris vlcuscula decoctū hoc etiam multum confert R. corticum granatorum, cineris oliuarum aluminis roccæ crudi ana partes equali agrestæ partē mediam que omnia concoquito vsq; ad tertij consumptum in eoque decocto m. i. alcannæ erit optimum, hec autem sant vsq; ad statū post vero aplicabis aquam vittæ quia precellit omnia alia medicamenta & maxime in declinatione morbi huius &c.

TRACTATVS TERTIVS DE medela morbi gallici per suffitum. Cap. Primum.

IN superiori tractatu diffuse ptractauimus de vnctionibus nunc dicendum de suffitibus siue suffumigijs qui non minus conueniunt in hoc morbo quam vnctiones verum diuersimode quia in aliquibus conueniunt vnctiones

non suffitus, & in aliquibus e contrario propterea
omnibus habenda est ratio, dicamus igitur quod sicut
natura adiuta ui medicamentorum mineralium transmit
materias ad fauces gingiuasq; ita pari ratione dicen-
dum est de suffitibus quia eundem operantur effectum
suffitus, & vnctiones quia ambobus dominatur Mercu-
rius, Nam cinabrium, & argentum viuum eiusdem na
turae sunt, & in eadem minera inueniuntur in cinabrio
tam naturali quam arte facto in est argentum viuum
ambo ex sui natura sunt venena, & propterea mi-
scetur alijs medicaminibus vt refrangatur eius veneno
sitas, & malitia, & fluxibilitas extinguitur cum saluia
hominis ieiuni, miscenturq; cum Mercurio ad eius concor
dationem oleorum, & pinguedinum genera vt eius
vis facilius dirigatur ad membra affecta, hoc q̃nq; fit in
suffitibus, cum cinabrio .n. miscentur alia medicamenta
quae non solum corrigunt sed alterant eius malitiam tol-
lunt atq; eius malum odorem quae autẽ diximus de vnctionĩ
bus ita de suffitibus dicendum censeas, purgato praepa-
ratoq; corpore quot suffitibus se exponere voluerit ha-
bito respectu (vt diximus) ad sexu, etatem & locut
bonus, & sicut diximus de vnctionibus quo ad tem-
pus. & reliqua ita de suffitibus intelligas, in camera ergo
praeparata ponas linteolum aut copertam ad modum capi
telli seu pauiglioni in altum apensi & ponas intus super
sellam infirmum sub qua ponas ignem super quo ponas,

3.i. infra). compositionis vz. R. cinabrij naturalis ex minera aut arte facti 3. y. pulueris olibani 3. iij. misce & de ista compositione (vt diximus) ponas super ignē & post Claudas bene lintheolum illum aut coopertam illam donec combustus fuerit puluis faciendo tenere faciē totam & aures extra compertam aut lintheolum, & donec sudare inceperit post vero intret lectum, & bene copertus sudet adhuc si potest, & si fuerit debilis complesionis minuas ipsam puluerem, in viris autem competunt magis exiccatiua quam in mulieribus in hoc sicut, & in reliquis consideranda est naturalis temperatura, Nam infantes magis pati possunt suffitus quam vnctiones cum habeant membra magis porrosa tenera iuuenes 2. Adolescentes 3. & sicut de vnctionibus diximus ita de suffitibus obseruandū est in omnibus vt diximus &c.

De curatione vlcerum malignorum. cap. 2.

Quomodo autē curari debeant vlcera chironia ostrachosaq; nec nō & nodositates quæ, & scirri appellantur & de his omnibus particulatim dicturi sumus prius aūt dicamus de superfitialibus vlceribus, quod si remanserint post vnctiones aut suffitus aut suffumigia, vlcera aliqua superfitialia cutaneaq; opus est medicamēto exiccante, & cicatrizante quod erit tale R. minij litargiri auri ana ō3.i. olei rosei ō3. iij. ceræ ō3. i. & ad ignem fiat vnguentum, & si fuerint vlcera chironia mala vte-

hoc

vnguento, quod multum valet R. cerusæ ōz.i. viri-
. ij. aquæ vitæ parum olei rosei q. s. & in mortario
ia misce ad eius concorporationem aliud multum ex
ns per nos expertum R. litargiri auri, cerusæ, alu-
s vsti, ana onz. s. terebentinæ adipis hirci ana onz.
ei lauri onz. iij. Mercurij extincti vts. onz. ij. ceræ
s. & secundum artem fiat vnguentum hoc est ma-
fficax in vlceribus malignis, temperate .n. exiccat,
rnat, & mundificat si quid est putridi Aliud quod
agis forte, & acutum. R. assungiæ porcinæ ōz. vi.
brij ōz. Mercurij extincti ʒ. iij. argenti sublimati ʒ.
æ duo abrumpantur cum saliua hominis ieiuni olei
i ōz. vi. cerusæ ōz. iiij. litargiri ōz. iij. aquæ vitæ
um vt tibi videbitur aquæ roseæ ōz. i. & omnia in
tario bene misce ad eius concorporationem bonam.
d vnguentum est multum mordicatiuum remouet .n.
em putridam, corrigitq; cancerositatem, & oēm
tiam remouet ad hoc etiam multum valet vnguentū
tiacum. præcipitatum est multum excellens corrodit
arnem putridam absq; dolore cōseruatq; bonam quo
o autem fiat hoc præcipitatum inuenies infra in no-
Antidotario: si autem fuerint vlcera minime mali-
vtere hoc vnguento R. succi cornigiolæ ōz. ij. tere-
tinæ lotæ cum aqua fumit. ōz. iiij. tutiæ Papiæ ōz. ij.
sæ ōz. s. ceræ nouæ ōz. i. olei rosci ōz. iij. & ad ignē
vnguentum secundum artem aut sic; R. assungias
villæ

villa ōz.iij. Mercurij extincti vts. ōz. i. olei comunis ōz. ij. thuris pul. ʒ.iiij. cineris sarmentorū ōz.iij. & omnia in mortario eneo misce, & bene concorporētur addendo succi aranicorū ōz. i. sed prius tanguntur locus bis aut ter cum precipitato consolato cum aqua vittæ hoc precellit omnia alia medicamenta.

De modo resoluendi nodositates cap. 3.

Si autem remanserint nodositates quas medici scirros appellant quæ cum sint, à materia multum indurata ingipseataq; & per vnctiones minime resolui queant, sed per resolutam subtiliorem materiam, quæ remansit scirrotizata est ideo opus est talem materiam lenire mollificareq; cum medicamento vim habente leniendi maturandiq; hoc āt fiet cum medicamētis talem facultatem habentibus vt est emplm ex radicibus alteæ, maluarum, alceæ petroselini, matrum violarum, lapathi simul coctis redactisq; in formā empli cum assungia suilla veteri aut butiro antiquo quod postmodum loco aplicetur, & sic procedatur sicut præcipit Auic. in cap. de sephiro, per duos aut tres dies circa mollificationem atendendum est: post per tantundem circa resolutionem attendas: Ad eādem intentionem inuentum est Hysopi cerotum descript. philagrij in tali materia præsentaneum medicamentum. Habet .n. vim molliendi resoluendiq; absq; atractione; posset misceri cum tali cerato pro qualibet vncia ipsius ʒ. 2 vel ʒ. iij. Mercurii extincti vts. i. hoc .n. sedat dolores

morbo gallico, lenit nodositates, resoluit humidita-
in eis contentas, superponatur nodis, & iuncturis si
s fuerit, si vero nodi adnati fuerint super ossibus, &
antiqui, & ex materia gipsea eos reseluere mini-
credas sed post caustico moueas, & erumpas, sed
us sunt aliqualiter mollificandi vt ad benigniorem na
am exponantur tunc eos caustico rumpas, & quod
us faciet extrahas aut vnguentis aut præcipitato aut
medicamento ad hoc delegato, & cum mundificaue
vsq; ad os, quod si fuerit curruptum corrosumq; eum
adas aut limatura ferri aut heleboro nigro aut vitrio
vsto aut Euporbio pul. & Dios. post vlcus curabis.

De curatione vlecrum in membris genitalibus tam in viris quam in mulieribus cap. 4.

Dicamus ẽt de vlceribus quæ accidunt in virga vul-
; ex coitu, sint aut ex morbo gallico aut alia causa
illico succurrendum est aliter in peius ruunt, his acci-
e solent, vlcuscula, tubercula, herpetaq; a chirurgi
Caroli vocantur quæ si illico curentur vlterius non
cedit morbus; Curantur autem cum trociscis de affo-
o aut cum vnguento egiptiaco, aut vitriolo vsto aut
n præcipitato quod præcellit omnia medicamenta si
em fuerint superfitialia aut saltim non multum pro-
da abluas ea bis aut ter in die viuo albo tepefacto q̃
on curantur his pulueribus hoc vnguento curabun-
ex vnguenti de cerusa crudi vnguenti egiptiaci ana
ōz. s.

ōz. s. & misce, & si his autalis rectificari consolidariq; nequeant, credas vlcuscula illa à materia multum maligna procreata esse. & si contagio hec fuerit ex gallica lue cito insurgent bubones in inguinibus quod signū erit quod materia illinc ad aliquot dies ad vniuersum corpus expandetur, & præcipue ascendet ad caput deinceps ad iuncturas, quod si adnascantur bubones ex tali causa tunc applicāda esse em̄pla mollitiua dicimus vt in superiori capite enarratum est, & cum materia contenta concocta fuerit eos incidias aut caustico erumpas, mundificesq; post modum eorum curam procrastinabis quia multotiens ex longa, & bona mūdificatione in his locis glandosis euitatur lues gallica quia per illa loca expurgatur materia quæ apta deffluere ad iuncturas, pari etiam ratione procedas in mulieribus cum ab eadem causa proueniant; in his autem atendenda est temperatura, sexus, etas tempus &c. Quandoq; etiam facimus suffitum cum cinabrio vts. Papiæ egros ponendo super sella perforata deinde subponimus suffimigium super carbonibus ignitis vts. dictum est de suffitibus in morbo gallico & hos fiat ter aut quater, & liberantur. Si autem volueris euitare tale luem; primum si cum aliqua muliere fœda aut suspecta rē habueris illico abluas cum aqua aut vino tepefactis, & hoc simile faciat mulier. Et sic de morbo gallico quo ad dietam pharmaciam, & localia satis dictū sit, perfectiorem autem sermonem videbis in sequenti tractatu de ligni indici decocto.

Eius-

EIVSDEM GEORGII DORDONI medici Placent. de Methodo curādi morbum per decoctū ligni indici cum aqua. Prohæmium.

IN tractatu præcedēti diximus quomodo curatur morbus gallicus per euacuationes, vnctiones, suffitusq; quandoq; aliquibus laudentur, quottidieq; in maiorem vsum veniant, nihilhominus a peritis medicis non multum aprobantur; Sed quia nihil ante ligni indici inuentionem relatum fuit; Quapropter Neoterici medici methodum hanc curandi insecuti sunt; Idcirco cum hic morbus quid sit vnde contraxerit originem, quomodoq; recte appellarii possit, & circa causas, & signa, & alia quæ in istius morbi curatione præstari possint satis dixisse credimus; Nunc vltimo dabimus sicut polliciti sumus methodum curandi per ligni indici decoctum tali ordine quod forte ab alijs non ita descriptum fuerit; Et si tali methodo sicut scribemus procedes optime rem tuam peragas, non solum in hoc morbo sed in multis diuersisque ægritudinibus vt diffuse ruidebimus auctoritate antiquorum medicorum. Primum omnium de ligni indici ortu inuentioneque videamus ac de eius natura, & de reliquis quæ ad curam pertinent.

De inuentione ligni indici, & eius ortu, & natura. Cap. primum.

CVM esset notitia apud lusitanos vltra equinoctialē lineam terram esse habitabilem ibiq; loca esse amena fructicosaq; mercaturis dedita, vndiq; statutum est per Regem vt tentaretur iter illud, quod si aliquid esset vt proditum fuerat ei nunciaretur. indeq; per Regem datum est imperium Christophoro Columbo italo vt tale iter ære tamen Regis sulcaretur mare, & nullam moram traheret quousq; locū sibi propositum inueniret. & tantum nauigauit quod vltra equinoctiolem lineam sub tropico capricorni transiuit tandem littus quoddam amænū fructicosum inuenit videntes lusitani loci amænitatē ex nauibus descenderunt, Auidi autem videre quid in hoc loco firmaretur, vlterius processerunt, inueneruntq; locum variis aromatum generibus munitum dotatumq; homines deinceps mercaturæ deditos agnouerunt, resq; noua illis videbatur, à cosmographis .n. mundus nouus nuncupatus est. Et proprie ab incolis, & nostratibus Calicut vocitatur, vt scribit Ouiedus Hyspanus aitq; huius itineris primum authorem Cristophorum columbum italum fuisse Districtum deinceps inspitientes, & circa mores, victum domosq; multum admirati sunt. Ex illis aliqui forte fortuna inuenti sunt qui affecti erant maledita ista lue gallica, inspecti ab incolis persuasi sunt

vt

x fructibus ligni Indici (quod gaiacum apud eos
tur) comederent biberentq; ligni decoctum, & sa
rent, Nam tale lignum in illis regionibus est copio-
num sicut quercus in his partibus, hoc audientes lu-
i qui affecti erant ex hoc morbo, & ostensi eis ligno
ab illis incolis praeditum fuerat operati sunt, resti-
q; est eis citissima salus; Deinceps vero non post mul
temporis spatium reuertentes in lusitaniam secũ ma
n istius ligni quantitatem atulerunt, omnia deinceps
rentes regi magnopere iter ab eo laudatum est, &
latu nauigantium compertum est, nihil in hoc mor
allico curando excellentius atq; praestantius ligno in
; Nascitur autem hoc lignum in illis partibus fraxi-
roceritate magnitudineq; sed folijs aliquantulum ro
ioribus longioribusq; ac perpetuis quod loci arguit
eriem. fructusq; gignit prunorum damascenorum
parmularum paruarum non maturarum effigie co-
aureo; lignum hoc etiam nascitur in alijs locis nobis
inquioribus inquibusdam insulis sancti dominici, &
locis, hoc autem lignum est multum solidum proce-
nq; cortice ab extra coloris subcineritij intra vero
ubei ad ingredinem decliuis, cognoscitur autem eius
ctio ex põderositate si aliqua eius portio proiciatur
uam illico subsidet, quod si supernatat in vtile est;
; eligi debet lignum Aloes vt ait Auic. lib. 2. qua-
em multi ausi sunt dicere eius spẽm lignum indicum

esse, nec non ebenum spēm esse ligni indici Aliqui ex recentioribus etiam ausi sunt dicere arborem mori albi eius spēm esse ex similitudine ligni, & ponderositate quod nō audeo comprobare nec reffellere vires autem istius ligni sunt stipticę exiccatiueq; manifeste ex acredine ponticitateq; nec non resolutiue aperitiue ad temperiem declines quod nobis demonstrat quod omnibus morbis tam calidis quam frigidis confert, & nō vt aliqui arbitrati sunt ex proprietate sola occulta in morbo gallico operari, vanum .n. esset redigere pharmacorum vires ad occultas facultates si eas manifeste cognoscimus ; in hoc .n. ligno oēs hę facultates liquido discernuntur, talis .n. temperaturę debet esse medicina ad neruorū morbos vt ait Auic. 22. 3. de cura gibbositatis, & quod hoc lignum operetur a proprietate occulta non obsonum est ; Et quia non modica controuersia est inter recentiores ideo quid de hoc sentiamus nunc discutiendum non est; Sat est nobis dicere q̄ sumentes eius decoctum sudant mingunt, qn̄q; lubrica eis aluus fit his autem superflue consumuntur humiditates; eligatur autem lignum quod sit nodosum gumosum ex ramis si possibile est, cognoscitur eius perfectio ex p. decocto si colorem non mutat est bonum, si vero sit viridis in totum repellatur quia minime est laudatum, & quanto recentius tanto perfectius existimatur.

Quomodo

Quomodo præparari debet lignum. indicum. Cap. 2.

Vm quis præparaturus est lignum indicum pro morbo gallico aut alioquouis morbo, accipiatur ex fru- gni (vt diximus) quantumuis ex ramis, quod pon sum sit gumosumq; sit coloris subcineritij extra, su- bei vero intus vts. diximus, minuatq; in puluerem lima aut alio ingenio vt penetratu sit facilius eiusq; remaneat maior in aqua deinde ex pul. illo accipiat infundatq; in aquæ putealis aliquantulum calefa- lib. 12. p diē naturalem in ola vitriata aut lebete no- iquiritiæ rasæ contusæ & maceratæ ō ʒ. ij. hoc fit vt gustui magis grata, & etiam magis penetratu facilis membra, die autem sequenti coquatur lento igne car- um dum ad dimidium minuatur aliqui ad tertij com- ptum permittunt concoqui, cooperaturq; dum de uitur, magnaq; deinceps adhibeatur cura ne nimio re exhundauerit quia reddetur inefficacius, vas aūt totaliter repleatur spumam quæ inter coquendum su- natat si tibi videbitur colligas, vlceribus quidem est sentaneum medicamentum, nam vis ei est desicca- u aut sola in puluerem redacta aut alteri medicamen ixta decoctum deinceps coletur, & exprimatur re- aturq; in vase vitreo aut vitriato, & vsui reserue- ; deinde super eiusdem ligni scobe siue puluere adhuc rinfundatur tantundem aquæ, & sicut prius deco-

quitur sed non per diem naturalem infundatur, & vsq; ad tertij consumptum decoquatur, hoc vero pro potu in cibis datur, ei autem non est aliquid miscendum nisi fuerit pharmacum aliquod tali morboquem curare volueris delegatum, vt in intemperatura hepatis cum ligno decoquas cicorium hepaticam aut Eupatorium &c. Nullum equidem salutarius medicamentum in his temporibus inuentum est in his tēporibus quod varijs & infinitis morbis conferat, viri quidem doctissimi qui huius ligni indici sentiunt naturam Vnctiones suffitusq; postponunt, Multum naturæ syderibusq; debemus quæ si propter earum malas conuinctiones aspectus in nos hanc luem demisserint, medicamentum sed potius antidotum nos edocuerīt præstantissimum.

De Medela in morbo gallico per lignum Indicum, cap. 3.

Videamus 3. loco quomodo eger sumere debet ligni decoctum postquam preparandi modum tradidimus constituatur ergo eger in loco vbi non fletaer in eo loco possit accendi ignis, aut Camera sit tuta ab omni aere extraneo dum curatur eger Tempus autem magis aptū ad sumendum ligni decoctum est ver & autumnus; in estate & hyeme nequaquam ligni decoctum sumatur si pōle est vt supradiximus Exhibita ergo medicina purgatoria ad causam præscindendam aut expurgandam materiam siue expulsioni preparandam illico opus est auspicari hunc in modum;

modum; in diei crepulsculo aut hora decima exhibeantur vncie sex primi decocti Illinc vero ad sex horas sumat cibum non multũ tenuem sed minuatur cibus ab assuetis obsonijs ita vt paulatim egrum deducas ad tenuem die tam quia natura non tollerat repentinas mutationes; Illinc vero ad sex horas sumat tantundem primi decocti, post vero adhuc sex horas sumat cenam; mane deinceps sequenti eadem hora sumat solitam mensuram aqua prioris decocti, & sic procedat vsq; ad diem decimã, & plus quantum tibi libuerit dum vires suffecerint, tunc si tibi videbitur vberior propinetur cibus. Vicesima vero die liberalius cibetur, inter cibandum pro potu bibat ex decocto 2. vt dicemus tamen totos triginta dies equaliter (si eger tollerare potest) vnũ met edendi modum sumat, quia quanto esuritionẽ diutius ferre possunt egri melius in dies succedit res, in dies quoq; magis edendi auiditas sed continentia cibiq; parcitas magis laudatur; & si corpus excandescit tabescitq; non fame solum sed sudore humorumq; malignorum expurgationem atenuatur in his autem diebus prouocetur sudor si non sp̃õte arte & ingenio super omnia omnibus decem diebus purgamentũ aliquod sumat, sed in die in qua purgabitur non bibat ex p. decocto quod pro sirupo paratum est; purgamentũ autem sit tale vz. R. Cassiæ per cribrum extracte ℥. vi. diaff. ℥. i. misce et cum sacharo fiat bolus, aut sit aliud purgamentum materiam peccantem respitiens: Aloe

siue a camera non amoueatur infirmus nisi prius fuerit absolutus a morbo restitutaq; fuerīt valetudo, post vero aeri se assuescat & nō illico se exponat aeri qui a natura non tollerat repentinas mutationes; Aliquando propter morbi antiquitatem perlongabitur egritudo vltra quatraginta dies super omnia procurandum est alui beneficium, quodsi astringatur cum clisteri eam moueas aut cū bolo cas. ante prandium per horam, & sic procedas.

De morbis quibus conferat lignum Indicum cap. 4.

Qui de hoc ligno scripserunt indico presertim ex recentioribus medicis; omnium primum ad morbum gallicum excell. conferre dixerunt, magisq; ad inueteratum quam ad recentem vt experimento compertum est, nodos vlcera Chironia, & gnūs omne mali istius quod per multos vigueritanuos disoluit consumatq; & fluxiones auffert; & si quid intus iacet eruit, iocimoris maculas tollit, & emendat, in omni autem morbo tam ex causa calida quam frigida auxilium præstat sed magis ex frigida, pituitā extenuat, & concoquit. obstructiones omnes quæ ex vnctionibus aut suffitibus aduenia nt aperit & discutit, nec non & calculosis subuenit, Vidimus in multis istum potum vrinas, & sudores summopere mouere, vesicam mundificat Reumata à capite deffluentia quomodocunq; sint refrenat corrigitq; contra oris, & narium male olentium operatur morbum, sit aut vitio stomaci

aut

aut ex vnctionibus, contra stomaci intemperaturā à qua cunque causa proueniat pendiatq; succurrit sed magis a causa frigida; Vidimus .n. paraliticis & ex comitiali morbo affectis multum contulisse; Aschmaticis & dipnicis aut sit ex morbo gallico aut alia causa mirabiliter auxiliatur podagricis chiragricisq; maxime ex causa frigida prodesse vidimus non solum experientia sed auctoritate antiquorum medicorum ex quibus est Rasis. 12. continentis cap. de artetica passione. Haliabar. 2. practice c. 42. dicunt lignum indicum valere contra paralesim et articulorum dolores &c. Auic. 2. Canonis cap. karon quod interpretatur lignum indicum dicit eum conferre iuncturarum doloribus, operatur & in his affectibus ratione vis siccifice, & propterea habentibus aquam inter cutem proficuum est; hoc autem ligno curauimus quendam hydropicum asciliticum & caceticum quendam in paucis diebus; valet infinitis morbis.

De Victus ratione in morbo Gallico cum ligno indico. cap. 5.

Antequam eger ad ligni decoctum accedat opus est aliquantisper quamq; die cibum subtrahere minuereq; vt cum ligni decoctum sumere inceperit non ita obnoxiū ita sit ei abstinere ab assuetis obsonijs. sumat ergo eger bis in die cibum, ut diximns, considerata tamen corporis temperatura, et reliquis, mane uō per horas quinq; uel sex post assumptum decoctum exibemus panem biscotū

aut ſemel bene coctum ex cruſta ad quantitatem duarũ vel trium unciarum cum coclearibus duobus paſſularum montanarum, quandoq; etiam exibemus dulces amigdalas preparatas cum ſacharo, ficus pingues maritimos, illinc uero ad quinq; uel ſex horas ſumat potum ex primo decocto, poſt horas deinceps quatuor vel quinq; ſit contentus modico panis cum paſſulis vel ficubus, & bibat pro potu ex ſecũdo decocto; horã deinceps duodecima ad potum reuertatur, hæc autem obſeruanda ſunt tota curationis tempore maxime vſque ad diem decimam in hac autem dieta tota uis conſiſtit. Quod autem Dieta ſola in morbo gallico ſicut & in aliis morbis cõferat ut in Elephantiaſi lepraq;, uide Gal. de ſubtiliante dieta cap: 1 & in libro Euchimia, & Cachochimia, Celſũ in cap: de Elephantiaſi, Propterea inter medicos noſtri tẽporis eſt dubitatio, nunquid ſola dieta, aut ligni decoctũ aut ambo ſimul operãtur, uidetur autem utrunq; ſimul operari, quia per dietam membra depauperantur, et per potum decocti diſpergũtur anichilãturq; ſuperfluitates poſt uero decimũ diem ſi uires non ſuffecerint uberior tribuatur cibus, & ſi uirtus ualida fuerit eodem victu contentus ſit. vſq: ad viceſimam diem, & ſi fuerit necẽ uberiorem cibum offere ad virium reſtaurationem, tũc ferculũ ex pullo gallinaceo, aut carne vituli exibeat, marzapanum conceditur in omni tempore, ſed melius & ſalubrius ſi hanc poſſũtferre inediam, aliqui ſunt qui non

per-

pertranſeunt vigintiquinque dies quod liberantur, Alij qui atingunt ad quadraginta dies, aliqui vltra &c.

De medella ni morbo gallico circa etates ſexuſq; cap. 6.

Nunquid ligni indici decoctum in omnibus ſexibus, & in omni etatis tempore conferat à nonnullis dubitatũ eſt, pueros femellaſq; citra diſcretionem poſſe abſolui a morbo gallico niſi cum magna difficultate credas; iuuenes, viros, ſenes dico primi ſenij curari poſſe dicimus maxime qui ſufferre valent exquiſitiſſimam dietam, his aũt exhibendum eſt ligni decoctum qui facillime ferunt ieiunium vt ſunt ſenes teſta Hipp. 2. conſiſtentes minus võ pueri horum omnium infantes minime vt diximus, quia ſunt in continuo augumento etatis & propterea maiori indigent nutrimento hoc dixit Hipp. p. apho. 14. Qui creſcunt plurimũ habent etc propterea tales non ſunt curandi ligni decocto quia in hac cura plus operatur dieta omnibus alijs inſtrumentis ſicut, & in alijs morbis; Habẽda eſt ergo circa etatẽ nõ modica conſideratio, circa ſexum etiam eſt animaduertendum nunquid in mulieribus ſicut in viris cõferat ligni decoctum cum diuerſificentur in compleſſionibus, & in medela diuerſi fieri debent. Nihilominus nulla habita diſtinctione neq; ſexus drĩa in multas curauimus mulieres ligni decoctos verum in

ex-

exhibendis pharmacis aliqualem habuimus rationem, inter alias duas curauimus mulieres pregnantes placentie quarum altera erat quinque mestris ex patria nostra, altera forte septimestris ex diocesi laudensi, & ambe laborabant ex isto morbo gallico his .n. in diuersis temporibus ligni decoctum exhibuimus felicissimo successu; considerandum est etiam quod aliqua corpora ex sua innata temperatura magis inedie aliquã minus disposita sunt sanguinea corpora diutius inediam ferre possunt quam colerita Aliæ võ complesiones tenuiorem dietam suffer- re possunt & quanto seniores sunt tanto magis inuediam tollerant. Ex his autem qui curari possunt, aliqui in diebus vigintiquinque aliqui in triginta, aliqui vsq; ad quadraginta morbo absolui non possunt; in aliquibus etiam reiterare oportet ligni decoctum, & precipue quando morbus est nimis antiquatus; vt nos fecimus in multis Hyspanis, Italisq; militibus: curauimus quendam Hyspanum armigerum qui passus fuerat per multos annos morbum gallicum bisq; sumpserat ligni decoctum in diuersis temporibus, & non poterat curari & deo fauente nostro bono regimine eum curauimus in triginta diebus & non exquisitissime nutritus est nisi per decem primos dies, alijs vero diebus vberius reffectus est.

De Medela vlcerum nodositatumq; ex morbo gallico. cap. 7.

Superiori tractatu diximus de cura vlcerum nodosita-

tumq;

umq; per vnctiones, & per suffitus, nunc vero quia
igni indici decoctum alia poscit medicamenta quam mi-
eralia medicamenta ideo de his dicemus. Si vero post
ssumptum ligni indici decoctum aliqua remanserint vl-
era vel nodositates ex morbo gallico medici operarij au
ilio indigent, quæ consideranda erunt, aut superfitia-
ia aut profunda sint nec non de nodositatibus perscru-
andum esse credas an sint in carne (quod raro accidit)
ut ossibus adhereant, an neruis anni iuncturis existant
ue qualescunque fuerint magno indigēt ingenio; prius
utem ab vlceribus superfitialibus incipiamus deinceps
e nodositatibus profundis dicemus. Vlcera superfitialia
itius curabuntur nisi fuerint sordida aut putrida aut
strachosa, quæ si sint simplicia etiam si ex morbo galli-
o existant; vnguento ex cerusa cum pauca ligni scobe
n puluisculū redacti curato; aut ex vnguento triaphar-
nacon aut ex vnguento palmeo quod multum laudatur
Gal. de compositione medicamentorum secundum gnūs
d vlcera superfitialia exiccanda, poteris vti vnguento
e minio cocto aut de minio simul cum pauca cera aleoq;
oseo & ad ignem fiat vnguentum molle, cum his etiam
osset misceri aliquid succi corrigiole quam greci poligo
on appellant, hæc multum valent in ulceribus malis,
is autem non permisceas Mercurium sint aut simplicia
ut composita vlcera; quandoq; etiam poteris ea tepido
ino nigro diluere in quo bulierint cortices granatorum
nirhe, balaustiarum, gallarum, & similia aut ea diluas
ex

ex secondo decocto ligni tepido quia multum laudatur
omnibus ulceribus; Si vero fuerint vlcera profunda s
didaq; vtere mondificantibus, & ab spergentibus quę
supersint ossibus vtere vnguento apostolorum cum lima
tura ferri aut vtere hoc puluere, nam is superflua
carnem sine dolore remouet R. vitri puluerizati, pum
cis corticum limaciarum combustarum ana ℥.ij. & omi
um fiat puluis quo vtere; puluis autem iste mundifica
& abradit squamnas ossium, & si mundificari nequea
vnguentis superponas loco sed non tangas carnem ex e
phorbio puluerizato quia in vna die abradit ossa putre
facta, & si ista perfecte non operabuntur vtere raspat
ris, abrasis vero mundificatisq; ossibus ab his quę impe
diunt consolidationem vtere incarnantibus medictis, N
dositates si sint aut neruis annexe (vt plurimũ cõtingit
aut iuncturis aut ossibus adhercant eas hoc modo curat
potentialibus cum cauterijs aut actualibus aut quale aũ
istorum sit salubrius alibi hanc difficultatem discussimus
habito respectu ad aliqua cauterium actuale est salubri
us dummodo nerui non subiaceant; propter quedam ali
tutius est potentiale quia nõ ita atrociter operatur, &
quia esset in longum protrahere sermonem nostrum ideo
ad erumpendas ipsas nodositates vtere potentiali caute-
rio insensibili vt nos fecimus, quibus eruptis fac cadere
escaram cum butiro aut assungia, & post vtere mundi-
ficantibus, & in hoc precipitatum precellit quod quan

q̃;

videatur & sit de natura Mercurij nihilominus ex calcinacione aliam aquirit naturam, & facultatem sicut contingit in multis alijs medicamentis non solum simplicibus sed compositis, in quorum transmutatione seu calcinatione aliquã quandoq; aquirunt maiorem vim vt calcantum aliqua fiũt mitiora vt sunt res frigidæ ita in metallicis sicut etiam in plantis, in his ergo omnibus procedas vt diximus quousq; perfecta fuerit cura que qualiscunq; fuerit nisi præseruetur ne in peius decidat nihil fecisse credas propterea de his pertractare incendimus.

De causis Reciduare facientibus in morbo gallico cap. 8.

Quia nostra tẽpestate curati a morbo gallico aut sint vnctiones in pristinũ restituti aut per suffitus aut per ligni Indici aut chynæ aut salse parilie decoctum multos reciduare conspicimus, aliquos post menses nonnullos ẽt per, annos nec non & aliquos alios in deteriorem incidere egritudinem quid nã aũt sint in causa inuestigare debeuimus quibus bene discussis præcustoditiuã ordinare conabimur ne amplius in recidinam cadant.

Multas esse causas recidiuationis commemorant oẽs medici easq; dicũt esse tres; Due manifeste antecedentes que corporee, & primitiue, Altera in manifesta quæ ex influx celesti prouenit, eamque dicunt astronomi ex

malis

malis coniunctionibus syderumq; malis aspectibus multiplicari vt superius diximus, De causis conuictis tum quia non accidit sermo tum quia ad rei intentionem minime confert non loquemur nisi fuerint ex portiuncula aliqua mē remanentis intra corpus aut ignorantia chirurgici, aut phisici negligentia, aut quia in totum radicaliter nō fuerit euacuata materia vt accidit in morbo gallico, & alijs morbis iuxta Hipp. sententiam secondo Apho. 13. Quæ reliquuntur in morbis recidiuam facere consueuerunt, Hoc accidit etiam quando morbus fuerit ita antiquus, nodosusq; quod impossibile erit, per vnctiones, suffitus euacuationesq; peccantem materiam in totum euacuare ergo remanente aliqua portiuncula materiæ apta est facere aut talem aut peiorem morbum vt dicit Auic. prima 4. cap. vltimo Recidiua est peior sua radice. Accidit etiam quandoq; chirurgicorum empericorū imperitia qui credunt vnctionibus suffitibusq; absq; morbi cognitione, & humorum malignorum purgatione oēs egros curare nescientes distinguere morbos curabiles ab incurabilibus; Vindicant .n. sibi vno solo experimento omnes egros ex hoc morbo indifferenter curare, & eos aut inter fitiunt aut in pius ruunt, quia materia magis infiltratur scirotizaturq; quia euacuatur subtile per os & remanet grossum quod postmodum nature, & medicis magis rebelle inobediensq; fit sicut superius satis diximus, & causa ista inter alias potissima esse videtur. causa

*i antecedens siue corporalis que & primitiua nuncu-
ri potest est membrum debile, & ita concludunt oẽs
dici tres esse causas inflammatiõis principaliores, mem
um vz. debile recipiens, membrum forte transmittẽs,
multitudo materierum, in hoc .n. morbo debilitas
mbri recipientis inter alias causas potissima est causa;
on absoluitur quin sex res nõ naturales sint recidua-
nis cause quas paucis superius diximus; Nihilhomi-
s nonnulla occurrunt dicenda scitu necessaria que in
eseruando a recidiuatione veniunt consideranda, &
æcipuæ circa cibum potumq; Nutriatur eger aut si
is vult præseruari bonis cibis post assumptum ligni de-
ctum vts. diximus, sintq; boni succi vt sunt fasiani,
rnices, pulli columbacei, & gallinacei, capones
rli, turdi, turtures oua sorbilia, caro etiam vipera-
m quomodocunq; administrata non solum in regimine
ratiuo (vt diximus) sed in præseruatione a natura
cifica excellen. operatur ipsam autem est pharmacũ
cibus minime gustui ob noxia. Venit autem in vsum
ltis modis nõ solum elixa sed tosta, nec non, & in pul
rem redacta, decoctum eius si misceatur cum farina
tici aut ex milio, & si ex ea nutriantur pulli qui si
hibeantur in cibis egris, & non perfecte sanis multũ
prodesse creditur. Vinum viperinum etiam in hunc
inu venit pro potu ad hunc effectum quod ita confici-
r. Vipere viuentes in doliolo vini pleno obturato ad*

interno-

internecionem submerguntur quousq; putrescant quem p. elephansiam leprãq; sanare inquit Gal. xi. de simpl. medicamẽtorum facultatibus c.2.quod Diosco.dicit tale vinum letato esse, verum est de corporibus sanis intelligendo caro etiam Erinacei terrestris elixa aut tosta aut in puluisculum bibita leprosos summopere rectificare predicat Serapio. Iu elephantiasi qñq; maximum remediũ ait Dios. esse; in hoc etiam morbo si propinetur eadem vatione maximum auxilium esse credas, ictus, casus, percusio, possunt propter membrum debilitatum cui obuiant causam esse chiragre, podagre, arteticeq; ita etiam possunt esse recidiuationis cause in morbo gallico, & ratio est quia ex ictu & percussione fluit noua mã qua retenta quia iuuenit membra male disposita apta est fare nodositates, & alia &c.

Aliam causam celestem inmanifestamq; concludunt omnes astronomi, conuictiones vz. male syderum errantium qua ex se sole apto sunt esse recidiuationis cause vt in dies videmus, qñq; in nostris regionibus apud omnes constat nisi per contagionem hunc morbum accidisse Verum multum addiuuant planetarum coniunctiones Oppositionesq; quod hoc sit inter causas recidiuare faciẽtes non concludimus ennumerandum, sed tales causas aufugere neqñq; possumus. Seruatis ergo omnibus que superius diximus & abscissa causa si aliqua erit in intimo corporis abscondita confortanda corroborandaq; sunt deinceps

eps membra principalia cum his quæ sunt sicut marza-
anum pignochata, & nuces condite. Si vero intempe-
atura aliqua hepatis remanserit eam corrigas cum tria
andalis Diarodonbatis mirabalanis conditis, aut cum
letuario de xiloaœ mesue aut cum diagalanga aut simi
bus. Intentione habita ad stomaci, & cerebri confor-
ationem propinari potest eletuarium de gẽmis ex dia-
nusco dulci ex Dianbra ad quantitatem ʒ. ij. aut ex ʒin
gib. conditi radiculam multaq; alia medicamenta huic
morbo propinãtia possent hic enumerari sed diximus quæ
nobis uidentur magis Idonea & opportuna ad laudem.
Dei Max. Opt. Omnipotentis. finis.

De morbi Gallici curatione per decoctum ligni Indici cum vino Auctore, Georgio Dordono Medico Placentino.

Prohemium.

SCripsimus ante hunc Tractatum de morbi Gallici curatione per purgationes, vnctiones, suffunigationes siue suffitus nec non, & per ligni indici decoctum cum aqua; id quia in differenter quasi omnibus in morbis eodem modo propinatur, propterea videmus nonnullos egros ob id non perfecte curari, aliquibus etiam nihil profuisse vi

ſum eſt quamobrem ne in tanto errore perſiſtamus, neſcio quo ſpiritu aut etiam magis diuina inſpiratione quidam neoterici ad augendam decorandãq; hanc artem ſiue vt melius dicam hanc diſciplinam excitati ſunt, agnoſcentes tale decoctum ex ligno cum aqua non perfecte operari in omnibus membris Videntes eius facultatem per aque interpoſitionem ad patientes particulas non recte deriuari; ſed potius aliquando membra naturalia innonnullis debilitari, qñq; in peius ruere; cogitauerunt neceſſarium fore cum ipſo ligno aliquid commiſceri quod eius vires corroboret, dirrigat penetrareq; faciat ad particulas patientes; Non inuenerunt aliquid excellentius quod ipſius ligni facultatum vehiculum ſit quam vinũ non abſq; ratione ducti, experimentoque eſſe inuentum ab antiquis eſſe dicemus; primo autem conabimur explicare qualiter explicatum fuerit a neotericis medicis lignum indicum decoquendum eſſe cum vino. 2. an cum ipſo ligno, & vino commiſcendum ſit aliud pharmacũ; 3. quibus lignum indicum an cum vino puro cuncoctum an dilutum conferat. 4. quale vinum eligi debeat quomodoq; cum eo lignum preparetur Quinto & vltimo quot modis cum vino preparetur decoquaturq; lignum indicum &c.

Quomodo

Quomodo commemoratum sit a medicis neotericis lignũ decoquendum esse cum vino cap. 1.

Qui de hoc morbo scribunt gallico, presertim qui cũ vino preparant lignum indicum, recordati sunt eorum que scripta sunt ab antiquis, & pręcipue a Dios. lib. 5. de Vini multiplici preparatione. Multifariam autem eũ componit, & præparat, Scripsit .n. Vinum scillinum, Citoniten, Rhoditen, Mirsiniten, Mirtiten, de Betonica, de Hisopo, de absinthio, & de multisq; alijs plantis ad diuersos morbos conferentibus. Quapropter pari ratione credendum est secundum morbi diuersitatẽ cum vino præparari posse, iuxta antiquorum sententiam, & neotericorum medicorum experientiam, Non inmerito in ipsis morbis excellentius perfectiusq; operari debet quam cum aqua sola, Ideoq; pertractabimus de eo quantum nobis posibile fuerit vt notitia eorum quæ quotidie veniunt in vsum omnibus innotescat.

An cum ligno vinoq; commiscendum sit aliud pharmacum cap. 2.

In precedenti tractatu diximus nihil admiscẽdum esse cum ligni Indici decocto habita intentione ad aque quantitatem; sed cum nunc rememoratum sit a neotericis me

dicis que de vini excellentia scripta fuerunt ab antiquis; Dicemus lignum decoquendum esse cum vino, & eis admiscendum pharmacum aut a natura specifica delegatũ membro quod curare intendimus aut qualitate manifesta Iudic atum fuerit vt puta in cerebri intẽperatura in decocto imponimus saluiam, Betonicam, stechados, & sic in reliquis vt per earum penetrationem vis ligni mediantibus pharmacis ad dedicata membra dirrigatur, me diante tamen vini mixtione.

Quibus morbis lignum indicum cum aqua quibusue cum vino concoctum nec non & dilutum conferat cap. 3.

Proposuimus velle dicere quibus morbis lignum indicum cum vino puro mixtoue cum aqua nec non, & cum aqua decoctum conferat propinandum sit, & quia cum tale lignum cum primũ ad nos delatum est primitus præparatum est ad morbum gallicum cum aqua vt alibi demonstrauimus Ideo nobis conueniens esse magis videtur, primo qualiter in morbo gallico lignum cum vino preparari debeat, post võ alijs in morbis quomodo propinandum sit dicemus, in omni ergo morbi gallici specie sicut, & in alijs morbis dandum est aliquid regioni, etati complesioni &c. Vniuersaliter ergo nisi aliquid eorum quæ diximus impediat dandum est ligni decoctum cum vino

consulimus

onsulimus, Si vero fuerit cum hepatis intemperatura ultum calida aut natura aut præternaturam aut quod uerit complesionis multum calide vz. colerice aut sanuineæ tunc cum aqua pro maiori parte, vinoq; pharma is hepati delegatis, ut cicorium seri species omnes, & imilia decoquendum est lignum vts. diximus propinanumq; est primum decoctum hora vts. enarratum est seundum vero vinũ quod pro potu præparatur sit eodem nodo decoctum: Accipiat idem lignum quod prius conoctum fuit & in vino ad quantitatem prioris, & aqua ulire facias ad tertij consumptum vt diximus in superio i tractatu de decocto ligni cum aqua, & hoc pro potu ntercibandum seruatur; Non eadem dieta sicut in prio i tractatu de aqua scriptum est obseruanda est verũ per liquot dies aliquantisper subtrahatur cibus sed non ita enuiter viuendum est sicut antea diximus sed parcius ltra assuetum cibum in primis diebus, in reliquo võ tem ore moderate est viuendum; propterea non eadem vilus rõ est in morbo gallico sicut in reliquis morbis quia arciuis viuendum est in morbo gallico quam in articuorum doloribus, podagra & similibus, in his autẽ conoquendum est lignum cum aqua & cum ipsis pharmaca alem morbum respitientia vt iua artetica quam cameithin greci nuncupant & similia, In morbo gallico vbi võ ad fuerint nodositates aut super caput aut alio in loo procreate aut dolores in Iuncturis tunc decoquen-

dum est lignum cum vino ad quantitatem vts. & cum eo decoqui potest radicum helebori albi recentis ōz. i. ꝙ prius maceretur aliqualiter & in lintheolo conuoluatur admisceri etiam potest ōz. ij. liquiritie rase aliqualiter contuse & macerate pro qualibet libra ligni ad aliqualem dulcorationem, & vt fiat magis grata gustui, & omnia buliant vsq; ad dimidij consumptum in fine decoctionis bene exprimantur omnia. & seruetur in vase vitri aut vitriati, post super eodem ligno, & reliquis ponatur vini ad quantitatem vts. dictum est, & coquatur vsq; ad tertij comsumptum. De primo decocto propinetur in mane vts. dictum est pro sirupo. De 2. vō intercibandum propinatur vt diximus, aut hunc in mōuz fiat decoctum R. fumit. agrimonij, capilorum veneris, foliorum & radicum cicorij, quinque folij ana m. ij. ligni indici & eius corticis ana ōz. iij. foliorum sene, epithimi, polipodij quercini ana m. i. liguiritie rase contuse & macerate ōz. ij. infundantur lignum cortex & liquiritie in aqua cicorij ꝑ diem naturalem, & tanta sit aqua vt coperiantur omnia, post accipiantur omnia, & buliant in pignata vna noua aut lebete nouo in lib. octo aque, & quattuor vini. & buliant omnia ad tertij consumptum post omnia colentur & exprimantur, & expreßioni addatur in intemperatura calida libra vna succi fumit. in frigida vero media & adhuc omnia buliant per quartā hore, & omnia seruentur in vase vitreo. Si videretur

tibi

ibi decoquendum esse vsq; ad dimidium forte erit melius & hoc decoctum exhibetur pro sirupo. Si vero ad fuerint vlcera mala ostrachosa chironiaq; propinari potest ligni decoctum cum vino in quo decoquantur parum corticum radicis helebori nigri ad quantitatem vts. cum pauca liquiritia; Quandoq; etiam exhibemus decoctum solũ ex vino & ligno qñoq; per miscemus cum ipsis foliorum sene .3. i. qñoq; exhibuimus in quo preparatum est heleborum vt dicemus. si võ fuerit morbus gallicus inueteratus exibemus ligni decoctum cum pharmacis tali morbo delegatis nulla seruata dieta de qua diximus in superioribus deambulando per domos & extra qñoq; considerata tamen aeris temperatura, & virium naturaliũ constantia, iubemus etiam vt in prandio, & cena accipiant fercula boni succi. Summo quidem mane ex primo decocto vini damus ad quantitatẽ vnciarum sex aut octo intercibandũ vero de 2. decocto ꝓpinetur nihil aliud potantes; Si vero viderimus egros debilitari aut ex sudore aut ex parcimonia cibi tunc vberius cibandi sunt egri ex ferculis boni succi cum passulis aut amigdalis dulcibus sa paratis aut pignochata aut marzapane quia non sicut agni nutriendi sunt neq; etiam atenuandi nimis in primis diebus fercula sint oua sorbilia, & qñoq; ex paruo pullo gallinaceo, transactis autem quindecim diebus vberius nos cibamus, quandoq; etiam in meridie post prandium per sex aut septem horas exhibemus ex primo de-

coclo vt in mane iussimus, & q̄noq; secundum egritudinem minuimus cibum, & sic toto curationis tempore eos tali ordine vt diximus cibamus, nisi aliquid obstiterit, Sed vt communionem practicantium methodum sequi videmus dicimus nō exquisitissimam dietam in hac cura sed aliquantisper tenuem esse seruandam, in alijs morbis nisi obest aut consuetudo aut aliud dandum est ligni decoctū cum pharmacis tali morbo contrariantibus, in estate vero precipueq; quando Sol sub Leone & Cancro suum cursum perficit tunc diluendum esse vinum consulimus; in alijs vero temporibus cum vino solo nisi aliud obuiet simplicibusq; apropriatis decoquendum est lignum, nisi in egritudinibus neruorum podagra, articulorum doloribus spasmoq; &c. quibus qualitas vini nocet iuxta Hipp. sententiam, vinum nocet neruis; in omni specie hydropisis decoquendum est lignum cum vino, & Pharmacis apropriatis.

Quale vinum eligi debeat quomodoq; cum eo lignum indicum preparari debet. Cap. 4.

CVm non sit vino quidquā aptius excellentiusque per quòd ius alicuius pharmaci dirigi possit ad patiētes particulas exemplo est nobis Dios. lib. 5. incipiamus ergo vt ipse processit, Dicamusq; in hoc nostro negotio esse

eligendum

ligendũ vinum quod non ſit annoſum quia multũ calefa
t exiccatq; corpora noſtra; Non ſit autem vinũ nouũ
uia inflat, & difficulter concoquitur ebrietatemq; in-
ucit quia ebuliendo in ſtomacho inflat conſequenterq;
umi eleuantur ad caput & illico cerebrum percutitur,
edium inter hec eligi debet, vinum nigrum ad hos affe
tus non eſt aptum quia ſtipitum; Album vero vinum
agis eſt conueniens quia magis penetrat penetrareq; fa
t medicamenta in ea decocta ad particulas patientes, nõ
t album aſperum nec acerbum quia humores expulſio-
i in diſponit. Non ſit dulce quia obſtruit meatus quam-
is fortaſſe magis nutriat eligendum eſt ergo vinum, al-
um leue, guſtui tenerumq;, & molle quia neruos non
a percutit, mouet & aluum, porros aperit & ſudores
romouet: Sitq; in bona & temperata regione ortum a
ecibuſq; expurgatum a ſex menſibus vſq; ad duodecim
on pertranſeat terminum; Et ſi poſſibile eſt ſit quale in
gro Placentino eſt vinum Diolum quod fit ex vuis albis
uncupatis diolis; In his autem regionibus poteſt eligi
inum tribianum non auſterum ſed tenerũ & molle ali-
uantiſper ad dulcedinem decliue aut ſit vinum his ſimi-
e; Quantum vero vinũ purum corporibus noſtris propi
ietur queſò aſpitias Dieſ. & Gal. primo de tuenda ſani-
ate, ſenes ſemimortuos reuiuiſcit, Viros ad maius robur
iſponit, Iuuenibus autem moderate dandum eſt; niſi
rgeat neceſſitas; pueris puelliſq; minime vt dicit Gal.

loco

loco alegato que omnia sumpsit ex platone in libro de legis latione egloga 2. qui ita inquit, principio lege sancemus vt pueri vsq; ad duode vigesimum annũ vini vsum prorsus ignorent Nempe eos monebimus nõ oportere ignem igni in corpus atq; animam sugerrere antequam viri effecti subire vires incipiant, furiosum namque habitum iuuentutis cauere oportet deinde vino moderate vtuntur vsq; ad annum etatis trigesimum; ab Ebrietate & vini repletione iuuenes omnino abstineant Sed cum ad quadragesimum perueniant annum tunc in conuiuijs liberius discumbẽtibus, cum alios deos tum Dionisium ad sacra senum & ludos Inuocent. qui omnibus vinũ quasi remedium aduersus senectutis duritiã est largitus vt reuiuiscere videantur: Mulieribus vsq; ad auctionis tempus prohibendum est vinum quia magis ad venerem prone fiunt cum sint (vt dicitur) leuis Cerebri propterea de facili fiunt ebrie; propterea considerança est corporis qualitas, etas, sexusq;, &c. Quantum autem conferat vinum in arte medica hoc quottidie videmus, Non ne est omnium venenorum antidotum, non solum intus sed extra si sit odoratum, Vinum maluaticum aut phalernum spiritus iam extinctos reuocat, malas superfluasq; expellit, Bonam in stomacho preparat concoctionem Quantum vero corporibus nostris secum det longum esset enarrare &c.

Quot

Quot modis cum vino preparetur decoquaturq; lignum Indicum conficiaturq;. Cap. 5.

Preparandum est ergo lignũ cum vino vt in pluribus ... in aliquibus decoquendum est lignum cum vino, & ...ua dicimus Quomodo autem preparari debeat lignum ...n vino iam diximus, & nunc dicemus; inuenimus ...ltifariam id preparari posse, Vno modo sicut & cum ...ua decoquitur permiscendo cum eis pharmaca que ta... membra que curare intendit respitiant. Aliqui potũ ...ficiunt & quartam iubent minui; Aliqui tertiam, ...os autem iubemus decoctum fieri cum vino sicut cum ...ua factum est sed duplicem potum facimus vnum vz. ... sirupo alterum pro potu intercibandum, Alio modo ...ci potest in vindemijs & hoc Excell. operatur ĩ omni ... quasi morbis tale autem vnum hoc modo conficitur ...cipiatur ex vuis albis vt diximus in vindemijs quan...a tibi placuerit comprimanturq; & vinum reponatur ...vase ex ligno quod habeat orifitium superius, & tale ...um sit vt puta lib. 50. & in eo ponas ligni pul. lib. 4. ...sic eum permittas donec ab ebulitione cessauerit; cũ ...tiam aliqui miscent foliorum sene ǒz. ij. aut ǒz. i. pro ...ona ligni postea obturetur orifitium, & seruetur pro ... possent his addi etiam simplicia quæ particulas pa...tes respitiant. Hoc autem vinum nequaquã est egris

pro-

propinandum donec fuit a fecibus purgatum Aliomodo potest preparari ad solem in diebus Canicularibus non omittendo que in alijs decoctis facta sunt vbi autem esset materia melācolica peccans posset preparari vinum cum nigro heleboro in vindemijs aut ad solem Et si peccaret materia pituitosa preparetur Vinum cum heleboro albo, aut sicut preparatur à Dios. Et sic nobis videtur satis dixisse de ligno cum vino, & cū aqua & de omnibus simul ad laudem Dei Opt. & Max. Omnipotentis. finis.

BREVIS AC FACILIS CVRANdi Morbum Gallicum methodus per Radicem Chynam vulgo nuncupatam.

Auctore Georgio Dordono medico Placentino.

IN *Tractatu nostro quem de ratione curandi morbum Gallicum edidimus siue pestiferam hanc luem gallicam omnibus ingenijs artibusq; quibusq: in hodiernam diem a recentioribus pertractatum fuerit velle sub compendio docere proposuimus; superest postq; nobis innotuit Radix quedam quam aliqui Chynam alij Cinam nōnulli alcina appellant, vt de ea quidquid diffuse alij pertractarunt nos breuibus complectamur ne tā pretioso opusculum*

lum

*a nostrum destituatur antidoto; Constat .n. Radicem
ac cetera alia medicamenta ad eo precellere vt vbi ex
liat ab ea opem suscipere aliquis vellet reliqua post
nãtur negligãturq; auxilia Et quamuis de ligno Indico
n cum aqua, tum cum vino, preparando ac exhiben-
dixerimus. Nichilominus cum ob eximias, & prope
inas istius radicis vires quibus ipsa prædita est recen-
rum experientia constat, non tantum in eo morbo vt
cant gallico, verum etiam in articulorum doloribus
erisq; alijs prauis corporis affectibus ea chyne Radix
omnibus expetitur mirisq; laudibus extollitur, id esse
vt ne quidquam auxiliorum gnũs nostro opusculo de
se videatur huius saluberime ac præstantissime adeo
ortalibus aduersus hoc pessimum omnium morborum
ũs condonate medella vsus eius secundum Recentiorũ
aditiones describamus. Radix hec vt accepimus a lusi-
nis ex eisdem indicis regionibus ex quibus lignũ aspor-
tur inibi .n. (vt ferunt) inuenitur in littoribus ma-
s ac paludibus nascens, leuis est ac fungosaq; constans
edulle, caune radicis instar, colore ad rubrum inclinan-
radici rhodie non admodum dissimilis vel acori nostra
& vulgaris; laudatur carie & terredinis exps den-
recens ac non arida colore rubro; cum võ ipsam pro
orbo gallico aut quouis alio morbo preparare volueris,
cipito vnciam radicis istius in parua frustula, & eam
ltro incidito; que in libris duodecim aquæ fontis aut*

putei

putei calide in ola vitreata impoſitam fundes et inibi p
horas vigintiquattuor ſtare ſinito, poſtera autem die le
to carbonum igne decoquito , o la cooperculo probe c
ſa ne reſpiret vllus vapor , que t ante ſit capacitatis
due partes plene ſint , & tertia remaneat vacua, conc
quatur vſq; ad tertij conſumptum , aliqui decoquunt a
quarti comſumptum , alij ad dimidium , nos autem co
ſulimus vt decoquatur vſq; ad tertij conſumptum, Dec
ctum deinceps expreſſum & colatum calidum in vaſe v
treo bene obturato ſeruabis, fruſtula quoq; radicis deco
cta ſeorſum repones que non abſq; cõmodo erunt . Cu
vero alicui egro propinare volueris corpore prius , &
ſanguinis miſſione (ſi opus fuit) & pharmaco purgãt
euacuato, ſeruatis omnibus que ſeruanda eſſe diximus i
exhibitione ligni indici ; ipſius decocti calidi vncias oct
diluculo propinabis; qui mox pannis coopertus in ſtrat
per horas duas ſudare procuret & quanto copioſiorem
ſudorem emiſerit tanto melius & ſaluberius indicabitu
poſt pannis lineis exiccetur ac ſe expurgat & contra fla
tus muniat ſe pannis ex lana vſq; ad dies ſeptem ; hinc
ad quattuor horas ſumat prandium quod ſit ex cruſta pa
nis cum portiuncula pulli aut parũ carnis vittulli , potus
ſit ex decocto ipſius radicis nihil aliud aſſumens, poſt mo
dum a prandio per ſex horas iterum totidem ipſius deco-
cti vncias patiens aſſumat , regimen prius datum obſer-
uando, ac quattuor poſt tranſactas horas eodem quo ſu-

perius

us modo hunc ordinem quattuordecim continuatis
et diebus, caro eius sit elixa, vitet omnino assatam
um atq; acida omnia vsq; ad prefinitum temporis
ium, interim leuiendus est aluus clisteri aut alio mo-
e secessum, vt est diacitoniten cum melle ad quanti
m vncie per horam ante prandium aut diaprunis nō
tiui vncia vna, aut eletuarij de sebest. non solutiui
undem ea hora, dulcia omnia sunt aluum mouentia
cinia omnia & pisces omnes interdicantur. Dietam
adeo exquisitam obseruando vt sit in assumptio-
decocti ligni indici sed cibum aliquanto vberius assu-
do; Nam Dieta precipue in morbo gallico magis con
quam ipsum decoctum & sic dietetur vsq; ad dies vi
iquatuor preceteris vite venerem; Nam nihil ope-
tur decoctum venereos actus exercendo, post hanc
poris metā si vberius progredi tibi videbitur ex pre-
is frustulis radicis asseruatis & exiccatis vnciarum
rum pondo sumito pro singula vice que in pollinem
cta, in lib. 12. aque calentis imponito ac in ola vt
s fecisti bene obturata lento igne ad dimidium deco-
finito mox exprimito, & colato ac seruato, de quo
dum prædictum vt primi decocti egro per dies decem
quindecim si necesse fuerit exhibebis; Si vero in
uis corporis particula fuerint vlcera linthea in pre-
o decocto malefacta eis superponito tantisper dum do
permanserint. Si vero foras progredi libuerit tunc

ceratum

ceratum ex cerusa aut litargiro cocto superposito amm
to lintheo domum vero rediens iterum ammoto cera
lintheum decocto madefactũ apponat sepe vlcera ex d
cocto abluãdo si vero vires suffecerint hoc methodo vs
ad quadragesimam diem procedendum est sin minus, e
atenuatum fuerit corpus, & in becille redditum, in
tempore tunc in prandio, & cena vinom pauciferũ v
aliquantisper dilusum exhibeatur vt virtus aliquãtisp
releuetur, & fortificetur sed quoniam forte in prim
diebus ex decocto patiens a doloribus vexabitur maxim
in iuncturis si fuerit morbus gallicus e augebuntur vs
ad quartumdecimum diem vel vigesimum non proind
desperandum est quia transacto id temporis spatio seda
buntur, & vlcera ad cicatricẽ producentur, & sanita
ti Restituẽtur si eo vsq; in decocti assumptione perseuer
bit quo predictum est tempore; Decoctum quod pro sin
po mane & vesperi bibi debet calidum sit opoetet, quo
vero pro potu in cena, & prandio sumendum erit tepid
accipiatur; curetq; patiens pro viribus copiosum procu
rare sudorem, quia quanto maior sudoris copia erit tan
to perfectius curabitur, Nam & hoc appetentiam ex
citat, & non tantum dolores remouet, & vlcera san
sed corroborat & instaurat omnia membra præcipue a
malia, & naturalia vidimus autem nos hanc radicẽ m
raculose operari vbi sint obstructiones cerebri ventricu
Iecoris lienis, & vteri nec non, & malos corporis h
bitus

[...]itus quos greci cachexiam vocant sanat, & alia multa [...]idimus in quamplurimis viris, & mulieribus hoc quan[...]rum de diuina Radicula habemus si aliqua alia nobis in[...]ptuerit scriptis tradere curabimus. finis.

De Radicula Salsa Parilia dicta Sermo.

In precedentibus satis diffuse pertractauimus de mor[...] gallico et quomodo curetur tum per purgationes, vn[...]ione, suffumigia siue suffitus, & per ligni decoctum [...]m per aquam tum per vinum nec non, & per Radicem [...]hynam per ordinem omnia ponentes; Nunc autem re[...]emorati sumus de quadam Radicula (Salsa parilia di[...]a) de qua nihil diximus; quia adhuc nulla experien[...]a erat apud nos & nisi pauca notitia; Nunc autem [...]stquam non modica cognitio, & nota per maximum [...]riculum quod de ea fecimus & in dies facimus, & fa[...]um est a multis magis audacter scripturi sumus de ea [...] magis distincte quam poterimus; Sumentes nos hoc [...]gotium in plano & aperto campo vt diximus de reli[...]uis de ligno & radice Chyna Radix autem ista siue Ra[...]cula vt habuimus a multis qui de hac scripserūt vehi[...]r ex partibus orientalibus ex quibus vehitur lignum [...]dicum & Radix Chyna, Nascitur .n. in littoribus ma[...] in locis magis harenosis, Quamuis non defuere ex re[...]ntioribus medicis aliqui qui credidere illam radiculam

esse smilacem asperam Aliqui alij radices ebuli sed me
quidem Inditio falluntur quia Radix ista cum sit multum
sarmentosa longa, & multifida & fractu cōtumax, &
flexibilis nullo pacto est equi paranda smilaci aspere d
qua scripsit Dios. neq; radicibus ebuli quia radices ebu
non sunt subtiles nec flexibiles nec fractu contumaces
Radix autem ista est per se multifida fractu contuma
flexibilis:, & subtilis, & in facultate autem habet vi
multum exiccandi superfluitates cerebrales, & videtu
a proprietate occulta multum operari in morbo gallic
nec non & in alijs morbis vbi peccet materia pituito
crassa nec nō & in materia melācolica videtur, etia
ipsum habere maximam vim discutiendi, & aperien
meatus mouendiq; sudores penetrando eius vis ad cer
brum, & per vniuersum corpus calefatiendo memb
omnia posset aliquis dicere quare est nullius saporis
gustu nec odoris; posset responderi propter loci distant
& fortasse propter vetustatem cum sit subtilis, & de
cili cito exiccetur quam lignum indicum propterea n
est mirandum si nullam habeat acredinem nec amaritu
nem nec alium saporem malum nec aromaticum sed in
pidum propterea cum istius Radiculæ non bene percipi
tur qualitas manifesta dicemus eam magis operari spe
fice & a proprietate occulta sicut de ligno diximus, s
post quam de ista Radicula diximus quantum habuim
ab his qui de ea scripserunt, & quantum per eam op
rati

iti sumus in corporibus humanis. Dicamus nunc quomodo preparatur an sola veniat in vsum medicinalem an mixta cum ligno aut Cortice ligni Nos autẽ solam exhibuimus in materia pituitosa descendente a Capite adhumeros & ad alias particulas in morbo autem gallico eius decoctum dedimus cum ligno indico decoctum Sed per se cocta & pota eius decoctum nullum saporem malum reddit sed magis redolens aliquam aromatizitatem propterea mihi videtur quod & sola & mixta possit exhiberi in morbo gallico, & aliisquam pluribus morbis vbi pecct materia frigida vt fit deligno indico, & vbi voluerit aliquis eam preparare sumat vt infra; R. vncias duas istius radicule que incidatur & quam minutissime in pulverem redigatur & infundatur in lib. 4. aque fontis in olla vitriata & aqua sit aliqualiter calefacta, & sic dimittatur per diem naturalem vt fecisti de ligno indico; die autem sequenti ponatur in lebete nouo & concoquatur lento igne claro carbonum vsq; ad consumptionem dimidii & coletur & colatura seruetur pro vsu, hoc erit pro sirupo; Si autem volueris facere pro potu intercibandum iterum facias bulire illa frustra radicule in lib. .aque vsq; ad dimidii consumptum de qua propinabis pro potu & de p. decocto fac vt infra. Summo autẽ in mane in aurora accipito ꝫ. vi. primi decocti aliqualiter tepidi, & propinabis infirmo & quiescat in lecto per quattuor aut quinque horas post vera sumat prãdium;

Si autem ſemel concoqueris poteris ſeruare dicta fructula ſemel cocta quouſq; habueris ex dictis fruſtulis ſemel concoctis tres aut quattuor vncias, & eas exiccare facias, et poſt ex eis ſumito duas vncias ſicut ſumpſiſti oz. i. & eas concoquas in duabus lib. aque faciēdo vt ſupra feciſti, omnia ſeruantes circa regimen ſicut de ligno indico feciſti, facito; Et ſi tibi videbitur cum ipſa radicula miſcere aliquam portionem ligni aut corticis ob aliquam cauſam ſicut videbitur experto medico miſceas & ſic procedas vſq; in finem ſicut feciſti in aſſumpſione decocti ligni indici. Verum in aliquibus non vtimur ita tenui dieta ſicut diximus de ligno indico & ſic eger ſumat tale decoctum vſq; ad 30. aut quadraginta dies, & plus & minus ſicut opportuerit. ad Laudes Dei Opt. Max.

FINIS.

ANTIDOTARIVM

Auctores Georgio Dordono medico Placentino.

POst quam prolixo sermone de gallica lue siue morbo gallico diximus omnibus vijs quibus curari possit re- ...nt nunc dicendum de ceratis capitalibus, vnguentis, ...plastris, oleis, & pulueribus, & aquis quæ nostris ...nporibus in vsum medicinalem venerunt, & primo à ...ratis capitalibus incipiamus.

Primum Ceratum capitale quo pleriq; & nos mul- ...s pecunias lucrati sumus eo vtentes non solum ad capi ... vulnera sed in quauis corporis plaga, adhibito ta- ...en post sedatum sanguinis concursum. Habeas cere no ..., rase pini, ana õz. viij. que duo liquefiant ad ignem ...cacia, & colentur, insuper hec coquantur, & mala- ...ntur in aceti albi fortis õz. vi. ad illius vsq; comsum- ...um. lactis mulieris masculum lactantis õz. vi. coquan ..., & malaxentur, succi betonice, succi agrimonij añ ...i. memorata omnia buliant in dictis succis que postea ...frigerari finito postea adde Aristolochie rotonde, thu- ..., ana õz. ij. que duo puluerizata cum prememoratis ...corporentur manibus oleo per vnctis super marmore ...uc eodem vncto oleo, demum sume millefolij folia que ...s tibi visa fuerint que mortario lapideo contusa in rei ... per vnctis oleo roseo manibus cuncta acurate con-

 corporentur

corporentur de mense mai conficito.

2 Ceratum aliud excellens capitalem Accipe succi Matrisilue quam greci periclimenon vocant olei communis ana ǒʒ. vi. Cere noue ǒʒ. iiij. rasepini, Terebenthine ana. ǒʒ. iij. buliant omnia lento igne donec inspissentur, & ad Cerati formā reducantur, & oleo roseo vts. manibus per vnctis concorporentur.

3 Ceratum aliud; Sume Terebenthine ǒʒ. iiij. Cere albe ǒʒ. ij. acceti optimi olei rosei ana ǒʒ. i. s. lactis asine ǒʒ. ij. s. succi Betonicæ ǒʒ. v. prius liquefiat cera postea addatur Terebentina, & reliqua & fiat ceratū.

4 Ceratum aliud. Sume olibani masculi, mastic. mirhe aloes ana ǒʒ. i. boliarmeni sanguinis draconis in lachrimis ana ǒʒ. v. succi radicum consolide ma. gariofilate, betonicæ, albæ spine ana. ǒʒ. s. que trita cōficiantur in oleo roseo vino albo succo plant. & cera q. s. & fiat ceratum ad ignem secundum artem sed prius ceram oleum, & reliqua concoquito,

5 Ceratum aliud ad vulnera carnosa neruosa disruptiones ossium precipueq; capitis, habet cere noue terebenthine ana ǒʒ. ij. s. Resine albe ǒʒ. i. s. olei rosei ǒʒ. iij. s. buliant omnia ad lentum ignem carbonum in vase tepido postquam satis bulierit iniciatur succi betonice, aceti boni lactis mulieris ana ǒʒ. ij. & simul omnia concorporentur, vase iam ab igne remoto, & cum eo vti volueris, vulnus vino tepido purgato abluas panno, postea mo-

dico

co pulueris Aristolochie longhe & rosarum iniecto in
agam, Vnguentum subitiliter distentum in lintheo acō
oda. in fractura cranei, in plagam quoque inicitur
risto lochia quia saniem educit et vulnus mundat post
hibeatur vnguentum.

Ceratum ad vnamquamq; corporis particulam affe
am. Sume pinpinelle, betonice, berbene, ana m. i. quas
s bene contritas, & contusas ponas in optima aqua
tæ ad humectandum per tres dies, & post omnia con-
quas ad medietatis consumptum deinde succum cōpri-
to fortiter, in quo disolue thuris ōz. i. gumi elemī
stic. ana ōz. i. terebenthine clare lib. i. s. cere albe in la
mulieris bis extincte ōz iiij. & cum omnia fusa fuerit
nas in vase vitreo aut vitreato mūdo & manibus ma-
ando vt mos est Ceratarum multotiens eum in lac in
ndendo & secundum artem eum conficito, quo vtere
quocumq; corporis vulnere athrahit. n. ferrum & li-
um, e corpore, valet contra fistulas & vulnera ve-
nosa.

Ceratum aliud quod fit circa fæstiuitatem sancti Io.
ptiste; Habeas Betonicæ nemoralis, berbene, pinpi-
le, termentille, ana .m. i. que tapellentur, &
uantur in .s. q. vini albi ad tærtij consumptum,
coletur cum litheo albo mundo cui alijciatur rase pini
i. Terebenthine ōz. vi. cere virginis ōz. iiij. mastic. ʒ.
d inde coquatur que diuturniorem patiuntur conco-

ctionem & in fine reliqua semper agitando cum spatula donec refrigeretur, quod autẽ supernatat vocatur vnguentum gratia dei magis diuinum q̃; humanum incarnat mirabiliter vulnera: seruatur in vase vitreo, obtureturq; orifitium, conseruatur ilesum per annos 40.

8 *Ceratum aliud quod apellatur ceratum Butigelle sumit vini nigri lib. vi. succi matrisilue, betonice, pinpinelle, agrimonij ana ōz. vi. saluie hortensis, millefolij, gumi elemi ana ōz. iiij. olei rosei lib. i. cere citrine ōz. 4 terebentine rase pini ana ōz. ij. Vinũ & succi lento igne cum succis filicis masculi, saluie, plant. trifolij & florum eius & herbe arietine que vni folium apellatur quam greci ophiophillon appellant vsq; ad aquositatis comsumptum quibus adde reliqua cui etiam adijciatur pul. matrisilue ʒ. ij. & adhuc omnia simul buliant & post reliquis additis extrahe ab igne, & refrigerari finito et erit ceratum viride excell.*

9 *Ceratum aliud quod fuit Binaschi ad vulnera præcipue capitis Sume batglutinis albotin fini & puri ōz. 6 cere noue ōz. iiij. quæ duo ad ignem buliant quibus addatur aceti albi boni ōz. vi. quæ omnia adhuc simul buliant per spatium vnius miserere quibus depositis ab igne addatĩ lactis mulieris ex masculo ōz. vi. & omnia buliãt adhuc simul vsq; ad aquositatis consumptum semper cũ spatula agitando quibus adhuc depositis ab igne addatur betonice viridis subtilissime trite & contuse ōz. vi. &*

adhuc

dhuc ad ignem buliant ſimul quibus adhuc ab igne ele-
atis omnia ſimul ſemper miſcendo donec frigeſiat dein-
e extrahe & cum manibus exprimito donec aquoſitas
xeat quo bene expreſſo ter vel quater in die donec tota
quoſitas exierit, & ſic vſq; ad quindecima aut viginti
ies facito quod poſtremum in vaſe reponas, & vſui re-
rua: fiat hoc in menſe mai eo vtaris precipue ad vul-
era capitis que prius ea abluas vino nigro ea poſt gluti
o albotin repleas poſt ſuperponas Ceratum.

o Ceratum aliud quod poteſt fieri in omni tempore;
Iabet Trebenthine ōz.y.gumi elemi ōz.i.Thuris maſculi
aſtic. ana. ʒ.i.s.olei roſati. ōz.ij. cere ōz.i.s. miſce
mnia & concoquantur ad ignem lentum donec gutta
oſita in aqua aut ſuper ferro aut marmore digitis non
dhereat.

I Ceratum aliud excellens de Betonica habet cere al-
e ōz.i. Terebenthine ōz,ij.que duo buliant in ſucci,be-
onice, ſaluie,millefolij, centaurij maioris berbene ma-
riſilue ana ōz.i.s. quibus conſumptis adijcito raſe pini,
yracis calamite ōz.i. quibus omnibus ſimul mixtis &
oncoctis in aceto & lactæ mulieris ex maſculo proician
ur, & manibus malaxentur & fiat vtſ.

2 Ceratum aliud ad idem. Sume Betonice ſicce,matri
ilue pul. ana ōz.iij. terebenthine, raſe pini, cere citri-
e ana ōz. iiij.gumi elemi ōz.ij.olei roſei ōz.viij.infun-
antur herbe per diem naturalem in lib. xx. vini nigri
deinde

deinde ponatur ad ignem in quo vino ponatur oleum roseum, & buliant per mediam horam deinde addatur terebentina, rasa, & cera, & buliant per vnam horam deinde ponatur gumi elemi, & buliant adhuc per mediã horam, & post omnia exprimito, & quod coagulatum fuerit super natans accipito et quod remãserit a quosum iterum bulire facias vsq; ad huiusmodi consumptum, & omnia vsui reserua &c.

13. Ceratum aliud monachi quo etiam vtebar multotiens ad vulnera capitis cum fractura Crauei, sumit pinpinelle, betonice nemoralis montane, berbene ana m, i. que trita conterantur & infundantur in sufficienti quantitate vini albi per tres dies, & post buliant quousq; ad dimidiũ deuenerint post fortiter exprimãtur, cui adiciatur succi blitis sil. absinthij ana ciatũ terebenthine lib. i. rase pini pinguis õz. vi. gumi elemi õz. i. s. cere albe õz. i. omnia buliant secundum artem adijciendo vrine pueri lactis mulieris ana õz. ij. & fiat Ceratum.

14. Ceratum aliud cito vulnera incarnans; Sume olei lauri, olei lentisci, gumi elemi, numine, ana õz. iiij. rase pini purificate ana õz. vi. post accipias rasam, & oleũ & ad ignem facias bulire per spatium vnius hore lento igne semper eum miscẽdo quousq; gutta posita super ferro aut marmore digitis nõ adhereat postea eo deposito ab igne adde reliqua, & fiat ceratum secundum artem.

15. Ceratum aliud. Habet centaurij maio. & minus

agri-

grimonij,& berbene pinpinella, saluie,rosarum mari-
arum, foliorum satirionis plant. ana m. i. que omnia
ontundantur,& buliant in lib.xx.vini albi optimi quo
sq; herbe contingant fundum & postea fortis fiat ex-
ressio cui adijciat̃ olei rosei ex rosis albis lib. i. glutinis
botin Terebenthine ana oz.ij. cere albe oz.vi.mastic.
turis,mirhe,aloes,ana oz.ij. rase pini oz.i.lactis mulie
s oz.iij.que omnia buliant in vase fictili vsque ad hui-
modi consumptum postea fiat malaxatio, postquam co-
um,& fuerit refrigeratum cum manibus punctis oleo
oseo vel aqua rosea fiat Ceratum.

6 Ceratum aliud ad vulnera quecunque in vna die sa
anda Habeas sanguinis hoı̃s ruffi ex duobus vel tribus
austi lib.ij.aloes oz.iiij.sagapeni, hammoniaci galbani,
cis, mastic. bdellij, sarcocolle, thuris,tartari albi,ter-
enthine, boliarmeni orientalis, sanguinis draconis, in
chrimis,olei,cere,ana oz.iiij.hec omnia secundum ar-
m vsq; ad bonã vnguenti vel cerati formã & eius bo-
am concorporationem fiat ceratũ; sed si omnia hec per
uam vitri aut botiam extrahas omnia elementa ha-
bis, quod vltimo exierit erit in virtute Balsami.

7 Ceratum aliud ad vulnera quacunque: sume mellis
rcocolle thuris masculi ana ℨ.ij.ladami,castorij ana ℨ.
vel ℨ.ij.rase pini oz.s. aloes epatici ℨ.vi.mirhe ammo
iaci appopanaci ana ℨ.iiij succi plant. oz.i.vernicis li-
uide ℨ.iiij.succi Centaurij maio.oz.i. terebenthine lo-

te

te cum aqua betonice ǒz.vi.& omnia misce & sic mâne ant per tres dies in vna botia vitri bisuel ter agitando cũ spatula vel ligno tertia vero die omnia distilla lento igne carbonum, & quod exierit colligas & eo vtere & videbis mirabilia sed aduerse quod exibunt diuerse res vt postea uicemus de oleis & elisir vitte.

18 Ceratum excellens & optimum quo sepissime vsus sum, & vtor in suffocatione vteri & eius precipitatione eum ponendo super vmbilicum vsq; ad os ventriculi; sume Galbani eletti quod disoluatur in aceto forti & coletur deinde ad ignem ponatur donec consumpta fuerit humiditas post adde matricarie pul. ℨ.i.s. mirhe .ϑ.i, misce, & fiat Ceratum.

De Vnguentis.

VNguentũ ad vulnera recentia. Sume Colophonie ℨ.vi. boliarmeni orientalis ℨ.ij. sanguinis draconis in lachrimis ℨ.iij. radicum consolide ma.& mi. Alcanne, rosarum rub. mast. olibani ana ǒz. iiij. terebenthine ǒz. vi. Terrenda terrantur, & alia liquefiant & cum oleo communi & cera, q.s. fiat vnguentum secundum artem.

Vnguentum quo extrahitur venenum ex vulneribus sume saluie m.i. albumen vnius oui recentis olei rosei ǒz. iiij. & fiat liuimentum.

Vnguentum aliud ad vulnera; Sume pinpinelle herbe ne ana m.i. omnia terrantur & in vino albo buliãt vsq;

ad

d tertij consumptum que colentur & colature addantur terebenthine ōz. vi. rase pini lib. i. cere albe ōz. iiij. & omnia coquantur & in fine addatur Thuris, masticis, ana ōz. i. galbani. ʒ. i. lactis mulieris ex masculo ʒ. ij. & fiat vnguentum.

Vnguentum ad vulnera & vlcera mala & putridi remotionem absq; mudicatione. sume olei cōmunis litargiri auri ana ōz. vi. gallarum non perforatarum, Aristolochie rotonde ana ōz. s. thuris ōz. i. quibus pul. & ad ignem fiat vnguentū semper miscendo cum radicula hanum dinis.

Vnguentum ad vulnera cito consolidāda: Sume olei lentisci; olei hauri ana ōz. iij. rase pini ōz. vi. mumie ōz. gumi clemi ōz. iij. p. pone oleum & rasam ad lentum ignem semper malaxando vsquequo coquatur per debitū tempus postea adiiciatur gumi deinde munia & eum statim eleua ab igne & habebis vng. quo vtere ad extrahendum sanguinem putrefactum ex quocunque vulnere per duos dies est, & incarnatiuum & cicatrizatiuum.

Vnguentum ad incipientem Alopetiam quod per me est expertum; sume Radicum, & foliorum Chelidonij maioris & eas contundas, & eas fac bulire in assungie suille ōz. iij. in vino albo bono vsq; ad dimidij consumtum post refrigerari finito, & quod supernatat colligas & vesperi cum itur dormitum caput vngas, & mane soluas cum lixiuio non forti; & si fuerit Alopetia con-

firmata

firmata nil est maius iuuamentum quam vti aliquo emplastro extirpante capillos; Eleborum album cum assungia suilla mixtum sanat omnem alopetiam si multotiens ex eo vngatur caput & abluatur; post vero ad faciendum nasci capillos, & multiplicari fac liximium ex trifolio & melle simul mixtis deductis ad formã liuimenti, lixiuium in quo decocte sint radices harundinis, & folia capil. veneris multum valet si abluatur caput ex eo: Radix affodeli vsti cum oleo sanat omnem Alopetiam vsq; ad restaurationem pilorum.

Vnguentum aliud ad idem; sume Auripigmenti, & sulfuris ana ℨ. ij. stercoris vaccini ℥. i. aceti acerrini q. s. ad inbibendum & eo vtere semel in die tangendo locum affectũ post in tribus diebus semel abluas caput cum vrina pueri aut vacce rubee iuuenis.

Vnguentum ad morbos oculorum, & præcipue expituita salsa; sume Tutiæ ciprie preparate. ℨ. i. camphore ℈. i. butiri recentis ℥. i. liquefiat prius butirum post misce omnia & ex eo pone quantum est granum milij in angulo oculi patientis, & stet supinus super stratum per horam.

Vnguentum ad scroffulas mirabile sume sinapis seminis vrtice, Aristolochie rotonde, sulfuris, Spume maris, boliarmeni orientalis ana ℥. s. cum oleo anethi, & cera q. s. & fiat vnguentum hoc valet quando non sunt erupte.

Vnguen-

Vnguentum ad scroffulas eruptas pretiosum.
[S]ume salis nitri calcinati in furno sexies vel septies, & eo vtere cum vitello oui super locum, & facili[m]e exibit quod intus iacet, quo mundificato intromittas [v]t infra Sume corticum interiorum sambuci cere noue [o]lei violati quantum tibi videbitur, & ad ignem vn[g]uentum secundum artem fiat.

[V]nguentum ad scroffulas resoluendas sume Radicum li[l]ii Seminum lini ana ōz. i. ambo infundantur in vino bo[n]o & eis addatur fimi columbini ōz.s. omnia contundan[t]ur, & addatur cere, olei lini puri ana q. s. & fiat vn[g]uentum secundum artē. Ad hoc valent folia Aristolo[c]hie longe infusa vino nigro per multos dies & superpo[s]ita loco affecto eas destruunt. hoc est expertū per me.

Vnguentum ad fissuras mamillarum, Sume Duo poma [m]auasia et ea coque sub prunis post accipe vitella quinq; [o]uorum & Tiriace ʒ.i, & fiat vnguentum quo vtere su[p]er petiolis lineis.

Vnguentum ad manillas affectas ex lactis retentione [s]ume vini albi lib. 2.s. mellis lib.i. olei oliue ōz. x. hec [o]mnia coque per spatium dimidie hore & eis adde panis [t]riti m.i.& omnia simul concorpora ad ignem post refri[g]erari aliquantulum simito, quibus adde iterum tantun[d]em panis triti et omnia simul ad iguem concorpora post [a]dhuc refrigerari sinas quibus addas masticis ʒ.ʒ.olei ca[m]emille, liliorum, spice ana ōz.i.croci ℈. i. misce secun-

dum

dum artem.

Vnguentum ad lienis duritiam; Sume radicum ciclaminis, & ebuli ana ōz.2. olei caparorum, & ſpice cere noue, butiri recentis ana ōz.i. coquantur coquenda ſecundum artem & fiat vnguentum molle quo vngatur lien & ſumat patiens omni mane ſirupum vnum ex infra ſcripto decocto. Sume vini nigri lib.2. radicum petroſilii & feniculi ana nu.4. tunice fraxini m.i. hæc omnia ad tertium decoquantur de quo ſumat ad quantitatem ſirupi, aut ſic R. foliorum & caulium lamie quantum vis & fac decoctum & de eo da bibere per 30. dies in mane ad quantitatē ſirupi; aut ex ea dabis pulueriӡata ad quantitatem ʒ.s. prouice cum vino albo aut brodio aut ex ea dabis in obſoniis, lamia aut eſt ſpeties vrtice que habet in medio folii quandam albedinem & naſcitur in locis opacis.

Vnguentum ſiue emplaſtrum ad crepatos quo ſumus vſi infinities in conſtringendo herniam inteſtinalem cui non eſt par & ita mirabiliter cōſtringit in decem diebus ac ſi nunquam habuiſſe leſionem. Sume picis naualis, coloſonie, litargiri auri, cere ana. ōz. 3. galbani, maſticis, terebenthine, radicum gallie maioris, & minoris ana ʒ. iij. nucis cupreſſi ōz. 4. farine ſicalis, cicercularum, & fabarum ana ōz.2. pillorum leporis, mumie ſanguinis draconis in lachrimis ana ōz.i. boliarmeni orientali ōz.i. olei antiqui ex nucibus ōz.vi. ſucci radicum

ebuli

li ōz.2. omnia secundum artem coquantur, & fiat plastrum, & superponatur loco: Ad idem operatur i u puluis pilloselle minoris & Hippoglossi, & trinis folia simul in potu in mane ad quantitatum ʒ.i.cum o nigro & stet supinus in lecto per duas aut tres ho- & hoc fiat per quindecim dies absq; bracherio sed cũ git habeat eum.

guentum seu Emplastrum ad herniam aquosam Sume charum lauri nitri ana ʒ.x.fimi columbini ʒ.i.olei li- rum cere ana q.s. & fiat vnguentum secundum artẽ, Ad ardorem vrine & seminis profluuium ex super- a caliditate & ad renum dolorem Sume seminũ endi- , scariole, acetose ana ʒ.2. se. portulace, lactuce, lonũ.& Cucumeris ana ʒ.4. se papaueris albi, medul mnearum incisarum ana ʒ.i.s.se Hysociami albi, porri ʒ.i.s.omnia puluerizentur, & misce & cum duplo deris sachari albi fiat modo trazee. Ad idẽ liquiri- recentis ʒ.2. se communium frigidorum maior, & or ana ʒ.i.s. seminũ anisorum ʒ.3. Cicerum rub. ii.camedris recentis aut sicci m.s. omnia contondan- grosso modo & buliant m.s. q. aque fontis vsq; ad tii consumptum & coletur & ex ea tribuatur ōz.3. nane & est excellens. Ad idem operatur decoctum radicibus althee malue, & parietarie ex ciceribus .ordeo mundo se; melonum & radicis ciperi ana q.s. decoquantur in aqua putei vsq; ad tertii qui sumptũ

& eo vtere.

Ad vrinas suspensas. Si in renibus aut colatoriis fuerit peccatum da patienti in potu pulueris solani vesicarii Aristolochie rotonde ana ℨ.s. cum vino albo aut succo limonum aut citri aut auranciorum, aut pul. seminum genistę marine ℨ.s. aut sublimationis florum eius ℥ i. vsq; ad ℥. 2. ista mundificant renes a lapillis, & frangunt lapides in renibus, & vesica. Semina lappemi, & corticum radicum anonis pul. quam barbonaliam vocant ad quantitatem ℨ. i. pro singula vice, mouent vrinas, & mundificant renes, & si fuerit totaliter retenta in emulgentibus da patienti in obsoniis, aut ex succo eius aut ex puluere cardiace, aut ex decocto eius, ista cardiaca est species vrtice, & vocatur apud grecos licopos ego autẽ multotiens expertus sum eam vbi erat suspensa vrina in superioribus; Valet etiam mirabiliter ad mouendum menses, & ad accelerandũ fætum; multa alia sunt quæ possent scribi vt est castorium dictamum cretense, pulegium calaminte oẽs & alia.

Ad sistendum menses. Da patienti ℨ.2. eletuarii de scoria ferri, cornu, cerui vsti cũ pul. cardui benedicti, terra lemnia & boluarmenum flauum, puluis foliorũque rcuum, & ficuum, equiseti, & suberis vsti, multa alia similia.

Ad emoroidas affectas sume olei oliue lib. i. in quo buliente imponas, marubii abrotani, & mentastri ana

pugillum

gillum vnum & buliant per spacium medie hore post
rahe dictas herbas, & ita calidas loco aplica sedato
tem dolore exiccabis eas cum succo verbasci: Si fue-
t tumefacte fac emplastrum ex radicibus fabarie cum
ungia porcina.

Vnguentum ad ignem, Sume litargiri auri ōz.2. olei
ei ōz.i. vini albi vel aceti albi ōz. 3. & in mortario
mbeo omnia misce & fiat linimentum.

Vnguentum ad ignem, & aquam calidam sume olei
ue ōz.4. ceruse ōz.i.s. cere ōz.i & fiat vnguentum ad
em de quo vngatur locus lesus subtiliter post die se-
enti accipe puluerem carbonum panis & ex eo asper-
s super vnguēto sed si accedas ad lesum ante quam ve
etur locus accipe ex furfure & aceto acerrimo & mi-
& superpone & non vesicabitur. ponas membrum
um in oleo oliue, & super aspergas locum sale: Atra
ntum scriptorum idem operatur.

Ad Hyschiaticum dolorem medicamentum quo absq;
bio omnes fere liberantur facta tamē prius purgatiun
la, Sume iue muscate, testiculorum canis, absinthii,
ntaurii minoris, ruthe radicum Eringii, rorismarini,
usuci ana m.i. & omnia fac bulire in lisciuio, & fiat
lneum, quo vtere bis in die vsq; ad dies octo, abluendo
cia vsq; ad poplitem post aplica loco Cerotum vt infra
pinguedinis serpentis ōz.s. Terebenthine ōz.2. masti
ōz.i.s. cere ōz.i. & fiat cerotum ad ignem: idem ope

 ratur

ratur emplastrum factum ex lepidio Gal. quod vocant iberidam, & aliud lepidium pauli quod piperitin vocāt ex eis cum assungia suilla fiat emplastrum.

Spaladrapum bonum, & excellens sume ceruse ōz. vi. litargiri auri & minii ana ōz. 3. tutie preparate ōz. s. masticis ʒ. 3. camphore ʒ. i. olei rosei ōz. vi. & fiat secundum artem ad ignem cum petiis lineis.

Aliud sume ceruse ōz. 9. olei rosei ōz. 7. litargiri auri boliarmeni ana ōz. v. aceti fortis ōz. x. camphore ʒ. i. & fiat ad ignem secundum artem.

Aliud sume litargiri auri ōz. 2. ceruse ōz. i. s. cere noue ōz. i. olei oliue veteris ōz. 2. olei rosei ōz. 9. & fiat vts.

Aliud sume olei rosei, aceti acerrimi albi ōz. xii. cere noue, ceruse ana ōz. vi. masticis ōz. i. litargiri ōz. 2. camphore. ℈. 2. pulueris litii parum, & fiat vts.

Vnguentum ad vlcera tibiarum sume litargiri auri ōz. i. terre lemnie orientalis plumbi vsti ana ōz. s. camphore ℈. i. cere noue ōz. i. olei ōz. 4. succi plantaginis ōz. 2. & fiat vnguentum secundum artem potest fieri etiam in formam liuimenti si fiat in mortario plumbeo prius liquefacta cera.

Vnguentum ad vlcera chironia sume litargiri auri, minii ana ōz. 2. cere ōz. i. olei rosei ōz. vi. cadmie ʒ. 2. & ad ignem fiat vnguentum secondum artem.

Ad pernionem & vlcera mala in talo, & pedibus ex

frigore antequam vlcerentur vtere omni sero cum
r dormitum hoc balneo ex aqua currente in qua bu-
rit alumen roche crudum ex qua aqua abluantur pe-
s cum autem vlcerantur butiro recenti & vnguento
cerusa crudo ana. Et si illud non iuuauerit vtere vn-
gento diacalciteos hoc est per me expertum precipitatū
num hoc modo fit Habeas botiam vitri duarum libra-
m aut plus & in ea ponas libram vnā aque fortis fa-
e cum vitriolo salnitrio, & alumine rochino que botio
sit bene lutata, in eaq; ponas lib. i. Mercurii quam
nas in cineribus fornacis aut ad ignem temperatum et
m bulire facias non multum sed vsq; ad aque consum-
um quousq; fumus exerit rubeus, & exiccata fuerit
taliter aqua post frangas botiolam, & habebis preci-
tatum. Quod si volueris eum corrigere, & consolare
mordicet, idem facias in alia botiola sed prius pulue-
za dictum precipitatum, & tantundem aque vite su-
rponas, & sicut fecisti cum aqua forti ita facias cum
qua vitte Et si volueris eum facere excellentius eum
reparabis cum Elisir vitte ad quantitatem medie libre,
r tunc de eo potest tute propinari in pastillis aut mor-
llis in multis affectibus vt diximus.

De oleis per sublimationem conficiendis.

OLeum siue aqua valens ĩ virtute balsami Sume olei
oliue ōz.vi.gariofilorum, cinamomi ana ōz. s.cro

ei, bacharum lauri, sagapeni, opponacis thuris, bdellii mastiçis, galbani, mirhe, gumi elemi sandarace ana ōz.i. aloes ʒ.i.s. bacharum lauri, ʒ. x. butiri antiqui, mellis, terebenthine ana lib.i.s. omnia puluerizāda puluerizentur, & ponantur in botia vitri aut piua & sublimentur lento igne carbonum, & exibunt tres res, prima est nihil, 2. aliquid 3. est in uirtute balsami, sed omnes tres colligas separatas & eas cognosces ex colore, prima erit clara, 2. rubescens, 3. rubea.

Oleus siue balsamus artificialis ad omnia uulnera recentia, & illico tollens dolorem sume masticis, olibani, mirhe, sanguinis draconis in lachrimis ana ʒ. i. gumi elemi, oppopanacis, hammoniaci, sagapeni, Euphorbii, gumi edere ana ōz. s. cinamomi, gariofilorum ʒʒ. nucis odorate, melegete, xilobalsami, carpobalsami, styracis calamite, galanghe, zedoarie, gentiane, tormentille radicis, castorii, iuniperi, mirtilorum, amigdalarum dulcium, & amararum, absinthii, athanasie, liliorum, lētisci ana ōz.s. omnia ut infra conficies primo ponas omnes gumas ad mollificandum in aqua uitte q. s. per octo aut decem dies post habeas uas uitri in quo ponas primo herbas quod ponas super cineres ignitor cum sua aqua uitte quibus addas omnia, & olei hypericonis lib. i. que omnia buliant usq; ad consumptionem aque post addas gumas omnes & styracem post adde terebenthine lib.i. post omnia pone in botia uitri aut piua, & di

stilla

*tilla secundum artem & quod primo exibit parum ua-
let, 2. aliquid, 3. est excellens in virtute balsami.*

*Oleum ad spasmum excellens. Sume florum hyperi-
conis ōz. vi. & eas pone in fialam plenam antiquissimi
olei oliue & eam ponas ad solem per spatium xx. dierum
cum sol sub leone suum cursum fecerit postea cola, &
compri me flores fortiter deinde habeas se. maturorum
ipsius ōz. vi. se pulegij ōz. iiij. quibus omnibus contusis
ponantur in dicto oleo & omnia ponas ad solem adhuc,
per xx. dies postea fac bulire dictam fialam tribus horis
in caldario pleno aque postea eleua ab igne, & exprimi-
to omnia, & adhuc omnia in dictam fiala reponito, &
eis adde Terebenthine ōz. vi. croci ℈. ij. & omnia fac bu
lire per vnam horam deinde reconde dictam fialam sub
fimo equino p sex menses, postea sepeli in harena per
dies 40. deinde pone ad solem per dies 15. & tunc erit
perfectissimum, & si primitus omnia distillarentur per
botiam aut piuam vitri esset perfectius, & esset sicut
balsamum, valet in puncturis, & vulneribus neruorū
& ad omnes morbosa causa frigida procreatos.*

*Oleum aliud ad spasmum, & ad neruorum puncturas.
Habet olei hypericonis lib. iij. lane sucide, vermium ter
restrium ana ōz. vi. Euphorbij, sulfuris, picis nanalis
cere terebenthine ana ōz. s. omnia ponantur in cacia sem
per agitando cum spatula lento igne & buliant quousq;
deuenerint quasi ad combustionem postea fortis fiat ex-*

pressio in torculari sed si prius distillarentur omnia per piuam aut botiam vitri esset oleum perfectius non autem in fractura cranei sed in aliјs omnibus vulneribus.

Elisier vitte siue quinta essentia mirabilis, & per nos experta multotiens in multis, & in infinitis morbis vt infra dicamus; Sume gariofilorum integrorũ, nucis muscate, ℨ3. zedoarie, galange, piperis longi, rotondi, & nigri spicenardi, ligni aloes, cubebarum, cardamomi, cinamomi fini, calami aromatici melegete masticis Thuris aloes epatici ana ℨ. i. granorum iuniperi, corticum citri, corticum auranciorum, foliorum saluie, ocimi, florum rorismarini, maiorane fine, mente fine, nasturtіј, pulegіј, calamenti montani, serpilli, gentiane, florum sambuci, florum rosarum rub. stechados arabici, camedris, camepithis, pulpe dactilorum amigd. & pinearum mundatarum ana ǒz. i. mellis albi ǒz. 6. sachari fini lib. i. aque vitte bis aut ter distillate ǒz. 30. omnia puluerizanda puluerizentur, & reliqua terrantur grosso modo, & omnia ponas cum aqua vitte in botia vitri bene lutata, & sic eam dimittas per mensem orifitio bene clauso, sint autem partes due vacue ipsius botie & tertia sit plena, & ponas dictam botiam in furnello vt scis cum suo recipiente, & capello, & lento igne eam distillabis, post paulatim eũ vigorabis, in augmento vero sartificetur, parumper; Sed aduerte dum exit aqua clara ignis sit debilis, & cum inceperit colorari vigoretur

goretur aliquantulum in fine vero incipiet exire sicut sanguinis, & tunc fortificetur multum ignis, & aduerte quod opportet seperare omnes istas tres sublimationes v 3. cum exit aqua clara facias si ignem debilem; & cum incipit colorari extrahatur illa que est in recipiente, & seruetur seperata, postea bene lutato recipiente cum capello iterum vigoretur ignis, & dum exit colorata in modum vini albi procedas cum igne fortiori, & cum incipiet ingrossari, & fieri sicut sanguis tunc extrahatur quod est in recipiente, & seruetur, & iterum bene lutetur cum capello, & tunc fiat magnus, & fortis ignis & exiet quidam liquor sicut sanguis & hoc est excellentius & liquor iste est sicut aurum potabile quod seruetur per se uti dicemus.

Prima aqua Vt vires vniuscuiusq; istarum trium sublimationum omnibus innotescant primo dicemus de prima. Nam aqua que primo exit est debilis virtutis, & operationis valet solum indecoratione & ad clarificandam faciem in mulieribus, & subtiliandam pellem valet, & ad lippitudinem oculorum sed cum ea misceas aliquantulum lactis mulieris aut aque feniculi.

Seconda aqua est excellentior prima vulnera antiqua & recentia curat, fistulas, cauernas & sinus si ex prima aqua prius abluatur vulnus, & ex 2. madefiat in quindecim diebus sanabitur omne vulnus antiquum & recensq; qualecunq; fuerit nisi sit cum fractura cranei,

recens

recens vero in carne & neruis in paucis diebus & forte 40. horis sanabitur Si carbunculus ex eo tangantur in duabus horis mortificabitur. Valet ad omnes egritudines oculorum existētes ab humoribus frigidis. Valet ad frangendum lapidem in vesica & renibus si ex ea bibatur ʒ.i.cum vino albo; si ex ea tangātur emoroides tume factę illico detumescunt; Ad strangulatum vteri, ad omnes dolores ex humoribus frigidis, ad neruos contractos, in spasmo, paralesiq;.

Tertia aqua siue liquor qui est sicut sanguis clarus est tante virtutis excell.quod siquis ea vsus fuerit per multos dies, multas, & infinitas egritudines sanat intrinsecas; curat ptisim in prima & seconda specie; lepram malum mortuum, & dolores ex morbo gallico dummodo non sint vncti auffert; Aschma, hydropicorum gn̄us, omne, nec non paraliticorum Epilepticorum, arteticorum, coxendicorumq; species omnes sanat factis prius debitis purgationibus vt iubent medici omnes.

Aliud mirabile quod operatur ista quinta essentia quod ex relatu medicorum iam per multos annos expertum est, & non absq; ratione quod si quis ea vsus fuerit si fuerit senex iuuenescit si vir adolescens omnino efficitur, si de crepitus multum per eius vsum restauratur humidi radicalis substan. dummodo debitis temporibus exibeatur in matutino tempore ʒ.i.cum ōz.i. aque florum boraginis. Vltimo quod seruatum est a multis

qui

qui hunc liquorem experti sunt si quis fuerit moriturus aut in mortis discrimine si ex ea exhibeatur ʒ.i. cum ℥. ij. aque boraginis aut aque sublimationis carnium illico reuiuiscit, & prolongatur mors. Et si virtus consisterit, & iteretur eius potus conualescentia vero preparatur, multosq; alios effectus operatur quos esset longum recensere.

FINIS.

EIVSDEM GEORGII DORDONI MEDICI PLACENTINI.

ANNOTATIONES CENTVM IN Simplicium Materia.

IN eo opere quod de lue gallica (vulgo nuncupata) curanda edidimus ſcipio vir Ill. nec non & pleraq; Empericorum errata annotauimus; ſed poſtquam in ſimplicium declaratione hoc in Gymnaſio profiteri inchoauimus quod antea nequaq̃; ab aliquo profitebatur, multos in magnos cecidiſſe errores cognouimus idq; propter Simplicium ignorationem quorũ in numero fuere & ex arabibus quidam cum eorum ſectatoribus, & ex recentioribus non pauci, quorum opiniones erroneas luce clarius ipſas demonſtrauimus. Quapropter opere pretium duxi de hoc ſcriptis aliquid mandare ne cuipiam ſimplicium doctrinam affectanti noſtram defuiſſe opem videretur, cunq; impium ac turpe ſit mortuos inceſſere, Nam non defuere quiacerrime in ſerepionem. Auic. Plinium. Neotericos, ẽt vita functos inuecti ſunt, ſimul atq; & in viuentes, propterea illos qui iampridem mortui ſe tueri non valeant inuicem conciliando quo ad fieri poterit defendere conabor, De adhuc vitam agentibus nihil addam, ipſi dum viuunt ſe tueantur: Satis mihi eſſe verum in aperto producere ne amplius in tenebris

bris & errore versetur; Quod si quibusdam indignum videatur hoc me scripsisse: & clarissimis viris qui de hac materia acurate pertractarunt pretermissis quasi (vt dicitur) cornicum oculos configere arbitrari eos velim, hoc ame minime factum vt laudem aliquam mihi compararem sed potius studiosis omnibus disciplina hæc plantarum vltro fieret obuia, ne scilicet aut ignari pharmacopole aut imprudentes medici alterum pro altero vocabuli errore decepti, in colirijs, sirupis, alijsq; medicamentis confitiendis (vt plerunq; fieri solet) ponerent. Verum vt opusculum hoc tutius euolet ad te (veluti pullus ad parentem) confugit; vmbram alarum tuarũ efflagitans; Sicut, & pleriq; alij, quod si gratum tibi esse cognouero ad maiora pro comuni omnium vtllitate, post hac tuis accendar auspitijs. Vale.

Prohemium.

De antiquorum neotericorumq; medicorum atque pharmacopolarum erroribus vsq; in hadiernam diem circa simplicia scribere decreuimus non ut(sicuti quorundam mos est) in alios inuehar; sed vt controuersias, & codicum grecorum interpretationes corrigamus & ijs qui ceco errore ducti in preceps ruerũt manum subleuante porrigamus, Dehis ergo simplicibus iuxta litterarum seriem prosequemur ab absinthio exordium sumentes.

Absinthium.

De Absinthio cum tractaret Matheus siluaticus ope

ris

ris sui pandoctarum c. 5. dixit aliquod esse absinthium dulce quod nuncupatur anethum & aliud esse absinthiũ marinum quod vocabit stechados citrinum; ego nnn iuueni aqud Dios. neq; apud alium quemquam qui de re herbaria scripserit absinthium aliquod dulce esse quod vocetur anethum, nec absinthium marinum quod dicatur stechados citrinum verum apud Dios. tres sunt Absinthij spẽs, prima vocatur ponticum a ragione in quo peæstantius nascitur, hoc Mesues remanum vocat, & est nostrum vulgare. 2. senphium quod, & marinum dicitur eo quod ad maris litora abunde proueniat 3. spẽs Santonicum appellatur, quod in gallia apud Santones populos copiose nascatur; His ergo tribus tantum spetiebus Dios. contentus est; nec de quopiam absinthio dulci anethum vocato nec de stecade citrino memoriam fecit; Ideo ipsum siluaticum pandetarium mihi somniasse videtur dum hec sua scriberet; Nec minus fratres illi Antidotarium Mesues commentantes alucinantur qui absinthium prime speciei vulgare, videlicet tantummodo in superfitie amarum, & interne dulce esse contendant hoc argumento quod aqua ipsius per alembicum elicita dulcis gustu sentiatur, Sed ex hoc deprenditur illos rerum naturalium expertos non esse; Nam quodcunq; amarum & austerum si per instrumentum plumbeum distilletur aquam dabit dulcem vel saltem non amaram nec austerã Sed si decoquantur ea vel per balneum (vt dicunt)

marie

marie aqua ex his extrahatur in vitreis vasis saporē nō imuntabunt, & uis tota illius herbe vel cuiusuis alterius rei in aqua decocte vel in duplici vase confecta permanebit, Quod autem aqua per organum plumbeum ex absinthio extracta dulcis sentiatur hec est causa, Absinthij amaritudo cum sit pars eius subtilior per distillationem euaporat. Aqua vero a plumbo dulcedinem contrahit sicut experientia constat, periculo inde ex qualibet re facto, perinde satius esset medicis, & officiuis relictis plumbeis vasis herbas ne cetera medicamenta, e quibus aquam elicere volunt vitreis vasis ea decoquere ac tali decocto vti vel aqua per balneum marie parata que sane medicis, & officinis plus honoris, & egrotis plus vtilitatis afferret, quam que per plumbeum vas educta esset quod animaduertentes multi recentiorum ac verum medendi methodum insequentes pro sirupis conficiendis herbarum decoctis non aquis ex plumbeis alembicis distillati vtuntur; Nam in decocto (vt diximus) tota vis herbe remanet, De 2. absinthio quod vocatur marinum, scribens Dios. dixit ipsum habere folia abrotano similia, circa hoc absinthium fuschius (vt pote, qui ipm non agnouerit duplicem errorem commisit, primum suo magno plantarum volumine pro absinthio marino quandam planta (que ab aliquibus vucatur accipitrina) pinxit, in paruo postea herbario habet plantam pro nasturtio siluestri; & perperam apposuit De 3. Absinthio

quod

quod Santonicum nuncupatur dicunt quidam quod huius est seme illud per quam minutum quod a monte gargano deferunt circum foranei por vermibus enecandis ac ab aluo pellendis quod appellant semenzinam vulgari sermone aiuntq; colligi ex quedam herbula minutissima quam dicunt esse santonicum, Semenq; illud vocari etiã semen sanctum; Sit ne quidem semen hoc santonici nec ne, nec affirmauerim nec negauerim: Ceterum toto (vt dicunt) aberrat cœlo pandectarius ille qui Kanabet serapionis semen illud sanctum esse crediderit; Nam vt ex Serapione habetur nil aliud est kanabel quam ros cadens sicut ros, e, cœlo harene permixta eiq; quadamtenuis similis cuius vsus est apud arabes ipsos non modo ad necandos intestinorum vermes, sed etiam ad fictilia fracta conglutinanda; semen vero illud sanctum vocatum sit vnius herbe semen quare &c.

Aconitum.

2 Aconitum primum ab Dioj. designatur folijs ciclamini aut cucumeris tribus aut quattuor minoribus, & subhirsutis, caule palmo alto, radice scorpij caudã emulante, & alabastri modo splendente quibus notis satis liquet fuschium, & Gualterum argentinum aperte falli qui in suis de re herbaria voluminibus pro acenito primi gnĩs herbam quãdam (que vulgo herba paris vocatur) pinxere notis omnibus reclamantibus, si qui de herba paris sic dicta folijs tantum constat non cucumeris nec ciclamini

clamini sed sanguinee virge folijs similibus nec hirsutis sed potius glabris nec radix scorpij caudam emulatur, & multis capillamentis fibrata adde quod planta hec in nulla sui parte venenosa est vt pluries in brutis periculum factum est; Atonitum vero letalem vim in radice habere prædicant auctores quare &c. Non minus quoq; in errorem versantur credentes aconitum, & napellũ idem esse cum diuerse sunt plante vt patet ex Auic. qui in 2. libro de vtrisq; seorsum vt pote diuersa, distincta capita fecit.

Acorum.

3 Acorum Dios. folia tridis habet angustiora tamen radices non dissimiles complicatas non in rectum sed in obliquum actas, & summa cespite sparsas geniculis interceptas albicantes, gustu acres odore non ingratas, optimum est densum, candidum, plenum, carie non exesum, odoratum, cuiusmodi est colchichum, & Galacticũ quod aspletion dicunt, quibus notis deprenditur Brasauolum errare qui leonicenum præceptorem suum sequens asseruerit Galangam officinarum esse Dios. Acorum, quæ opinio satis vno reffellitur argumento, quod Galanga colore prædita sit ruffo, Acorum vero candido Adde quod in Acoro Dios. vult gustum esse acrem, in Galanga vero quam acerrimus sentiatur; Alio preterea probatur argumento Non ne serapio fidus Dios. interpres tanquam de rebus, & gnẽ, & viribus diuersis seorsum

de ambobus per diuersa capita pertractauit ; Mathiolus videtur inuere calamum odoratum officinarum verum esse acorum cuiusdam Ioannis merule medici apud lituanos fretus auctoritate cuius opinionem nec aprobo nec refella sed alijs discutiendum relinquo , fusebius item alteram Galangam maiorem verum acorū esse censuit cui videtur subscribere Aloysius Angilara vir simplicium solertissimus sed & ipse sicut & alij hallucinantur vt ex argumētis supracitatis clare patet, huius erroris causam primus prebuit vt opinor pandectarius qui de Galanga scribens adducit Dios. in testem ; cum nusq; de Galanga Dios. verbum fecerit, & apud ipsum incognita fuit , inuentum .n. arabum est : Nec serapio in capite de Galanga nullum grecum citat auctorem ; circa colorem radicis sacori discrepant Auctore Dios. siquidem albicantem predicat; Plinius e directo contradicit nigras radices asserens , Serapio vero sunt colore externe ad rubedinem tendentes : crederē ego textum Plinij lapsu scribentium deprauatum fuisse . Si aliqua inter has voces adesset vicinitas leucoion v3. & melan precipue cum paulo post subdat ipse plinius cretice cādidiores ponticis ex quibus verbis videtur inuere & potius esse candidas , nam comparatiuum presupponit positiuum Nisi, & Hermolaus plinij sententiam confirmasset asserens se vidisse rubentē radicem intus foris colore inter nigrum, & candidum Quapropter cogimur dicere , & plinium in hac tantum

nota

nota aberrasse & Hermolaum verum non cognouisse acorum, Quod serap. dixerit colorem radicum acori exteriorem trahere ad rubedinem non propter hoc a Dios. variare dicitur non .n. obstat quod dixerit Dios. radices acori esse albicãtes nam eas nõ dissimiles iridi facit quas subruffo colore pinxit, albicare .n. intelligitur id quod non absolute album siue candidum sit sed quod alterius coloris in butum sit ita tamen diluti vt respectu saturati candicare dicitur veluti flos bacharis (vt vno ex multis exemplo ex ipso Dios. nostrum comprobetur argumentum) qui ab eo pingitur colore purpureo subalbitante, quod idem notatur in flore phu quem ipse Dios. purpureum exalbicantem scribit.

Adiantum.

4 *Adiantum officine capillum veneris vocant; adiantum politrichon inquit Dios. pusilla gerit folia similia coriandro in summo incisuris diuisa cauliculi quibus exoriuntur nigro colore nitent, pretenues palmum alti, radice superuacua, neq; caulem neq; florem neq; fructum profert, Matheus siluaticus de Adianto in plerisq; locis & diuersimode pertractauit multa insuper adiecit citra mentem Dios. ausamq; prebuit officinis errandi opinionẽ eius insequentibus precipue in confectione sirupi de cicorio Nicoli in quo ingrediuntur capillus veneris Adiantum, & pollitrichon tanq; res diuerse cum pro vna, & eademmet planta ab Auctoribus habeatur; & pro adi-*

anto accipiant vsq; in hodiernam diem multi pharmacopole quandam filicis ſpetiem pumilam quę Dryopteris Dioſ. eſt vires habens e directo contrarias; cum Adiantum faciat ad Alopetias explendas ac ad deflumium capillorum ſiſtendum; Dryopteris vero pſilotrica vi polleat, propterea monendi ſunt pharmacopole ne pro ſe ſalubrem apponant; verba Theph. qui legerit de Adianto lib. 7. c. 13. Plinij errorem in lib. 22. cap. 21. deprehendet qui trichomanem 2. gnūs adianti faciat cum Trichomanes nullum adiāti gnūs ſit ſed planta quedam per ſe, & ſui generis, Sic .n. Theoph. loco ſupercitato verba ſonāt Adianti folium in aqua nunquam madeſcit, nec quidquam adheſiſſe humoris conſtat vnde, & nomen herba accepit genera eius duo, candidum atq; nigrum, ambo ad defluuium capillorum vtilia oleo trita, naſcuntur maxime locis humidis Hec theoph. Ad plenum audiamus de adianto ſic loco alegato verba facientē Aliud de adianto miraculum, eſtate viret, bruma oīo marceſcit aquas reſpuit perfuſum merſumq; ſicco ſimile eſt, tanto diſſociacio deprenditur vnde, & nomen a grecis. Quidam ſallitrichon vocant alij politrichon vtrunq; ab effectu; Duo eius genera candidum, & nigrum, breui vſq; id quod maius eſt politrichon. Aliud trichomanes vocant vtriq; ramuli nigro colore nitent, folijs filicis ex quibus inferiora aſpera ac fuſca ſunt, omnia autem contrarijs pediculis denſa interſe ex aduerſo, radix nulla,

vmbro

vmbrosas petras parientumq; aspergines ac fontium maxime specus sequitur, & sane manantia quod miremur eum aquas non sentiat Hec plinius; ex quibus verbis liquido constat ipse plinius pro altero adianti gnē trichomanē accepisse que altera ab adiauto (vt iam diximus) planta est vt patet ex Theo. qui statim postquam de ambobus adiantis locutus est subiunxit, fidicula vel ad distillationes vrine vnite facit vt quidam existimant caulē hec capillo veneris nigro similem gerit folia admodū parua densa aduersa interse condita radicem minimam loca amat opaca Hec Theo. ex quibus liquet Trichomanes Theo quod fidicula a Theodoro vertitur diuersum ab adianto plantam suiq; gn̄is esse adde quod Dios. de Trichomane seorsum tanquam dere diuersa egit sic statim post caput de Adianto inquiens trichomanens nascitur eisdem locis quibus adianton fisci simile sed exilius folijs lenticule tenuibus in ordinem digestis aduersis in se ramulis tenuibus acerbis fusco colore splendentibus; verba theo. dicentis de trichomane, caulem capillo veneris similem habere faciunt vt indubitanter credendum sit vulgare offic. capillum veneris, verum & legiptimum Dios. & theoph. adiantum esse nigrum, album id crediderim esse quam Rutam muriariam quidam vocant alijs sexifragam licet aduersetur Mathiolus qui vult hanc esse Dios. paronichiam, quam ipse Dios. peplo similem facit folijs tamen minoribus quam ruta muraria: quarto &c. Qui-

dam forte vellent posse tueri Plinium quod trichomanes & natale situ, & viribus adianto coincidat, non propter hoc ab errore vindicatur cum Theph. adianti albi, & nigri meminerit ac deinde seorsum egerit de trichomane; plinius vero trichomanen alterum adianti gnũs fecerit v3. nigrius ac breuius &c.

Agolochum hoc est lignum Aloes.

5 *Agalochum Dios. lignum est quod ex india atque arabia deportatur thuie ligno simile maculatum odoratum gustu ad stringens cum quadam amaritudine cute veriusq; cortice vestitur veris colore. credidere nonnulli hoc lignum nasci in paradiso delitiarum nec aliunde ad nos vehi quam a flumine gange quod erroneum esse tum ex Dios. qui testatus est ex India atq; Arabia desferi tum ex lusitanis qui ad indos nauigarunt, comprobatur qui illud in traprobana insula (quam samatriam recentiores vocant) natum ad nostras Europeas regiones conuehunt legiptimum quidem ac valde odoratum nullis defitientibus notis, quod prius in Myrapolijs ostendebatur sub Agalochi noīe oliuastrum erat Rhodi nascens.*

Agaricum.

6 *Agaricum Plinio, fungus est candidus odoratus in summis glandiferis arboribus galliarum nascens prestãs in bosphoro prouenien̄s, in gallia infirmius Gal. in 6. de*

simp.

ſimp. medicamentorum faculta radix in trunco naſcens. Dioſ. an ſit Radix vel fungus ambigit, Gignitur apud Dio. in ſarmatia, & agaria vnde ei nomen: At re vera cum plinio dicendum Agaricum potius fungi quam radicis ſpeciem referre ceterum & ſi Plinius lib. 16. c. 8. omnes glandiferas arbores Agaricum ferre dicat Mathiolus tamen in ſolius laricis caudice Agaricum ſe vidiſſe in ſiluis tridentine ditionis ac in multis Italie locis. At Braſauolus in quercuum atq; elicum caudicibus dũ galliam peragraret ſe vidiſſe Agaricũ teſtatus eſt; quod Plinij ſententiam comprobat Naſcuntur certe in noſtris regionibus fungi quidam in quercuum & nucum caudicibus preſertim ſucciſſis qui preparantur ad ignem ex concuſſu ſtomomatis, & pyritis lapidis excuſſum fouendum que cum Agarico nullam habent cognationem; Sed quod vidimus in ſcriptis tradimus, herbarij qui, e montibus eluetiorum, & Rheticis alpibus radices, & herbas ad nos vehunt referunt colligere Agaricum ex laricum caudicibus, & ita teſtantur.

Alſine.

7 Credidit, & perperam pandectarius Alſinen eſſe parietariam que vocatur Helxene vt patet ex titulo ſui operis c. 33. qui inſcribitur Alſinen, & deſcribit eam auctoritate Dioſ. que deſcriptio proprie eſt Hexine, & non Alſine que vulgo pauarina vocatur que ſic a Dioſ.

describit lib.4. c. 82. Alsinen aliqui Antislion nonnull miosota vocant quoniam musculorum aures folia imitantur; hæc erat eadem que helxines nisi humilior esset & folijs minoribus nec hirsuta eum teritur odorem cucumis reddit, locis opacisq; gaudet, vnde Alsine dicta est. Quod autem Alsine non sit helxine ostenditur per Dios. qui de ambobus se mota capita facit, & propter hoc signum est quod pandestarius non vidit Dios.

Ambra.

8 *De Ambra odorata verba faciens pandectarius ille siluaticus asserit esse calidam, & siccam, & hoc auctoritate Dios. prestareq; virtutem cerebro cordi, & conferre sensibus, adiuuareq; senes, & eos quia frigidis humoribus infestantur sed cum adducat Dios. in testem profecto irridendus est, cum nusquam apud Dios. de Ambra mentio facta inueniatur.*

Amomum.

9 *Si Matheus Siluaticus credidit Amomum esse herbã illũ pedem colũbinũ vocatã sequens viam Serapionis qui etiam credidit vt refferũt eius interpretes in magno versantur errore Nam pes columbimus vulgatus est alterũ Dios. Geranium Amonum vero stirps est fructicosa, & lignosa ligno sub ruffo abunde odorato folijs constãs Brionie floribus ceu candide viole paruis ex ligno se conuoluens*

luens vt describitur ab eodem Diosc. quantum vero adin uicem conueniant quisuis etiam mediocris iuditij senten-tiam ferretur errant pariter, & pharmacopole semen quoddam minutissimum nigrum pro amomo accipientes & exhibentes Amomum ex sententia tamen omniũ do-ctorum recentiorum ad nos non conuehitur quã propter eius loco ponendum esse acorũ in succidanijs monet Gal.

Authera.

IO Antheram sunt qui flosculos rosarum capillis ap-pensos interpretantur, nonnulli ipsum rosarum semen fructui intra lanuginem obculsum intelligunt qui floscu-los interpretantur sane propius vero accedere videntur nam anthos grece flos est a quo nomẽ authera defluxisse videtur contra hos instat mathiolus autheram inquiens non rosarum flores nec semina esse sed medicamentũ ad oris vlcera ab antiquis vsitatum; Ego autem contra Ma thiolum in priorum sententiam facile pedibus irem, quod vz. Anthera florum rosarum nomen esset vt testis est Paulus lib. 7. Antheron vocitatum a floribus rosarum in eo ingredientibus nomen accepisset ita etiam inuenio apud Iacobum Maulium Alexandrinũ auctoritate quo-rundam medicorum duas vnguentorum compõnes que vocatur de Anthera, vim habentes constringendi in qui bus flores rosarum ingrediuntur, a quibus denominatio-nem acceperunt, & si apud Gal. & Celsum multe vn-

guentorum compositiones de Anthera nominate, & ti in eis non ingrediuntur rosarum flores, sed dicendum q ita placuit Gal. in lib. 4. de compositione phar. secundi locos in lib. 6. eiusdem libri tales compositiones medicamentorum de Anthera vocitari quia vim habent constringendi & sistendi humorum fluxiones & in eis tamē neq; rosarum flores neq; rose ingrediuntur, & propterea mihi videtur maxime consonum esse tale medicamentum denominationem accepisse prius a rosarum floribus & non aliter nec alio modo a constringendi natura vt Mathiolus inquit, & aliqui alij quare &c.

Antimonium siue stimmi siue stibium.

11 *Antimonium apud grecos vocatur stimi siue stibiū Huius historia apud Dios. ita se habet. stimmi optimum quod splendidissimum est modoq; nitedularū emicat confractu crustosum nihil terre aut sordidi habēs friabile q stibbi appellarunt alij platyophthmon in fine vero inquit terretur pinsita farina circumlitum, & carbonibus obrutum donec carbunculetur crusta, & Paulo post vrit etiam carbonibus succēsis efflatum quod igni deflagret; Si .n. Paulo magis concremetur plumbum fit, ex quibus verbis elicitur ei messe natura plumbi; Brasauolus forte pandectarium secutus inter Antimonium, & plumbum hoc tantum interesse in suo simplicium examine asserit quod plumbum igni liquescat Stimmi vero non sed fa*

cile

tile in pulverem territur sed eius sententia experimento falsa esse comprobatur Nam est stibbium ad ignem appositum non secum quam plumbum funditur, & liquescit cuius periculum sepius feci dum ex eo per organa vitrea oleum extraherem quod multum valet in solidandis vulneribus recentibus; Notum est preterea ipsum liquefieri vt clare videre est apud chymistas & conflatores campanarum nec non & ijs qui calchographis carateres effingunt ergo vere hallucinantur asserentes stimmi igne non liquescere nam cum quolibet mettallo in fictili fusorio permixtum ea celerius liquandi prebet occasionam.

Artemisia.

12 Artemisia inquit Dios. magna ex parte in maritimis nascitur absinthij modo fructicosa maioribus & pinguioribus folijs ramisq; Huius quidem duo genera, vnum letius habitusq; folijs virgisq; Latioribus, alterum tenuius flore paruo tenui candido graueolente estate floret, Artemisiam 2. loco descriptam Brasauolus matricariam esse censet sed manifeste errare dignoscitur, Nã matricaria que verum & legiptimum Dios. parthenium est flore, & folijs ab illa artemisia disentit. Adde quod si parthenium alterum artemisie gnũs esset frustra Dios. de ipso duo capita distincta fecisset; errauit quoq; Ruelius vir alioquin solertissimus, credens athanasiam vocatam siue tanacetum herbam esse tertiam artemisie speciẽ

vnicaulem

vnicaulem vocatam que sic pingitur, Herbula est tenui simplici caule, & minuto floribus scatente tenuibus flauo colore hec iucũdiorem quam precedens efflat odorem; his constat tanacetum non esse hanc artemisiam, Nam tanacetum non est tenuis herbula sed magna, & non simplici sed multiplici assurgens caule cubitali, & quandoq; maiore lignoso his vtroq; foliys magnis filicem quadamtenus emulantibus floribus letis comspicuis luteis comam circinantibus graueolentibus Mathiolus monet aliquos rei herbarie peritos huius opinionis fuisse quod caput artemisie tenui folij siue vnicaulis adulterinum sit nec vnquam fuisse Dios. hoc argumento quod cum in initio capitis de oĩ artemisie generatione disseruisset Dios. absurdum quippe videretur quod seorsum aliud artemisie gñus subiungeret presertim cum vires recensuerit, vtraq; inquit excalfacit extenuat, cum dixerit vtraq; de duobus primis gñibus intellexit nullam de tertia mentionem faciens Adde quod huius tertie artemisie inter simplicia nusquam meminerit Gal. Paulus, oribasius, & serapio qui tamen illa ex Dios. transcribunt.

Aspalatum.

13 Aspalathum non esse santalum rub. vt quidam arbitrati sunt; hoc vno probatur argumẽto quod is a Dios. describatur frutex surculosus multisq; spinis horrens optimus qui grauis detracto cortice, rubescens aut in

purpuram

purpuram vrgens, densus odoratus, gustu amarus, Nascitur in istro Nisyro Siria, & Rhodorum insula; quo ad vnguentorum spissameuta Vnguentarij vtuntur; Est & alterum eius gñus candidum lignosum sine odore quod deterius habetur: At santalum omnigenum: Tria n. sunt santali gnā vt habetur ex Columbo, & Aluyio cademusto ac alijs plerisq; in arborem ꝓceritatis com bicue assurgit ingentesq; santalorum silue visuntur inibi. At econtra Aspalathus humilis est frutex suauiter olens. Quod si dicatur santalum quoq; odoratum esse id tantum in candido, & Citrino vt dicunt deprehenditur non in rubeo quod odore destituitur quod si odoratum sentiatur cum adeptum est odore ex commixtione albi, et flaui dum simul comportatur santalum item nō esse Aspalathum semp. Testimonio deprenditur, qui de Aspalatho sub nomine Darsisabam omnia tradidit quæ Dios. de Aspalatho; De santalis vero agens nullum Dios. ac nec grecorum alicuius affert Testimonium vt sui moris est in alijs que est grecis auctoribus desumpsit sed tātum Arabes citat in testes; Ruellius quoq: vir apprime doctus in hoc Hallucinari clarum est dum credidit lignū illud ꝙ e Rhodo insula defertur quod Rhodium Oleastrum nonnulli vocant; quodq; a seplasijs Agalochum nuncupabatur ex quo precarie factitabātur corolle esse Aspalathū cum Aspalathi liguum vt inquit Dios. detracto cortice rubescit aut in purpuram declinat; lignum vero oliua-

strum

ſtrum Rhodium vocatum partim nigrũ partimq; ex atr
flauoq; venoſum conſpicitur vt eſt videre apud artific
qui corollas ex eo torno conficiunt.

Aſſarum.

14 Ignari pharmacopole vſq; in hodiernam diem Aſſ
rũ bacharã nominãt duo diuerſarũ herbarũ noĩa in vn
confundentes, ac vnum, & idem ſimplex cenſentes, qu
error etiam Plinij temporibus apud nonnullos uigebat
ipſem lib. 21. c. 6. commemorat inquit .n. eorum erro
corrigendus eſt qui bachar ruſticum nardum appellaue
re; eſt .n. alia herba ſic cognominata quam greci aſſar
vocant, Quod Aſſaron, & Bacharis diuerſe ſint herb
ex Dioſ. Deſcriptione patet Aſſarum inquit lib. p. c. 9
quod, & ipſum ſilueſtre nardum aliqui appellant hede-
re folijs minoribus multo rotondioribuſq; floribus citin
Hyeſciami ſimilibus purpureis inter folia ꝓxime radic
emicantibus odoratis in quibus ſemen acinoſum: caulicu
los habet anguloſos aſperos & molles radices numeroſa
geniculatas tenues oblongas gramini non diſſimiles long
tamen graciliores odoratas excalfacientes, & que lin-
guam vehementer mordent. De Bachare poſtea lib. 3
cap. 44. ita ſcribit Bacharis herba fructicoſa que in co
ronas additur cuius folia aſpera ſunt media viole, &
verbaſci magnitudine caulis anguloſus cubiti altitu
dinem petens aliquantulum aſper non ſine appendicibu
adnatis

dnatis flori purpureo sub albicante odorato radicibus
veratro nigro similibus quibus odor in est cinamomo pro
cimus, quantum ergo differrant adinuicem herbe iste
quiuis in re herbaria mediocriter eruditus diudicare po-
terit, Deinde vires assari recensendo Gal. sic scriptum
relinquit Assari radices vtiles sunt facultate similes ra-
dicibus acori intensiores tamē a cuius sententia pace eius
dissentit Mathiolus si quidem cum nulla in acoro deiecto-
ria sit facultas, & Assarum vt Dios. inquit Mesues fa-
tetur, & experimento compertom est veratri modo ex-
purget, & bilem pituitamq; superne, & inferne pro-
pellat non videt Mathiolus curacoro in omnibus eius fa-
cultatibus tam facile comparari possit.

Atriplex.

15 Credidere recentiorum quidā olus illud hortis omni
bus familiarissimum verno ieiunio maxime visitatum ꝙ
a semine in spinas aculescente vulgo spinaceum nuncupa
tur, esse atriplicem siue saltem eius speciem vt pote quod
ab eo non multum disideat contra hos instat mathiolus in
quiens olus hoc nouum, & veteribus incognitum quodq;
& foliorum, & caulis, & seminis forma atq; colore
maxime ab atriplice differat, Michi autem (& si forma
vt inquit mathiolus adinuicem differre conspiciantur)
non videtur esse error magnifaciendus si alterum pro al-
tero assumatur Nam certum spinaceum olus eiusdem cū

atriplice

atriplicem esse facultatis Ambo .n. frigida sunt & hu
mida ventremq; in cibo sumpta molliunt cum aliqua te
perata frigiditate.

Balsamum.

16 Recensiares fere omnes balsami nomine (quod ar
boris proprium est) proliquore vsurpare, qui grecis op
balsamon dicitur hoc est balsami arboris siue potius fru
ticis vel arbulcule illius liquor pretiosissimus quidē q
ad nos amplius non aduehitur, licet plurimi impostore
circumforanei seplasiiq; non pauci verum balsami liquo
rem habere se iactent; in iudea quippe solum in quadam
valle balsami viridariū habebatur sed hoc tempore ips
iudea balsami plantis penitus destituta est; ac Memphi
regibus qui vniuerse iudee dominabantur translate plan
te creduntur. Inibi .n. harum plantarum viridarium
negotiatoribus visum est; factitium balsamum a plerisq
conficitur quod, & si plurimis viribus polleat nequa
quam tamen vero comparandum erit; falluntur quoq
qui oleum in vetustis edifitiorum fundamentis per mult
secula conditum inueniunt verum esse balsami liquorem
nam id oleum est balsami succus siue liquor, quod ex
Dios. deprehenditur, nota veri tradens his verbis succ
probatio est vt sit recens validi odoris sincerus non ad
acorem vergens, dilui facilis leuis, adstringens ac modice
mordens gustu; Sed vane vitiatur mixto ab aliquibus

Terebinthi,

Terebinthi, cipri lentiſci balani vnguento. Item ſuſino metopio melle aut cipria cera liquida; quod maleficium facile deprehenditur nanq; merus in laneã veſtem fuſus neq; maculam facit neq; ſi eluatur notam relinquit. vitiatus autem inheret, & in hac inſtillatus balſamus coagulat; quod adulteratus non efficit; Quin etiam ſyncerus in aque aut lacte celerime liquatur coloreq; lactescit, vitiatus vero olei modo inatat ſe conuoluens aut in ſtelle modum diffundens ſpincerus ſeneſcens craſſeſcit; deteriorq; redditur, Hallucinatur qui aqua concretum peſſum ire, & ad inſidere arbitrantur poſtea diſſipatũ ſupernatare Hec Dioſ.

Bugloſum.

17 *Bugloſſum verum noſtrum hortorum boraginẽ eſſe non dubitamus vt & præſtantiſſimi ſimplicium indagatores conſtanter aſſeuerant; inter quos excellens ille mathiolus claro Auic. 2. canone teſtimonio id eleganter comprobat, attamen vulgare offic. bugloſſum quod ſilueſtre dici poteſt licet notis veri bugloſſi nõ correſpondeat viribus tamen non multum diſcrepare crediderim; Quapropter ſuperflue agere mihi videntur offic. dum aquas ſtillant, e boragine & bugloſſo ſil tanq; de herbis viribus diuerſis; ſacharumq; conficiunt diaboriginatum & diabugloſſatum, ſeorſum veluti viribus diſſentiant cum ex intentione vtriſq; eedem inſint vires ſatius ergo eſſet, & minus impendij ex altero tantum vt ex bo-*

ragine vz.& aquas, & sacharum parare.

Buphthalmum.

18 Pleriq; contendunt Buphthalmum esse plantam i
lam etiam mulierculis non ignotam quam herbarioru
vulgus cotulam non fetidum appellant: inter quos e
clarissimus ille fuscius cuius sententia secuti sunt, & al
non pauci, & sane non multum a veritate discedere.
dentur, nam & hec cotula caules emittit tenues mollesq
folia feniculi vt in buphthabno requirit Dios. verum re
fragatur floris colos vt acurate notauit excellens ille m
thiolus non totus lutens vt in buphthalmo voluit Dio
sed antemidis hoc est vulgaris camamile emulus in medi
vz. lutens per ambitum candidus vt clare notauit Dio
in Anthemide & parthenio duobus prioribus capitibu
Nec reffert quod Dios. ipsum buphthalmi florem anthe
midis flori compararit, De forma .n. & magnitudin
(vt clare explicat) intelligit, non de colore; veru
ipsam herbã que a Mathiolo in suo nouissimo sup Dio
commentario quem nuper latinum cum stirpium imagi
bus ad viuum expressis edidit) folio feniculi nequaq
mihi habere videntur, quapropter aut herbe ipsius effi
giem a sculptore perperam elaboratam esse; aut ipsa
nequaq; esse verum, & legiptimum Dios. buphthalmu
crederem.

Calamintha.

19 De Calamintha scribens Dios. lib. 3. cap. 36. tri
cius

rius genera facit quedam montibus familiaris folia ocimi habens incana surculos, & caules angulosos, purpureū florem, Altera pulegio similis est sed maior quam siluestre pulegium ideo appellarunt quod odore ipsum emuletur Nepetam latini vocitant; Tertia mentastro cognatau folijs oblongioribos caule & ramis maioribus quā superior sed viribus inefficatior; horum trium generum eam (que secundo loco à Dios. describitur) calaminthā credidit & perperā Brasaulus esse quam vulgus herbā gattariā nuncupat hortis familiarem que folijs non pulegio vt vult Dios. assimilatur sed potius vrtice aut melisse similibus conspicitur, quantum item a pulegio differat quisquis nares consulere potest Herba item hec gattaria vulgo appellata non est tertium calaminthe genus vt falso credidit Ruellius, Nam hec calamintha folio mentastrum representat non autem vrticam vel mellisophillon. Auic. confundit species calaminthe cum speciebus mente sed hoc non magnifaciendum est cum parum in facultatibus differant.

Calamus odoratus.

20 Satis validis argumentis confundit inerthoilus brasauoli opinionem asserentis calamum aromaticum offic. esse verum & legiptimnm, & verum calamum odoratheophrasti Dios. & Pliny quem tamen acori veri radicem esse contendit Mathiolus vt supra quum de acoro nobis sermo fuit tactum est calamus verus hodie non deffer

tur ad nos, inuicem cuius ex Gal. in succidaneis musc albor eum supponere licet.

Camphora.

21 *Arecentioribus medicis Camphora, Caphura di tur, veteribus intacta est, Arabum inuentum est; cre didere nonnulli Camphorã esse minerale quoddam, quo arguit Sauonarola in lib. de Balneis ac ostendit eos pal hallucinari, fuschius quoq; lib. primo de composition medicamentorum aperte fallitur asserens Camphorã es cuiusdam bituminis indici genus nec minus decipi platea rium clarum est scribentem Camphoram cuiusdam her be succum esse & Dios. testimonium asserentem ꝙ plan falsum est; tum quod Dios. nullibi camphore mentionen fecerit; tum quod vt habetur non solum ex Aetio, & Serap. verum & ex his qui nauigatu Indias perlustra runt caphura ex arboribus tante amplitudinis & pro ceritatis profluat (gumi vel resine modo) vt homin centane sub qualibet ipsarum condi possint, Camphor multe sunt species, candida fit igne aut sole vt reffer serap. Vt.n. inquiunt serap. & Auic. ipsam esse frigi dam, & siccam, & hoc ab effectu dignoscitur, verum gustus, & odor contrarium indicant vt & videmus i opio &c.*

Cancamum.

22 *Cancamum Dios. non esse offic. & Arabum laccam ingenue cum mathiolo simpli. in dagatore solertissim*

nec

ec non cum recentiorum nonnullis alijs fateor, qui
eroptime rem considerantes perpenderunt cancamum
on solum odore sed etiã viribus a lacca nuncupata plu-
imum distare ; quippe cum cancanum a Dios. describa-
ur esse arabici ligni lachrima mirhe quodammodo similis
d suffumenta vsurpata. lacca vero inodora sit & res
uedam que sit in tintorijs Serap. in cap. de lacca confun
it se, auctoritates quasdam arabum adducens ex quibus
verbis cõijcitur ipsum ignorasse quid esset vere cancamũ
i & nos verum cancamum ignoremus Brasauolus vero
ancamum vocauit laccam. Sed lacca si Amato lusitano
redimus non est gumi aut arboris planteue gutta sed po
ius formicarum olatarum stercus fauagoue vt cera apũ
Nec minus hallucinati sunt Monachi illi qui in Mesuem
ommentarium ediderunt qui dixerunt in compositione
Dialace, si defitiat lacca substituatur sanguis draconis
n lachrimis, cum in ea compositione cancamum arabicũ
uod viribus suis ventriculum & iecur roboret, & ob-
tructiones eius potenter expediat, e diuerso vero san-
uis draconis propria facultate adstringit vt testatur
Dios. qui ipsum ijsdem viribus pollere tradit quibus la-
is hematites quo sanguinem fluentem cohibere solemus.

Capri folium .i. pixacanta.

3 Ansam errãdi prebuit Matheus siluaticus in opere
uo pandectarum Ruellio fuschio pluribusq; alijs nec non
& officinis eo quod periclimenon seu matrisiluam capri

folij nomine appellarit quod nomen prius licio seu pix
canthe indiderat cui magis conuenire videtur vt asser
excellens mathiolus cui quoq; subscribit Amatus lusita
nus; Nam & Ruellius & fuschius caprifolium non lici
sed periclimenon cognominarunt.

Cardamomum.

24 *Si Mathioli cēsure subscribere volumus necesse er*
nobis fateri hodierna die nos vero cardamomo penitu
destitutos esse nam que semina seplasijs nunc ostendūtu
nullam cum Dios. Curdamomo conuenientiam habere p
lam est, Quippe cum a Dios. cardamomum sic describa
tur. Optimum est quod ex comagene Armenia Bospho
req; deuehitur, in india quoque & Arabia prouenit
Eligi debet plenum frangenti contumax occlusum far
ctumq;, quod .n. huiusmodi non est exoletum iudicatur
& gustu acre sub amarum & odore caput tentans, A
semina offic. ab hac delineatione diuersa sunt. Tria nem
pe ostendūt seminum genera primum cardamomū maius
Alterum nigellam citrinam. Tertium melegetam seu
grana paradisi appellant quorum neutrum grecorū car-
damomum esse his notis deprehenditur. Nam ea semina
nequaquam densa sunt nec fractu contumacia nec gustu
amarorem representare sentiuntur Neq; aliquod horum
seminum esse arabum cardamomum genus aliquod mul-
tis argumētis defendit Mathiolus e, diuerso instat Ama
tus lusitanus dicens verum cardamomum grecorum in

offic.

offic. lusitanus haberi sub nomine cardamomi maioris vel indici ad aliorum differentiam acananonis indica inuia alatum talibus notis, granum angulosum nullam exacte figuram habens in si liquis ciceris cuiusdam modo nascens, ac obiectioni que contra fieri posset quod a descriptione Dios. penitus discrepat respondet meo quidem satis insulse quod ipse Dios. non semen sed plantam eius delineauit; exemplum ex Gal. tradens de carpesio quod semen in lib. de Antidotis primo si loquēte festuchas oēs quasdam persimiles cinamomi esse odore, & sapore valeriane non dissimiles, illius tamen fructum subticuit qui actuario greco doctissimo teste cubebe offic. sunt, Sed mihi videtur eius semen non plantam describere diudicent modo alij an de planta vel de semine intellexerint auctores, vnum hos tantum dixerim, omnes recentiores nedū ipse lusitanus cum cardamomo opus est uti non ligno sed semine vtuntur Nititur, & ipse lusitanus pluribus rationibus probare granum illud apud seplasias Melegetā vel granum paradisi vocatum esse arabum cardamomum maius saccolum vocitatum idq; afferri ex guinea regione Melegeta dicta granum ruffum pressum in piranidem vergens, Alterum cardamomi Arabici genus quod minus serapionis est, & vocat̄ hubane contendit lusitanus esse quod offic. vocant nigellam citrinam an in omnibus simile est melanthij Semini preter colorem qui in hoc semine citrinus conspicitur At Mathiolus reclamat horū

feminum esse arabum neutrum cardamomum quorũ op
nio vero proprius accedit, Discutiendum alijs relinq
Ne contra hos celebres viros meum debilis iuditij vo
proferam in Mathioli sententiam facile inierim, Ruel
vz. & fuschium ballacinari credentes plantam illam ia
omnibus fere hortis familiarẽ vulgo pepere de India
aliquibus siliquastrum cardamomum arabicum esse, pl
ta .n. hec in singulis eius notis prosequamur; folia ho
tensis solani flores item subluteos frustum oblongum c
nicularum modo qui primum virescit dein luteo colo
inbuitur postremo rubicat ac per lucet coralli instar in
tra siliquam hanc semina obcludũtur candida lentis e
figie que vel sola vel cum siliqua degustata: non mod
feruorem excitant sed & linguam vel palatum exulc
rant tantum ignea vi predita sunt quo fit vt hoc mau
rum cardamomum penitus non sit Nam arabes ipsi su
cardamomo tantum saporis acumen non tribuunt, quo
si nouissent proculdubio non subticuissent, Adde quo
semen eius non angulosum non odoratum non puluerule
tum est quod suo cardamomo tribuunt Arabes, & si c
psula vel alabastro rosarũ simili innascatur proinde ipso
falli qui hanc plantam cardamomum Arabum maius .
esse censuerunt ex iam dictis clare dignoscitur, An ver
nigella vulgo citrina ab officinis appellata sit arabũ car-
damomum maius, & granum paradisi siue melegeta si
ipsorum arabum cardamomũ minus vt asserit pro cert

lusitanus

lusitanus non ausim contra Mathiolum affirmare discri-
miant alij.

Carpesium.

25 Quod Carpesium grecorũ & cubebe Arabum sint vnum, & idem facile concedi posset tum ex Auic. & Actuario qui carpesium cubebas appellarunt; non proinde fatendum est vulgares offic. cubebas legiptimũ carpesium esse; Nam semina que apud seplasias sub cubebarum nomine ostenduntur nullum prorsus saporem phu. asserunt, quod in suo carpesio voluit Gal. in 7. simpl. melica lib., vbi inquit sic carpesium simile est phu non gustu tantum sed facultate &c. & in lib. primo de Antidotis sic habet; est autem carpesium herba phu appellato similis valentior tamen, & odoratum quidam spirans, & Paulo post ait tenuia sunt sarmenta cinamomi virgultis similia, eius duo genera &c. ex his Gal. auctoritatibus colligit Mathiolus carpesium nõ esse semen alicuius plante sed potius radicem, nec non, & hoc argumento nititur illud probare quod nec a Gal. Actuarioq; nec ab arabum vllo alicubi habetur dictum quod carpesium siue cubebe semina sint, Quim potius vt a Gal. loco supracitato habetur carpesium tenuia sarmenta esse cinamomi virgultis similia ipsumq; valeriane, & odore, & viribus assimilat, Quapropter cum, & phu radices in vsum medicum veniant, id de carpesio quoq; intelligendum esse censet, contra lusitanum (qui vt cap. de car-

damomo

damomo ſupra deſcripto declarauimus) voluit , Gal.
de Antidotis (dum loqueretur de carpeſio) fruſtice
carpesij delineaſſe fructum vero ipſius ſubticuiſſe qu
abſurdum ſane mihi videtur, nam ſi de fructu intellexi
ſet , ſeminum vtiq; non plantam deſcripſiſſet. vult &
men , & plantam ſimul . Serap. deſcibendo cubebam t
tam hiſtoriam Dioſ. de mirto ſil. Ruſco nuncupato atr
buit magno errore , nam & mirti huius grana cubeb
vulgaribus nequaquam ſimilia ſunt nec carpeſii grecor
notis correſpondent , proinde eo coniectari licet ipſu
quid eſſet cubeba ignoraſſe .

Caſsia .

26 Pleriq; neotericorum caſſiam illam fiſtularem gre
corum que & odorata dicitur cum caſſia nigra ſolutiu
arabum confundunt vnam , & eandem rem eſſe creden
tes qua propter nonnulli in ſuis compoſitionibus quas
euacuandis menſibus parant , illius arabum caſſie pur-
gantis cortices pro grecorum caſſie ſumunt non abſque
egrotantium periculo , quod autem diſtent inter ſe pa-
tet ex theo. & ex arabibus . Nam ait ex Theo. lib. 9. c.
5. de hiſtoria plantarum habetur frutex eſt amerine ma
gnitudine multis ſurculoſis brachiatis ramis craſſiore q̃;
cinamomum ſarmento ſcatens neruis tenui cute obductus
que decorticari nullo modo poſſit , cuius ſolus cortex in
prætio eſt , caſsia vero ſolutiua quam quidam recentio-
rum Aegiptiam ſiliquam appellant inter proceras com-

memo-

memoratur arbores, materia ſolida ac compacta eſt, à cortice colore buxeo nitet intus vero ebeni ſiue guaiaci modo nigricat, Dum recens eſt grauiter olet ſiccata minime cortice cõſtat cineritia folijs ſiliq; radicibus magis iuglandis modo ſilique a ramis pendent duum fere pedũ longitudine terretes vtrinq; faſtigiat colore in rubrum nigricante concertum intus atramentum continentes nõ vtra coaleſcens ſerie, ſed interuallis lignoſis tenuibuſq; membranis ſeptum incluſis ſiliquarum oſſibus; ex his amparum delineationibus liquido primũ diuerſas eſſe plantas caſſia odorata ea (plurimorum recentiorum inditio qui inueſtigandis ac in lucem reuocandis veris ſimplicibus plurimum laboris impenderunt) eſſe cenſetur ſingulis adſtipalantibus notis que canella vulgo vocitatur ac pro cinamomo venundatur quapropter non poſt hac amplius anbigendum eſt nos vera caſſia odorata deſtitutos eſſe.

Chamelea.

27 Chameleam arabes mezereon appellat de hac.n.et thimelea ſatis confuſe tradunt, quibus etiam daphnoidẽ admiſcent, Duo eius genera ſtatuunt, vnum vz. album alterum nigrum item fecit Auic. 2. canone cap. de mezereo ex eius deſcriptione colijtur ipſum pro mezere intelligere voluiſſe cameleontem albnm, & nigrum eo ẽt quod mezereo cameleontis vires atribuit Hallucinantur item, & pandectarius, & iacobus manluis nonnulliq;
alij

aliȷ credentes chameleam eſſe cocognidium cum granum illud cnidium vocatum non ex chamelea ſed ex thimelea legatur vt auctor eſt Dioſ.

Camepithis Aiuga.

28 *Errant ſeplaſiȷ ſimul cum Matheo ſiluatico vſq; in hodiernam diem cenſentes querculam maiorem eſſe camepithin Nam camepithis apud grecos eſt parua pinus ſiue aiuga, & eius ſunt tres ſpecies vt oſtenditur a Dioſ. in fine lib. 3. Apud autē ſeplaſias camepitheos eſt quercula maior ad differentiam quercule mi. que camedrios apud eos vocatur ſed nequaque apud grecos inuenitur quercula maior queſit camepitheos. Et tantum differt camepitheos offic. a comepitheo Dioſ. quantum differt album a nigro figura odore ſapore, & loco.*

Chelidonium.

29 *Antiqua patrum Barbaries curcuma Chelidoniȷ radicem eſſe putauit ſeraponis deprauata inſcriptione decepti qui capiti de chelidonio titulum impoſuerit curcuma, quod non animaduertens imprudens pandetarius ſerapionis interpres ſubſcribens cunctis ſeplaſiariȷs anſam prebuit errandi. Errauit quoque ſerap. interpres chelidonium minus memithe (quod Glaucium Dioſ. eſt) appellans, Hallucinatus eſt quoq; Gerardus Cremonenſis, & cum eo pleriq; aliȷ qui in Raſim 9. ad Almanſorem interpretati ſunt memithem chelidonium; Nam memithe (vt iam dictum eſt) non Chelidonium*

neq;

neq; succus eius est; sed Glaucium a Dios. descriptum; & si chelidonium mi. fuisset memitae, & Glauciũ Dios. non fecisset semota capita.

Cynoglossum.

30 Qui Dios. historiam de Cynoglosso exacte examinauerit clare deprehendet Cynglossa offic. à Dios. cynoglosso plurimum discrepare; Nam id sic Dios. delineauit Cynoglossum folia latifolie plantaginis habet arctiora, minora, lanuginosa caule nacat humisternitur prouenit in sabuletis, ea autem qua offic. vtuntur est plantaginis species que lanceola vulgo dicitur, eo quod lancee cuspidis formam representat, hec nullo pacto Dios. Cynoglosso conuenire ex descriptione patet Nonnulli pro cynoglosso ostendunt plantam quandam a plinio descriptam statim post legiptimum cynoglossum qui sic inquit, iungitur & cynoglossos caninas incisuras linguas pro topearijs operibus gratissima, & Paulo infra est, & alia similis ei que ferat lappas minutas; Hanc ruellius, & fuschius existimauere esse licopsim non animaduertentes Plinium delicopsi seorsum scripsisse.

Cistus.

31 Licet Colluituis Pliniũ contra Leonicenũ defendere nitatur argumẽtis certe multũ frigidis. nichilominus clarius est luce ipsa Pliniũ duas Plantas natura, et facie diuersas simul cõfundisse Cistõ v3. & cissõ nõis vicinitate

deceptum

deceptum Nam que propria sunt cisti simul atribuit he-
dere que grece cissos dicitur, de hedera .n. pertractan
lib. 16. cap. 34. sic inquit duo eius genera, mas vz. &
femina, Maior traditur corpore mas, & folio durior
ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente, vtriusq;
autem flos est rose siluest. nisi quod odore caret que not
proprie sunt cisti, nam nullibi visum fuit hederam flor
rose emulum ferentem; postmodum quasi resipiens lib.
24. cap. 10. sic ait Ciston appellarunt fructicem maio-
rem thimo, folijs ocimi duo eius genera, flos muscul
rosaceus, femine albet, sub his maxime nascitur hypo
cistis, in quo maxime falluntur herbarij, & seplasij no-
strates qui pro hipocisto cauliculum ostendunt sexquipe-
dalem, & interdum maiorem qui sub ruber est & tene
pinguis sime folijs flore subalbido aut in luteum vergēt
radice digiti crassitudine (que nescitur a radice herb
lutee que apud mathiolum cerrata vocatur quam ruelli-
us credidit esse lisimachiam nascens in pratis siccis, qu
in ariditate flacescit, & caulis ei est fistulosa; talis .n.
describitur Orobanche apud Dios. Errarunt præterea
quidam nec non, & alios errare fecerunt interpretes se-
rap. fidem adhibentes qui cistum transtulit herbam hir-
cinam credentes ac sibi persuadentes hirci barbam quam
greci tragopegon vocant esse plantam illam de qua ara-
bes intelligunt, Nam note ipse ab serap. d escripte sub
nomine barbe hircine cisto adamissim conueniunt quare

Citreum

2 Quod malum citrium (quod malum medicum a re-
ione prius appellatur) quo ad omnes eius partes pesti-
eris opituletur morbis precipueq; eius semen, quod à
Gal. largo modo seu improprie intelligitur 7. simp. me-
icamentorum. Acida illa pars siue medulle intra car-
em ipsius contenta in qua proprium, & verum semen
ontinetur, satis apud omnes tum veteres tum recẽtiores
nedicos constet. Verum de citri intẽperatura inter Gal.
Auic. non satis constat, Nam Auic. in 2. sui volumi-
is cap. de citro semini citri 2. calidorum, & siccorum
edem assignauit postmodum in libello de viribus cordis
um frigidum, & siccum in 3. ordine statuit nullũ ver-
um de acido succo citrij faciens, quem à Gal. sub semi-
is nomine comprehensum fuisse diximus, sic .n. ipsius
Gal. loco citato de citro verba sonãt mali medice fructus
on amplius malum medicum sed ab omnibus citriũ nun
upari solet; in semine quidem vincentem habet quali-
atem acidam, & siccam vt ipsum 3. sit ordinis resic-
antium refrigerantiumq; in cortice vero itidem desic-
antem temperiem est sortitus non parum tamen haben-
em acrimonie proinde desiccat hic. 2. excessu non tamẽ
rigidus est, sed temperatus aut Paulo infra porro caro
ius pariter crassi succi est, & pituitosa frigidaq;, nam
& ipsa editur sicut cortex semen omne edi ineptum tum
humidum illud, & accidum de quo primum disserui,
tum

cum nucleus qui in illo inuenitur, id quod re vera sem
est hic amarus est, & digerendi vz siccandiq; faculta
obtinens, 2. quodammodo ordine a temperatis recede
folia vero desicandi vim obtinent; ecce quod aperte G
per semen non intelligit nucleum tantum qui proprie
vere semen est, sed etiam pars illa humida succosaq;
acida in qua nucleus continetur: constat ergo Auic
Gal. in temperatura citri dissentire, possemus tamen
conciliare si diceremus Auic. in 2. Canone dũ dixit sem
citri esse calidum, & siccum voluisse intelligere ibi
vero semine qui nucleus est; in tractatu vero de vir
bus cordis intellexisse de humida acidaq; ea parte in q
verum semen continetur. Semen improprie a Gal. ap
pellata.

Clematis.

33 Clematidis duas descripsit species Dios. quarum
omnes credidere esse eam que vulgo vinca pruinca dic
tur Nam vinca pruinca ea est clematis a Dios. primo lo
co descripta vt ex eius descriptione patet sed fallunt
qui hanc credidere esse chamedaphnem ut fuit Plini
que & laureola mas dicitur vulgo; Nam hæc Dios. te
stis virgas emittit tubitales singulari ramulo constant
rectas tenues, leues folia lauri similitudine leuiora mul
ac viridiora, semen rotondum rubens annexum folijs e
quibus notis clare patet chamedaphnẽ a prima clemat
de plurimum differre, Nam clematis, que vinca pru
uinca

uinca est humi serpit loco pingui solo prouenit vitticulas
spargens crassitudine iunci exiguas folio lauri figura, &
colore multo minora. Quod autem clematis 2. loco a
Dios. descripta non sit pruuinca vtriusq; notas simul con
ferrendo quisq; in re herbaria vel mediocriter eruditus
facile deprehēdere poterit Nam clematis altera a Dios.
sic delineatur, vitticulosum ipsa emittit ramulum ru-
fescente lentum folium gustu admodum acre ac exulce-
rans repit per arbores vt similax quibus notis liquet di
uersam a prima clematide plantam esse quare &c.

Colocynthis.

34 In compositione pillularum cochiarum, & Hiere
hermetis ingreditur colocynthis ad drachmam. At sepla-
sij sibi ipsius persuadētes optime agere colocynthidis lo-
co imponunt trociscos Alhandal argumētes ipsos extra-
gacantho, & bdellio in eis ingredientibus esse corectos,
Non animaduertentes quod vires medicamenti minuunt
nec auctoris intentionem complent quia in ipsis trociscis
minus de colocyntida ingreditur quod par sit ad perfi-
ciendum opus, intentum qua propter monendi sunt ne
amplius in hac ignorantia permanere queant, ne me-
dicis infamiam egris damnum, & sibi ipsis vtrumque
pariant.

Coronopus.

35 Coronopum non esse herbam illam vulgo coruinum
pedem appellatam cum mathiolo fatemur, Nam coro-

nopos grece non coruinum pedem sed cornitis pedē apu
latinos significat, contra Ottonem Brunfelsium qui per
tinaciter tenuit coronopum significare pedem coruinu
qui ranunculi species est, quod coronopus non sit pes cor
vinus hoc argumento satis probatur coronopus a Dio
describitur esse herbula oblonga per terram strata fiss
folijs, coquitur in olere radicem habet tenuem adstrin
gentem que in cibo coeliacis facit, prouenit in ageribu
& locis incultis, & secus vias, pes vero coruinus q
batrachij vt diximus species est non est herbula lōga s
inter proceras connumerata, nam caules eius interdu
cubitales assurgunt folia quoq; eius reclamant apium,
quadantenus emulantur. Adde quod coruini pedis foli
sunt caustica in predita sunt nequaquā in cibis assumun
tur vt coronopi folia que in acetarijs eduntur, leonice
nus item vir alioqui oculatissimus, & doctissimus no
minus in er rore versatur dum totis conatibus nitatu
persuadere se verā huius coronopi vulgare nomen cla
turam inuestigasse atq; inuenisse in eo opere de Plinij e
roribus, pluriumq; aliorum medicorum inscripto quo
Francisco totto lucensi medico dicauit. Inquitq; herba
eam vulgari nomine appellari capriolam, & esse qua
Plinius gramen aculatum appellat in quam sententia
iuit Ruellius, sed pace eius dixerim ipsum aberrare N
capriola illa siue sanguinalis sic appellata eo quod puer
ipsius graciles spicas naribus imponant sanguinis extra

bend i

endi causa recte inter graminis species a Plinio reponi-
ur nec folia ferat vllis incisuris diuisa nec in cibis expe-
tatur sed arida tantum veluti fenum assurgat; contra
uod de coronopo tradidit Dios. coronopus vt tandem
icatur que nam herba sit ea doctissimorum recentiorum
onsensu est que in hortis seritur quamuis, & sponte lo-
is incultis proueniat, & vulgo herba stella appellatur
ue in acetarijs estur, hanc quoq; nonnulli pharmaco-
ole, & herbarij cornu ceruinum appellant propter si-
nilitudinem quam folia ipsius cum cornu ceruino habe-
ere videtur.

Cucumis satiuus.

36 Cucumeres satiuos quos vniuersa italia sic nuncu-
pat Hetrusci citruoli appellant credidit Brasauolus esse
nguriam sic ab insubribus appellant quam arabes Dul-
aba nominant nomine vulgari, Hetruscoforsan aductus
Nam tusci angurias vocitanc cucumeres non tamen e
ontra cucumeres commes vocant angurias sed citrul-
os quod cucumis non sit anguria sint arabum dullaba
um ex forma tum ex effectu declaratur; ex forma ha-
emus ex plinio cucumeres inquiens lib. 19. cap. 6. in
talia virides, & quam minimi in prouincijs quam maio
es citro ī Paulo post inquit viuunt hausti in stomaco in
osterum diem quod proprium est vulgarium cucumerū
on autem angurie appellate que est grandis, & roton-
la, & cum matura est dulcis gustatu sentitur, & co-

mesta facile a ventriculo descendit, Hallucinatur item & fuschius in suo de stirpibus commentario anguriam citrulo qui cucumis vulgaris est depingit.

Dictamum.

37 Qua nam ratione Dios. vindicari possit ab erro non video cum de dictamo verba faciens ipsum flore & fructu hoc est semine carere dixerit sic .n. eius de dicta mo sonant, Dictamum aliquibus siluestre pulegium vo catur, cretensis herba est acris breuis pulegio similis, se maioribus folijs que tomento quodam spissa lamugine p bescunt florem nullum aut semen profert; hec Dios. Nam vt ex theo. colligitur, & visus fidem fecit Dictamū cre tense flore, & seum preditum esse clarum est Theo. .n libro de Historia plantarum 9. cap. sic de dictamo tradi Dictamum crete insule proprium est folio pulegio simi constat nec sapore absimile est ramulis tenuibus conditu vsus foliorum nec fructus est. Ecce cum dicat nec fructu quod inuit dictamum fructum ferre, visus quoq; fiden fecit, Nam non diu est quod legiptimum dictamū e cre ta venetijs allatum fuit floribus refertum, & nos ian vidimus Papiæ in quibusdam officinis verum dictamun cum suis floribus flores ciclaminum emulantibus Qua propter dicendum erit aut Dios. non vidisse dictamun tunc temporis cum flores protulerat aut littera eius est corrupta, & deprauata.

Dipascus

Dipascus.

8 Appellauit Pandectaris dipsacum virgam pastoris
cutus Serap. sed non animaduertens quod virga pasto
s a serap. intelligitur polligonen mas, & non Dipsacus
t apud eum constat, sic .n. auctoritate Dios. tradit se-
ap. cap. proprio de virga pastoris Due inquit sunt eius
ecies .s. masculus, & femina; sed masculus est herba
ue nascitur omni anno & habet virgas seu ramos tene
os, & molles subtiles nodosos, & dilatantur super fa-
iem terre sicut gramen, & habet folia similia folijs ru-
be nisi quia sunt longiora, & molliora, & habet iuxta
numquodq; folium semen, & ideo dicitur masculus &
abet florem album aut rubeum que note omnes poligo-
i Dios. conueniunt vt pote ab eius descriptione desum-
te sunt. confundit .n. pandectarius ambas plantas Di-
psacũ .s. & poligonum credens eas plantas esse idem nõ
nimaduertens serap. de ambabus seorsum & per diuer-
a capita per tractasse. De Dipsaco .n. pertractat sub no-
mine cardonis c. 105. postmodum cap. de poligono illud
escribit sub nomine virge pastoris confuse adducens
uctoritates serap. simpl. indagatores omnes errorem vi-
leant pandectarium & diudicent.

Dryopteris.

Errarunt vsq; in hodiernam diem ignari pharmacopole
ccipientis (vt superius diximus in cap. de Adianto)
Dryopterim speciem quandam filicis pro adiãto cum lon

ge differant vt ostendimus cognitione folijs, & facul-
tibus Nam adiantum est capillus veneris vt diximus
Theoph.& habet vim aperiendi, & valet vt dictum
ad mouendas vrinas, & Dryopteris habet vim psilot-
cam Errarunt etiam nonnulli qui vocauere Dryopter
filiculam ex radicis dulcedine, & ex quadam cognitio
& folijs, & loco vbi ambe nascuntur sed maxime di
ferunt, & facultatibus, & reliquis quare &c.

Elacterium.

40 Ex cucumeris Anguini seu sil. fructu fit vt inu
Dios. Elacterium medicamentum excellentißimum ad tr
hendam bilem, & pituitam per superna, & inferna
ad quantitatem ei statutam exhibeatur, duratq; per d
centum annos vt testatur Theoph. lib. 9. c. 13. de hi
storia plan. dicitq; in quinquagesimo anno lucernaru
lumino extinguere a quo sumpsit historiam Plinius; cu
ius signum in eo multum humidi abundare & huius ca
sam reddit Theoph. loco alegato. In hoc videtur Dio
in totũ cõtradicere Theoph. assereutibus codicibus omni
bus grecis ita sonantibus eius verbis, quodq; lucernis ad
motum facile accendatur. Sed in hoc credendum est te
tum Dios. esse deprauatum, vt & in multic alijs loci
videmus multa ei ascripta, nec etiã credendum est theo-
dorum gazam male interpretatum fuisse Theoph. histo-
riam vt consonat & de hoc causam reddit ipse theoph
quod quanto elacterium magis humidi particeps sit tan

lo lucernas extingnat, & non accendat vt notant omnes Dios. expositores.

Elatine.

41 *Elatine vt reffert Dios. folia habet helxine minora rotondiora, pillosa talibus ramulis quinis senisue a ralice foliolis gustu adstringentibus, nascitur in segetibus, & cultis, Hallucinantur nonnulli credentes eam esse pinpinellam aliqui alij credidere esse numulariã sed nequaquam note istarum corespondent notis Dios. de Elatine; Ruellius etiam in hoc deceptus dicens rapistrum sil. esse Elatine quod equidem absurdum est quia rapistrum apud nos est que vulgari sermone vocatur Rauiza sil. nisi fortasse in gallia ita (vt dixit) appellatur. Ego equidem hanc plantam noui, & nosco & diu vixit in viridario meo cum notis Dios. & non ita estat Ruellius & alij credulere.*

Eringium.

42 *Vt Corrigatur error aliquorum dicentium credentiumq; Eringium Dios. esse secacul Serap, idest Poligonaton non bene concoxerunt que dicta fuere ab his non ne de eis semotis capitibus fuit facta mentio vt patet per dicta Dios. & serap. Exemplo est nobis: Arabes colaudant setacul radices .i. poligonati conditas cum melle aut sacharo ad augendum vires veneris, quod non dicunt Dios. nec Gal. de Eringio, & ex alijs notis quas omittimus &c.*

43 *Errant ignari pharmacopole credentes, & in vsum vertentes vitiā pro orobo siue eruo, Nam longe differunt quia orobum siue eruum estum lotium summouet vsq; ad sanguinem, & vniuersum corpus conturbat, & de hoc plenam notitiam habuimus a quibusdam rusticis qui comederunt panem ex orobo siue eruo quod in nostris regionibus vocatur mocha, panem ita acrem, & amarum, & gustui ita insuaue facit quod corpora vehementer conturbat, & quandoq; dysenterias gignit, et nisi cum farina eius ex zea aut tritico aut aliquid aliud misceant atque componant ex eo solo minime comedere possent; Vitia autem quam accipiunt per orobo, quamuis sit aliqualiter austera, & panem austerum durum, & gustui aliqualiter insuaue faciat, non conturbat tamen corpora sed magis ea corroborat, & ad labores magis disponit rusticos quod signum est magne amicitie cū corporibus humanis; exemplo est quod, & sata, & sponte libere cum tritico nascitur; Eruum vero cum inimicetur corporibus nostris non oritur nisi sit satum, & cum seritur ita multiplicatur ī terris soli expositis quod modium plusquam decem procreat; hallucinatur fuschius qui credidit cicerculam esse eruum que multum differunt sapore figura, & facultatibus; Hoc est credendū vt putauit Brasauolus qui dixit pissum esse eruum, & eum sequuti sunt aliqui pharmacopole nostri temporis*

quod erroneum est quia eruum est (vt diximus) lotij motiuum aluumq; conturbans, pissum autem gustui suaue, & iucundum, pro conciliatione autem istorum, & concordia nos dicemus pharmacopolas excusandos & admittendos esse vtentes vitia pro orobo & eruo cum non habeant eruum sicut vitiam, & non multum distent facultatibus, & excusandos esse qui pissum, & cicerculā accipiunt pro eruo quia ita habuerunt ab alijs.

Eupatorium.

44 Vt tollatur controuersia si aufferri potest que non modica est inter doctores nostri temporis de Eupatorio. Aliqui .n. magis Arabiste dicunt Eupatorium illud q̃ habet folia quinque partita admodum cauabis cormã plumeam caulem bicubitalem rubescentem quadratum nascentem in paludibus quod vsq; in hodiernam diem venit in vsum medicinalem est verum Eupatorium, Aliqui alij qui magis grecos sequuntur dicunt Agrimoniũ offic. esse verum Eupatorium grecorum arguentes ex seminibus, & folijs quinq; partitis, Aliqui alij inter quos fuit Amatus lusitanus qui dixit Ageraton esse Eupatorium Mesue quod falsum est quia note Agerati non corespondent notis Eupatorij Mesue cum in totum differunt flore magnitudine, sapore, & figura, & folijs, & loco; Quid autem in hoc dicendum sit, pro horum conciliatione, mihi videtur esse ita dicendum; cum aliquis grecorũ medicus subscribere voluerit aliquod medicum quod cũ

Eupatorio componatur pharmacopolas moneat vt Ag[illegible] monium offic. accipiat pro eupatorio; Et sic medicus a[illegible] bes insequens moneat pharmacopolã vt accipiat Eupa[illegible] torium vsuale quousq; in hodiernam diem vsi sunt, et [illegible] de Eupatorio Mesue faciat, & ita omnibus satisfaciet. Sed si ego impetrare possem pharmacopolis ego precipe[illegible] rem eos sumere Eupatorium vsuale quod folia canab[illegible] caulem rubescentem bicubitalem &c.

Filix.

45 *Filix femina: vt scribit Dios. folijs est filicis furcu[illegible] losis altioribusq; & que non singulari, vt illa, pedicul[illegible] fulciantur, radicibus longis, pluribus obliquis, que ex ni[illegible] gro in luteum flauescunt alique etiamnum rubre inuen[illegible] untur; Hallucinantur omnes fidem adhibentes dictis ma[illegible] gicorum dicentium in nocte diui Ioannis Baptiste talem plantam florere, & semen producere, eumque in illa no- cte colligi a spiritibus malignis & ꝓpterea aliqui cum re[illegible] bus sacratis pentaculis & circulis (vt dicunt) ad eos [illegible] noctu accedunt etiam sententia colligunt vt predicãt sed ego dicere in hac re me nũquam hoc vidisse nec audiuis- se ab aliquo nec in scriptis vidisse, nisi a magicis dictum fuisse, & ab eis qui eos sequuntur & nisi videro (vt di- xit Apostolus Thomas) nõ credam nec aquiescam dictis vulgi, & magicorum, Et si ipsi dixerint vidisse credo eos aludi a spiritibus immundis vt aliciantur ad nota eorum; [illegible] hoc verum esse ex omnibus filicis generibus non nasci*

flores

flores nec semina omnes fatentur auctores sed ex arte spirituum (sit sit) hec semina fieri quare &c.

Fraxinus.

46 Clarum est plinium de fraxino scribēte lib. 16. cap. 13. vocabulorum grecorum vicinitate deceptum fuisse, nam pro taxo fraxinum ipse Intellexit taxus .n. grecis milam fraxinus vero Melia dicitur Nam que de taxo a Theoph. lib. 3. de historia plantarum cap. 10. scribuntur ipse de fraxino intelligēs ei plurima atribuit, cum.n. loco supranotato ipse Plinius fraxini historiā texere aggrederetur ex Theoph. eam desumens ipsam partim ex c. 10. partim ex vndecimo cōfundit Quippe statim in fronte cap. fraxinum describens folio ei pimata atribuit que propria sunt taxi, post pauca subdit ea que fit in ida troalis in tantum cedro similis vt ementes fallat cortice ablato hec Theoph. de taxo dicit. postmodū que de folijs. Plinius dicit ea iuuentis mortifera esse, ceteris ruminantibus in nocua Theoph. de taxo ceterum cum Plinius agnosceret fraxini folia iumentis mortifera nō esse inquit Illud prodidere greci in Italia nec Iumentis nocere quasi inuere vellet ea huius facultatis pernitiose in Grecia esse in Italia nequaquam sed pace tanti viri dixerim cum ex nominum grecorum vicinitate falsum esse certum est, & propterea excusandus est bonus Plinius qui maiori diligentia circa intelligentiam nominum vti debuerat.

47 *Galiopsis Diosc.ita representatur, herba est in tot*
caulem, & folia vrtice habet leuiora, & que trita gra
uem odore reddant flore purpureo tenui nascitur circ
sepes edifitiorum areas ac semitas vbiq; ex quibus noti
satis liquet fuschiũ errasse qui crediderit herbam scrof
fulariam vulgo dictam esse Galiopsin tum quod plereq
dissentiant note tum quod natalis situs reclamet quod n
te dissentiant in caule, & folijs comspicitur. Nam scrof
fularia vulgo dicta caulem per omnia vrtice dissimilen
profert, folia item vrticam non emulantur, odore pre-
terea non ingrato sunt quod in Galiopsi requirit Dios
Natalis quoq; situs refragatur. Nam scroffularia non
circa sepes edifitiorũ nec areas ac semitas nascitur (vt
Dios. de Galiopsi scriptum relinquit) sed potuis scrof-
fularia riguis ac vliginosis locis prouenit, Errant prete-
rea qui arbitrantur Galiopsis nomen a Galea deductum
esse cuius effigiem scroffularie flores representare viden
tur; Nam apud grecos (vt inquit excellens ille mathio
lus) non est tanta nominum inopia vt ex latinis grecis;
dictionibus plantarum nomina componant. Galea.n. no-
men grecum non est sed latinum Galiopsis nomẽ videtur
deductum a lacte inde Mathiolus augurat Galiposim eam
esse herbulam vrtice similem per cuius folij mediũ lactea
discurrit linea quam sane opinionem nec aprobare nec re
fellere non ausim sed meo iuditio apud Pliniũ talis her-
bula

la vocatur vrtica Lamio lib. 22. cap. 14. diudicent ij quare &c.

Geranium.

8 *Geraniun grecis apud latinos gruariam importat si rostrum gruis cuius duo Dios. sunt genera Plinius ter um genus addit omnia nunc nota, Ruellium in Geranio m commentario duplicem commisisse errorem Mathio s asserit, primus si quidem est quod crediderit acu mus-tam vulgo dictam primum Dios. Geramium esse cum a potius mirrhis sit alterum quod robertinam herbam ulgo appellatum Dios. mirrhim esse asseuerauerit: Nã obertina inter Geraniorum genus comprenditur, plura anq; gerania hodie cognoscuntur quam ab auctoribus escribantur Mirrhis autem omnium recentiorũ consen- a ea est que vulgo a foliorum similitudine cicutaria ap- ellatur vt constat ex Dios. notis.*

Gingidium.

9 *Recentiorum quam plurimi vno fere omnes (ex- epto Methiolo) vna vocr fatent̄ cere foliũ vulgo dictũ ios. esse Gingidiõ Nã & cerefoliũ folijs Pastin. sil. emu Gingidio requirit Dios. Radix item ei inest parua, & andicans; Quod autẽ cere folij radix, & folia sub amara se non sentiantur vt in Gingidio notat Dios. hoc soli di- ersitas in causa esse potest, quapropter Ruellio & fus- hio nec non, & alijs clarissimis de re herbaria scriptori-*

bus

bus in hoc me ſubſcribo Mathioli ſententie nō aſſentie
Manardi quoq; ſententia nō aprobo qui mirrhim (qua
Cicutariam eſſe ſupra teſtati ſumus, cerefolium eſſe ce
fuerit.

Glycirrhiz a ſiue liquiritia.

50 *Ex verbis plinij (dum hiſtoriam glycirrhize rec tat) ſatis patet ipſum eam plantam non cognouiſſe ſi.n ea vidiſſet proculdubio folia ei aculeata in eſſe non tra didiſſet inquit .n. lib. 22.cap. 9. Glycirrhiza ſine dub inter aculeatas eſt folijs echinatis pīguibus tactuq; gu moſis, & lib. 21.c. 15. prius dixerit dum aculeatas re cenſeret plantas Spinoſarum inquit multe ſpecies in tot ſpinoſa eſt Aſparagus, Scorpio, nullum folium habet quedam ſpinoſa foliata vt carduus Eringiū Glycirrhiz & vrtica, his .n. omnibus eſt aculeata mordacitas He plinius. Sed cum Glycirrhiza folio vero aculeato ſed le tiſci emulo potius conſtrt vt omnibus palam eſt; claru eſt ergo ipſum ex ignorantia iſtius plante erraſſe Error cauſa potuit eſſe quod in exemplaribus grecis in curi ſcriptorum deprauatis legerit ex εχινον. ſpinam ſignifi cans pro γχινω. lentiſcum denotante Nam Dioſ. & c folia lentiſci ei reddidit.*

Har

Harmela.

Harmalam Arabes corrupta voce Harmel dicunt.
x .n. tum grecis tum Arabibus rutam sil. significat er
uit proinde pandectarius nec non, & auctor lumen
othecoriorum Asserentes harmel quotienscunq; inue-
tur cum aspiratione scriptum cicute semen significare
ud Arabes, ait siue aspiratione rute siluestris semen
elligi debere quod falsum est; Nam perpetuo apud
auritanos Harmel siue aspiratum siue non rutam agre
significat vt potest videri apud serap. & Auic. Nam
e illi de harmrl scripserunt Dios. & Gal. de ruta sil.
ribentibus ad stipulantur; Qui opinionem hanc erro-
am tueri conantur Auerois Auctoritatem in medium
ducunt qui lib. 5. suarū collectanearū ita inquit Armel
el Alhamer idest cicnta calida est, & sicca in 3. ordine
assos, & viscosos ac lentos incidit humores & ob eam
m vrinas mouet, & menses sub ducit ex quibus ver-
s (inquiunt) satis clarum est Harmel cicutam esse.
uibus respondetur textū illum Auerrois vitio scripto
m deprauatum esse; Nam falli lapsu cicutam ꝓ ruta
ripsere; quod hoc sit verum patet; Nam cicutam con
at esse frigidam in quarto gradu proinde letalem vim
abere Quapropter ad monendi sunt pharmacopole ne
inueterato ipsorum errore permaneant sed in compo-
endis catapotijs fetidis & agregatiuis nuncupatis loco
icute lethalis veneni rute siluestris Semen, restituant.

& sic egrorum, & ipsorum vtilitati probe cõsultũ eri

Heliocryson.

52 Heliocryson plurimorum cõsensu ea est planta q
herbarij, & pharmacopole appellant stecados citrin
a Gal. dicitur Amarantus; Errauit fuschius heliocry
in suo herbario sub nomine Amarãti lutei folijs echij
nosis depingens cum Dios. historia repugnet qui folia
abrotoni atribuit Mathiolus in suo nouissimo comment
rio Italico absq; imaginibus inquit se non inuenisse ap
Gal. Helyocrisi mentionem aliquam sed postmodum
nouissimo cum imaginibus commentario tam italico q
latino inquit Gal. Heliocrysi sub nomine amaranthi me
tionem egisse in 6. de simp. med. facul. Hallucinantur p
terea nonnulli circumforanei Sirud. sententiam profite
tes cum ostendant Amaranthum luteum seu stecados c
trinum pro eupatorio mesue nõ perpendentes eupator
illud a Mesue describi folijs centaurij mi. & nõ abroto
proinde aduertant imperiti pharmacopole ne eis fide
nullatenus prestent, alioqui ceciacecis ducti cum ipsis
foueam cadent.

Heliotropion.

53 Heliotropion maius Dios. describitur folijs, oci
hirsutioribus candidioribus, & maioribus, ramulis r
dice ternis quaternis aut sepe quiuis, multis alis, cõca
flore in cacumine candido aut subsuluo qui caude sco
pionis modo incuruatur ex quibus notis satis liquet, e

falli

lli qui herbam calendulam vulgo dictam Helictropica
se credant, folijs & floribus aperte reclamantibus,
lia; nanq; calendule tantum abest vt ocimum emulen-
r quin potius oblonga spectante, flores item calendule
n candidi aut subfului sed aureo colore emicant; Helio
opio de Augusto mense floret & calendula id nomen
bi adepta quod singulis fere mensibus floreat, verum
liotropion hodie fere omnibus vulgare est & passim
cis aridis, & vijs incultis nascitur.

Hippoglossum.

4 Cum non multum inter se differant Hippoglossum,
& Laurus Alexandrina nisi quod Hippoglossum semen
roducit paruum inter folium, & ligulam illam quam
medio folij profert laurus vero Alexandrina ligulam
lam e medio folij prodeuntem non habet, item fructum
on in medio folij sed inter folia & caulem gerit rubrum
ceris magnitudine ex his .n. notis illorum error patet,
ui Hippoglossum, & Lauram Alexandrinam vnam,
& eadem plantam esse credidere; Adde quod Dios. de
is frustra semota capita fecisset viribus item disentiunt
t patet ex Dios.

Horminum.

5 Contra Ruellium & fuschium instat Mathiolus scar
eam vulgo dictam tam satiuam quam siluest. non esse
Dios. Hominum pluribus rationibus id probare nitens p.
uod scarlea siue sclarea (contra quam hominum) cau

le consurgat bicubitali foliisquam marubij longe maior
bus,& cauliculis in quibus semen occulitur sursum sp
ctantibus deinde quod semen in vtrisq; sclareis roton
inueniatur non autem in vno oblongum in altero roto
dum vt in hormino satiuo & silueſt.requirit Dioſ.Ada
preterea Dioſ.odoris fragrantiam que in scarlea precip
tur non pretermissa que rationes concludere videntu
& ei libenter ego quasi subscriberem contra illorũ op
nionem nec non & cõtra Amatum qui idem asserere v
detur Nisi reclamarent cõtra Mathiolum diuersitas s
& aeris clementia que in plantis sicut & in aliis mag
vim parere possunt vt multotiens vidimus in istis regi
nibus & ut teſtatur Theoph.

Hypericum.

56 Hypericum vulgo perforata apellatur ab innum
ris foliorum foraminibus quod silentio preterijt Dioſ.
Plinius florem profert albe viole luteum non album
perperã interpretatus eſt marcellus cuius interpretati
ne seductus eſt Brasauolus ferrariensis medicus nec no
& monachi illi qui commentati sunt mesuem,simul cu
Brasauolo Hallucinantur credentes verum hypedicu
esse rutam silueſt.primo loco descriptam a Dioſ. quoru
opinionem satis validis rõnibus in cap.de Ruta a math
lo reprobantur.

Hypociſtis.

57 Errant pharmacopole sumentes orobarlche pro H
pociſtide

cistide vt satis ample diximus in capitulo de cisto, hoc
men addendum puto quod offic. pro hipocistide vendũt
ccum ex hircibarbule radicibus confectũ cuius erroris
usam prebuere falso arabes cistum hirci barbulam ap-
llantes vt apparet apud serapionem.

Iberis.

B Iberidem eandem plantam esse cum lepidio omnes
atis nostre simplicium professores vno ore fatentur,
cepto hermolao cui opinioni videtur subscripsisse Ruel
us & Manardus qui credidit Raphanum vulgarẽ horto
um esse lepidium auctoritate columelle forsan fretus qui
uo statuit lepidij genera satiui & siluest. Sed an colu-
elle pro satiuo lepidio Raphanum vulgare intellexerit
on admodum clarum est, Duo lepidij genera auctores
escribunt, primum iberis est a Dios. descriptum in calce
rimi libri alterum a Paulo & Plinio quod vulgo pipe-
ella ob saporis eius acrimoniam appellatur, hoc. n. folijs
urinis ab his auctoribus delineatur mollibus, Quam
rgo bene sentiãt Hermolaus Ruellius, et Manardus arbi
rantes Raphanum vulgarem hortorum esse illud lepidij
enus a Plinio, & Paulo descriptũ conferenti vtriusq;
otas patebit; Nam Raphanus non folijs laurinis vesti-
ur sed verbasco maioribus. & helenij magnitudine equa
bus & cum adoluerint lãcinatis, que note prorsus le-
idio Pauli & Plinij desident.

59 Iasemin apud Arabes & Zambach. appellatur, pla
ta illa que Italie dicitur Gelsominum, Zambach. vocab
lum est proprium Arabum quod vero, & illius plant
flores appellarint Iasemin hoc factum esse existimari
quod flores illi & colore & odore plurimum violas al
bas imitentur; Inde hallucinari, Hermolaum, & Mar
cellum deprenditur qui credidere Iasiminum Vnguent
apud Dios. ex floribus gelsomin confici asserentes Gelso
minum Dios. inter leucoi gnā comprehendisse presertin
illud intellexisse quod flores proferat ceruleos quibus f
respondendum erit ex Mathioli sententia qui in perscru
tandis simplicibus diligentissimus fuit tam imprudente
nullo discrimine existimarit ceruleum leuicoium esse cu
id radicibus viticuloso caule ramorum densitate foli
plerisq; partibus longe a violarum albarum delineatio
ne absunt verum hoc dato sed non concesso Marcello
gelsominum ceruleum inter leucoi genera a Dios. recen
seatur quo nam modo hoc esse poterit vt ex eius floribu
ceruleis Vnguentum illud Iaseminum appellatum conf
ciatur, cum Dios. aperte dicat Vnguentum Iaseminum c
gnominatum apud persas ex albis floribus viole fieri
Hallucinantur insuper qui vocabuli vicinitate decep
oleum sambachinum, & sambucinum idem esse existim
& fuit Ioannes de vigo Chirurgus Nam oleum samba
chinum ex floribus fit gelsomini sambucinum vero ex f
ribus

ibus sambuci arboris non ignoti conficitur.

Iris.

o In Descriptione Iridis videtur plinium à Dios. dis-repare, Inquit. n. Dios. dum iridis radicum bonitatem rosequitur Melior est Illirica, & Macedonica, & inter as laudatissima que multa fere & densa constat radice rangenti contumax sub ruffo colore gustu amaro per uam grato, & sincero ita vt nullum prorsus situm re-oleat que dum tunditur sternutamenta mouet secundũ ocum habet africana candicans gustuque amara; Hec. Dios. Plinius vero lib. 21. cap. 7. inquit Illirica iris duũ nũm est Raphanitis a similitudine que & melior Ri-zotomos subruffa. optima que sternutamenta mouet; Hactenus Plinius, primo ergo intuitu videtur Plinius Diosco. dissentire quapropter ipsum Plinium Mathio-lus erroris inculpat quo post posuerit ruffam candide; sed patrocinium Plinij assumẽdo nos poterimus dicere quod egendo Plinij lectionem vt in antiquissimo codice ma-nu scripto habetur nulla erit inter hos auctores discre-pantia neq; in eius dictis quam dictio, habet. n littera n antiquo illo codice sic illirica quoq; duum generum est Raphanitis a similitudine qua & melior Rizotonus sub ruffa nam facile loco qua scriptũ fuit que quod vero sic in antiqua pliniana littera scriptum fuit ex ipsius Plinij verbis comprobari potest qui seipsum declarat, & in Dios. sententiam it; Iridem subruffam aprobans, &

tanquam meliorem laudans, inquit .n. eodem lib. 21.
20.dum iridis iuuamenta prosequitur. Iris ruffa m
lior candida &c.

Lagopus.

61 Lagopus grece pedem leporis sonat latine, eam he
bam tam paucis notis perstrinxit Dios. vt per difficile
eam diudicare posse verum tamen ex plurimorum con
sensu ea esse censet herba que inter segetes nascitur h
milis trifolij spetie folij tantum arctioribus, & in long
prorectis oliuari quodammodo figura caule tenui rotor
do hirsuto panicula in summo lanuginosa in qua seme
includitur, fallitur pandectarius asserens gariofilata
esse Dios. lagopum cum natale prorsus reclament, lago
pum .n. in aruis oriri tradit Dios. Gariofilatum vero i
mõtibus, & opacis, & iuxta sepes nascitur que potiu
Plinij Geũ esse censetur cui radiculas reddidit tenues n
gras, & bene olentes; falli pariter Gualtherum Arge
tinum clarum est in nomen clatura crisogoni dicentẽ ip
appellari Gariofilatam cum radix reclamet que in criso
gono in rapum ex tuberat Gariofilata vero appellata
multiplices ac tenues nigre, & cariofilorum olentes rad
ces sint Nec minus in errore versari crediderim Amati
lusitanum qui crediderit eam herbam vulgo Trinitas ap
pellatã (quam & Brumfessint perperam inter epatica
reposuit) esse Dios. lagopum, Herba .n. trinitas sibi id
nomẽ asciuit quod folium eius a triplici sectione diuisum

con-

onspiciatur triquetra figura longis pediculis appensum quod parte auersa ciclamini modo purpurascit superiore uero albis quibusdam maculis conspersum est caulem habens tenuem in cuius cacumine primo statim vere flos emergit ceruleus, radicibus nititur gracilibus subrubescentibus, locis hec prouenit vliginosis gaudēs, n, opacis Nata, ergo sicut & gariofilata a logopo disentit quare.

Lanaria.

62 Lanariam herbam quam greci struthion dicūt Dios. et pote suo euo uotam non delineauit, ex pliniana tamē descriptione satis cognosci potest eam non esse saponariā vulgo appellatā sicuti credidere & Ruellius & fuschius & Amatus lusitanus & Gualtherus Argentinus, & otto brumfelsius, & pleriq; alij. Nam saponaria folio plant. conspicitur non olee leui nō aculeato caule geniculato non lanuginoso, gustu potius insipido quam acri vt quartum excalfacientium ordinem attingat vt notauit Gal. lib. 8. simpl. medica. quod lanaria herba (quam retulimus notis) predicta colligere licet ex plinio lib. 19. cap. 4. his verbis sic de ea inquit At que vocatur radicula lauandis demum lauis succum habet quantum conferens caudori mollitieq; Ad satiua vbiq; sed sponte precipue in asia siria saxosis asperisq; locis trās Euphratem tamen laudatissima caule ferulaceo, tenui, & ipso cibis indigenarum expetito, & tingenti quiquidsit cum quo

decoquatur folio olee struthion grecl dicunt flore esta
grata aspectu verum sine odore spinosa, & caule lan
ginoso semen ei nullum radix magna que conciditur a
quem dictū est vsum Restat ergo vt ipsa inter nobis ign
tas reponatur.

Laureola.

63 Laureolam esse Daphnoidem Dios. omnes vno ore f
tentur proinde errare puto qui laureolam esse Arabum
Mezereon existimant cum mezereon Chamelean esse cl
re constat ex serap. quamuis ipse de chamelea & thime
lea sub vno cap. satis confusa pertractat his daphnoiden
permiscendo; quod plerisq; errandi causam prebuit, pa
dectarius insuper perperam opinatus est laureolam ess
laurum Alexandrinam Dios. & Serap. in testes adducē
& falso quidem, nam horum auctorum verba aliud so
nant quam quod eius mens fuerit vt luce clarius legent
patebit quare &c.

Lemuia terra.

64 Dios. non professum fuisse lemnum insulam vt vide
ret lenuiā terram certum esse ex ipsius verbis colligitu
qui ex relatu aliorum credidit (sicuti fecerat Gal. ant
quam in lemuum insulam nauigaret) lenuiam terran
sanguini hircino commixtam fuisse postmodum sigillo di
ne quod capre imagini insculptum erat in orbiculos con
fractum obsignari quod falsum esse comperuit Gal. Nam
dum inibi pfectus esset (sicut ipsemet in 23. simpl. med
testatum

estatum relinquit) opinioni Dios. inherens per cuncta-
us quosdam nõ parue eiusdem insula auctoritatis viros
unquid huic terre sanguinem hircinum commisceri soli-
um esse scirent quo audito omnes in risum (tanquã fa-
ulosa sentientes enarrari) soluti sunt ex Gal. 9. historia
lare percipitur falsa esse qua tradita fuere de terra lem
ia quod sanguine hircino mixta sit, Ea vero terra que
igillo hircino impressa circumfertur vera non est, & pu
a terra lemnia cum vera terra lemnia sit supramodum
ubens ea vero que sigillata adfertur cuidam terre albe
mibi nascentis permixta est quo fit vt albedinem contra-
cerit vel saltem rubrum colorẽ dilutiorem habeat, proin
le valde minus efficax & valida : Vera terra lemnia co
iosa nunc ad nos affertur sub nomine boliarmeni orien-
alis ; At verus, & legiptimus bolus armenus non ad-
ertur & si fertur in minima quantitate & ego diebus
lapsi quidam Almanus simplicista mibi condonauit vn-
iã veri boliarmeni cum notis sicut dicit Gal. lib. 9. simpl.
nedic. qui bolus armenus est mibi carissimus est autem is
ad colorem ochre pallescens & nõ rubens vt sibi suadẽt
odie ignari seplasii quia quod vendunt pro boloarmeno
rientali est terra lemnia quare &c.

Leuca acanta.

55 *Nullus est qui nostris temporibus verũ Leuca acan*
bam hoc est albam spinam bedeguar arabibus vocatum
emonstrare queat vel sciat, omnibus cecutientibus Ma-

thiolus

thiolus videtur quasi velle inuere plantã illam spinosam carduum siluestrem emulantem folijs lactucaceis per ambitum spinosis, lacteis maculis conspersis esse Dios. leucaacantham, sed cum radix reclamet que specie a ciperi radice distat tametsi amara valde (vt in leucaacãtha Dios. requirit) sentiatur non defuere qui leucaacantham ab acantha leuce differre non existiment; inter quos est Ruellius vir alioqui in examinandis simplicibus solertissimus qui post ononidis historiam cuius titulo spinã albã adiunxerat quam tamen rectius albam spinam nominare debuerat refferre debuisset videtur ex proposito eam preteriisse quasi existimans vnam & eandem esse plantã & frustatorium esset bis eadem historiam repetere quod leucaacantha non sit acantha leuce sed diuerse sint plante non solum ex Dios. verũ etiam ex Gal. Paulo, & Plinio liquet, qui de his tanquam de diuersis plantis seorsum, & per diuersa pertractarunt, adde quod viribus diuerse sunt. Hoc autem anno quidam magnus vir nobilis corpore, & nobilior moribus vocatus D. Fabricius Candianus Mediolanensis mihi dedit semina leucaacanthe que in terram posui, & suis temporibus facte sunt Plante magne cum omnibus notis Dios. & adhuc ipsam plantam habeo in horto.

Leucoion.

66 Pandectarius in crasso versatur errore pro certo asserens Arabam Zambach esse violam albam Dios. cum

Zambach.

ambach.apud ſerap.ſit planta gelſeminum apud Italos ocata, & non viola alba que cheiri apud arabes voca-ur, ex quo deprehenditur Hermolai Marcelli, & non-ullorum ex germanis error inquirentes in cap. de vn-uento Iaſemino ipſum fieri ex floribus gelſeminorũ vt atius diſſeruimus in cap.de Iaſemino ad quod recurren-um eſt &c.

Liguſtrum.

57 Liguſtrum Arbuſcula eſt olee folijs latioribus, & ollioribus, viridioribuſq; flore candido; muſcoſo, odo-ato, ſemine ſambuci nigro, hec grecis cipros, arabibus lcanna Italis crauoſene; prouenit arbuſcula hec in ſe-ibus & incultis, Franciſcus Maſſarius Venetns fallitur um in ſuis annotationibus ſuper nonum Plinij librum. iprum aliam arborem a liguſtro eſſe contendit, Nam Plinius lib.12.cap.24.clare dicit ciprum arborem Ae-ipto familiarem in Italia Liguſtrum appellari Halluci-atur item ſeruius grammaticus qui in commento ſuper Aegloga ſecunda Vergilij dixit liguſtrum eſſe florem onuoluuli albi calathi effigie, Plinium, & Dioſ. in hac conſulere negligens. Sunt etiam, & aliqui qui ligu-ri bachas vacinia a Vergilio vocari tradunt quos ar-uit Mathiolus inquiens Vergilium ſemper floribus mi-ere vacinia, ijſdemq; comparat non autem fructibus vt llud Aegloge 2. Albaliguſtra cadunt, vacinia nigra guntur. Item Aegloga vltima. Mollia Lutheola pin-

git

git vaccinia caltha, & nigre viole sunt vaccinia nigra
Huic opinioni Mathioli cōtrariatur Amatus lusitāus a
ferrens Vdsgilium per ligustra intellexisse flores ipsiu
Ligustri per Vaccinia eiusdem fructus qui nigri sunt.
Collumella autem inquit his Vergilianis verbis non co
trascribere cum libro 10. de Rusticare ligustrum non a
bum vt Vergilius sed nigrum potius appellat dicens; &
nigro permixta ligustro balsama, quia Vergilius ad flo
res collummella non ad fructus seu baccas maturas resp
xit, quasi vaccinia Vergilius vocat; admonens putrun
ne candide sue pulchritudini fidat futurum cum tempor
vt fiat deformis niger rugosus; Has aduxi in mediū opi
niones vt aliquis subtilioris ingenij que nā harū sit me
lior & aprobanda.

Lingua Ceruina.

68 Errarunt plerique cum sepasiis, vsq; nunc, scolo
pendriam putantes esse herbam quam pharmacopole lin
guam ceruinam appellant, Nam lingua Ceruina ab ipsi
falso pro scolopendrio vsurpata vera est Dios. Phillitis
& vera Scolopendria est Dios. Asplenon. & Arabun
Cetrach. vt diligenti, & consideranti patebit, proind
monendi sunt Pharmacopole vt pro scolopendria nō lin
guam Ceruinam sed Arabum Cetrach, suis cōpositioni
bus imittant; Hallucinantur Manardus. Leonicenu
Ruellius, & fuschius, viri alioqui celeberimi dicente
linguam ceruinam Phillitim nō esse sed hemionitim, N

si

hemionitis caule floribus, & semine vaccet folijs non
[t]amen rumicis constat, vt de phillitide Dios. tradit sed
[d]racunculi Lune Noue instar curuis vt probe describit
[D]ios. viribus item Hemionitis phillitide differt vt apud
[D]ios. constant, & Gal. quare &c.

Lysimachia.

[1]9 Lysimachia herba quum aliqui litron vocant inquit
[D]ios. caules emittit cubitoles altiore sue fructicosos tenu
[i]s, prodeuntibus geniculatim folijs tenuibus, salicis fi-
[g]ura gustu adstringentibus flore purpureo aut aureo g
[i]nitur in aquosis & palustribus quibus notis clare Hal-
[l]ucinari videtur Ruellius qui crediderit herbam quandã
[i]n pascuis nascentem cerratam a tuschis Rusticis vocatã
[a]b aliquibus latea herba quia tingit in luteum colorem
[e]sse veram lysmachiam. Nam ista cerrcta siue lutea her
[b]a caule set fibia lini non salicis figura proferre, flores
[l]uteos, semen in foliculis geniste similibus inclusum qua-
[r]e &c. Mathiolus contendit plantam illam que quadra-
[t]oprodit caule folys salicis flore spicato in purpuram ru-
[b]escente que pro vera lysimachia ostenditur non esse ly-
[s]imachiam eo argumento quod in folijs nulla qualitas ad
[s]tringens percipiatur Verumtamen nos eam pluries ex-
[p]erti sumus optime dysintericis opitulari & mẽsium pro
[f]luuio quibus viribus dotatam esse lysimachiam a Dios.
[a]ccepimus quare &c.

Lithosper-

Lithpſpermon.

70 Lithoſpermon laqidoſum ſemen latine interprctatu
Serap.milium folis appellat forſan rectius Milium ſole
vt notat Mathiolus cum, & idem ſerap. in fine capiti
auctoritate Abeniuliter dicat naſci inter eos in mōtibu
ſoler inde forſan traxiſſe nomen potius quam a ſole Hu
ius lithoſpermi ſiue milij duo oſtenduntur genera vnu
maius quod ramulis vitticū loſis longis per terram ſerē
quod nonnulli verum Dioſ. Lithoſpermō eſſe cenſent A
terum eſt offic. milium folis qui ſuffrutex cubitalis e
quandoq; maior, caudem habens aſperum lignoſum ra
moſum validos inter quos, & folia ſunt grana mi
lio ſimilia ſed candidiora Amatus luſitanus duplicē err
rem committit circa lithoſpermon, primo vult litoſper
mon non eſſe milium ſolis ſed planta illa cuius ſēiā pr
faciendis corollis precarijs in vulgari vſu veniunt vulg
lachrime appellate, ſed quantum conueniant note iſtiu
plante cū lithoſpermon Dioſ. deſcripto, quiuis in re he
baria etiam mediocriter eruditus diudicare poterit; N
planta illa que lachrimas vulgo appellatas profert no
folijs olee conſtat ſed potius ʒee vel tritici licet etiā ma
iora quampropter hanc potius eſſe phalaridem licet, &
hec phalaris propriæ non ſit Quum phalaris proferat ſe
cundum Dioſ.cauliculos ʒee calamis ſimiles nec non, &
folia vt habet oriba ſuis duum palmorum graciliores ta
men, lachrima vero appellata cauliculos non duum pa
morum

orum sed cubitales, & quandoq; maiores gignit semi-
a .tem milia sed quam cicer maiora 2.errat dicens pha-
ridem esse milium solis cui tradit folia olee parua hir-
ta plurimis ramulis que note non phalaridis sed milij
lis offic.sunt Nam Phalaridi vt habetur a Dios. folia
sunt non olee sed zee. An lithosperamũ a Plinio depi
tum sit idem cum lethospermo Dios. mihi negotium fa-
essit; illud quod a Plinio dicitur lithospermon folia ha-
ere duple maiora quam rute; De hoc diudicent peritio-
es; fuschius etiam ab errauit pingengo pro lithospermõ
ilium solis offic. sequitur &c.

Lolium.

1 Quantũ aberrauit fuschius in de stirpium suis com-
entarijs pscudo melanthium pro lolio depingens, &
tiam muliercule, & Rustici Iuditium proferre possent
ed credo ipsum minime verum vnquam vidisse lolium
uod in re tantum omnibus nota errorẽ tam crassum non
ommisisset aut a scultoribus male impressum fuit Histo
iam tamen a Dios. de olio prætermissam in causa potuit
sse, sed si lolium apud germanos forte non perueniebat
talo saltem consulere potuisset, & non ita absolute
rofere &c.

Marma.

2 Non parua apud nonnullos tam antiquos quam re
entiores medicos de manna est controuersia Nam qui-
am inueniunt apud grecos auctores Mannam thuris

credidere

credidere eam esse manuam illam solutiuam de qua pe
tractarunt ser ap.& Auic. vt fuit Petrus crinitus qui i
hoc reprenditur a Manardo; falluntur qui mannam r
scidam, & solutiuam ignotam veteribus fuisse asseru
vt fuit Auer. Nam Gal. loco 3. de Alimentorum facu
tatibus cap. de melle, huius manne mentionem egit, pl
nius item lib. 11. cap. 12. de ea ptractauit. Suidas quo
grecus hanc siluestre mele cælo cadens appellat Pomp
nius item melle in sua cosmographia in de descriptio
quum dicit indiã tam pinguis alicubi & tam feracis s
vt in ea melle frondibus defluant Nec .n. credendum e
Pomponium mellã, Plinium, suidam, & Gal. per h
mel aliud intellexisse quam Mannam mel aereum dictu
Nec minus Dios. nota fuisse credendum qui nihil intent
tum relinquerit sed satis huic censuit satisfactum si m
lis nomine (Nouam nomenclatione resputẽs) compl
cteretur non alias quam saclarum vel forsan speciali n
mine apud ipsum esset indigna quod eo melle ab apib
elaboratum fugacior esset cito lecta emarcescat, qu
meldiutius seruetur, & corpora a putredine vindice
De Manna pertractauit serap.& Auic. Serapio cap. 1
sub noĩe tereniabin dicens auctoritate Isach. eben amr
Tereniabin est rosadens de cælo, & assimilatur me
granuloso a gregato & est nominatum mel roris, & p
rimũ quod de ipso cadit est super arbores que sunt in t
ra corasceni in Oriente, & virtus eius est equalis m

ua vetris humectatiua pectoris confert natura calidis
. De hac item pertractauit postmodum cap. 43. & in
e cap. aducens auctoritatem Abix dicit eam esse cali-
n in fine secondi gradus, & siccã, & melior ex ea
cuius color est clarus apropinquans albedini, & ha-
t parum ruboris sine admixtione alicuius ligni, cõfert
axationi stomaci, & stringit ventrem ex quibus ver
colligitur ipsum confudisse mannam solutiuam cum
nna thuris Nam proprium huius est ventrẽ constrin-
re Auic. in secundo canone cap. de tereniabin inquit
reniabin est ros cadens de cœlo super lapides & conge-
tur sicut gummi, & melior est recens alba & solutio-
educit coleram; post facit cap. de Manna, & dicit
r omnis ros cadens super arborem, & lapidem, & fit
lcis, & coagulatur sicut mel, & exiccatur sicut gum
i quemadmodum tereniabin; ex quibus colligitur idem
se Tereniabin, & Manna sed diuersificantur aliquate-
us secundum loca, & secundum qualitatem, Nam te-
niabin est granulosa in modum gummi coacta Manna
ero est liquida; Apud nos quoq; Manna reperitur du-
ex Altera quidem orientalis, & altera calabrensis,
ientalis, quidem duplex ostenditur Altera maschina
quod granum mastiches emuletur sic appellata que
cellentissima est altera bombicina villis, & pauci va-
ris que nil aliud est quam mastichina aut sacharo alijs
e mixturis adulcerata, calabrensis multiplici gñe no-

N tatur

tatur ea pluripenditur que super frondes ceciderit vu
go Manna de foglio appellata. Secundum eius genus
quod super ramos, & arborum caudices cadit primo
terius tertium vero super terra, & lapides colligit
crassius, & corpulentius colore non adeo sincero cete
deterius, Amatus lusitanus censet, & Mannam que
per lapides colligitur ceteris generibus meliorem,
præponendam, an vero probe opinetur alijs indicandu
relinquo, cecutiuntur fratres illi qui in mesuem cõme
tati sunt asserrentes Mannam non e celo decidere sed
truncis arborũ veluti gummi aut resina soleat resuda
cui opinioni contrariant̃ omnes auctores quia vera Ma
na est que cadit, e celo sed bene verum est in regno Ne
polina esse quasdam arbores ornos appellatos a quibu
decidit, quidam liquor dulcis albus, & suauis sponte e
eius e folijs, & ramulis tempore magni caumatis; inco
le etiam vulnerãt cultro cortices ipsius arboris ex qu
bus spostmodum vulneribus exit liquor similis superio
sed infirmior sicut exit resina, & alia genera gummi
suis arboribus, & ista ormus non minoris proceritatis e
quã arbor resine, melior, & magis laudata est que spõt
emanat quam que que exit ex vulneratis corticibus, &
ego credo cum hoc liquore, cum est cogelatus, & in gra
na concretus incole adulcerent mannam veram a qu
non differt colore, & gustu, & ego quidem aloquutu
sum cum multis simpli. professoribus qui de hoc liquor

testati

latі sunt mihi se vidisse, & gustasse eum, qua propter
n sunt multum contemnendi fratres illi nec auctores
j qui dixerint mannam non cadere, o celo sed ex arbo-
bus decidere sed cum bona venia debuerant adamussim
storiam illius percontare, & non ita audaciter depo-
re Mannã, e celo nõ cadere sed ex arboribus decidere.

Myrica sine Tamarix.

3 De Myrica sic tradit Dios. Myrica sen tamarix ar-
or cognita vulgo est; cum apud pigras, & stagnantes
quas e nascatur fructum quasi florem ferrens compage
uscosum &c. Mathiolus miratur Dios. dixisse apud sta
nantes aquas enasci cum ipse contrariũ viderit in pluri
us italie locis, sed meo quidem iuditio magis coarguen-
us est ipse mathiolus quod textui Dios. addiderit tãtum
d absolute dicit apud pigras, & stagnantes aquas ꝙ
ntelligi potest vt plurimum. Nam ex hoc non tollitur
uin Myrica nasci alibi etiam poßit vt iuxta flumina,
& torrẽtes vt multotiens vidimus in riuulis Ticini. &c.

Mumia.

4 Arabes duas mumie species faciunt, vnam que ve-
a mumia est Brasauolus vult loco mumie vti posse As-
atha iudaico asserens offic. mumiam esse verum aspala-
hum iudaicum auctoritate strabonis fretus qui 16. lib.
ue cosinographie inquit Bitumen sodomei lacus in vsu
sse pro conseruandis cadaueribus, verum non concludit
propter hoc quin Aspalatho seu bitumini pix admisceri

 possit,

possit; Nam pissaphaltum est vt inquit plinius Bitume
pici commixtum naturaliter, quod fieri etiam arte pote
Quod pissaphaltum sit altera mumia arabum patet ex
cap. descriptum qui ad verbã retulit ea que Dios. trad
de pissaphalto; Vera igitur Mumia cõfitiebatur ex Bal
samo Aloe, mirha & croco, & ex humiditate ex cada
ueribus resudante que solum dimitum corpora condie
bantur vt in corrupta manerẽt, & vt diuitum cadaue
ra vt pote probe custodita auferri, & subripi non pos
sunt constat igitur nos vera mumia carere; pauperum
tantum cadauera olim asportabantur id quod etiam nũ
non fit; satius ergo esset cum vera, & legiptima carea
mus mumia, cadauera pauperum qui in denodochijs ob
unt pissaphaltho naturali vel arte parato saltem condir
(cum ob impensam illis pretiosis aromatibus fieri requi
ret, & eam mixturam tẽpore opportuno in vsum exi
mere quam corporibus illis exicatis, & in puluerem re
dactis (quæ pharmacopole questum faciente pro mumia
in compositionibus admiscent & vendunt) velle vt qu
nimo multandi essent auari pharmacopole pro re salubr
corpora ea substinentes, & tale scelus perpetrantes.

Nardus siue spica nardi.

75 Errasse quidem deprehenditur Mannardum & Bra
sauolum qui putarunt spicam nardi esse plante sumitat
in spice effigiem conformatam ex Gal. testimonio lib. d
Antidotis quem Manardus ipse malo intellexit. Inqui

ı.Gal. iubet Andromachus adÿcere nardum indicã ea ero eſt quam ſpicam vocant non quod ſpica ſit radix et nim eſt ſed quod ſpice figuram habeat, plinius item falli x Gal.ipſo,& Dioſ.dignoſcitur qui nardũ ita deſcripſit ib. 12.c.12.frutex eſt graui,& craſſa radice ſed bre- i ac nigra fragiliq; quamuis pingui ſitum redolente vt ipri aſpero ſapore folio paruo denſoq; cacumina in ari- tas ſe ſpargũt ideo gemina dote Nardi ſpicas ac folia ce- ebrant Hec Plinius, in cuius deſcriptione non ſolum berrat ſed Hermolao, Ruellio, & Breſauole errandi, auſam prebuit quare &c.

Nerium Rododaphne.

76 Nerium officinis, & herbarÿs oleander nuncupa- tum ſatis cognitum De eius viribus diſentiunt Dioſ. & plinius à Gal. ÿ enim hominibus à vipera demorſis flo- res ac folia auxiliari tradunt, Gal. vero 8.*ſimp. de Ne rio inquit ſi intro in corpus aſſumatur pernitioſum ac ac venenoſum non tantum homnibus ſed pleriſq; etiam pecoribus eſt; non conuenire ergo hos auctores patet Niſi pro conciliatione vltimus dicere Nerium ſerpentũ morſibus mederi non ſecus ac cantarides canis rabioſi morſibus proſunt Euphorbium ſcorpioni ictibus homini bus ſanis letale eſſe.*

Oenante.

77 Oenanthe plurimorum conſenſu filipendula. Solus Mathiolus repugnat quod filipendula non in petris ſed ĩ

pratis nascitnr item quod Radix ei magna vero insit n
semen proferat atriplici semine quod in Oenanthe requ
rit Dios. Nisi relique note refragarentur quod filipend
la in pratis nascatur Oenanthe non sit, infirma esset M
thioli ratio Nam ego silipendulam sepius vidi, & le
proprijs manibus in locis asperis, & sabulosis sed qu
mihi negotium facessit est quod Dios. dicit Oenanthe h
bere caulem crassum quod secus in filipendula visitu
Nam caules ei in sunt plures iuncea specie, & figur
sed hoc posset accidere ex diuersitate soli quare.

Oxiachantha.

78 Mathiolus cuius opinionis est Amatus contra cete
rorum omnium opinionem constanter asseuerat oxiacan
tha hoc est acutam spinam Arabibus Berberim vocatam
vero esse vulgata Berberim tridentinis crespinum nũcu-
patam, & hoc satis validis argumentis probare nititu
primo naq; oxiacantha Dios. pingitur arbor pirastro si-
milis; Berberis vero offic. frutex est multas virgas ab ra
dice fundens; prius siluest. caudice recto & crasso assur-
git ad instar arboris magnitudinem, Berberis autem vir
gis non caudicem policari aut Paulo amplioris crassitu-
dine hominis staturam vix excedentes profert Adde q
cortex piri siluest. in subrubedinem nigricat inequalis
crassus, & squamosus Berberorum vero lucidus, & su
btilis leuisq; albicans qui si detrahatur luteum ligni colo
rem qualem in punico arbore inesse conspicimus ostendit.

Spine

pine quoq; diuerſe conſpitiuntur; prunãq; ſilueſt. ſin-
ula in omni exortu firme ſolide vt in pruno enaſcuntur
n fructice vero Berberorum trine ſimul oriuntur, due a
atere vna in medio candide ſubtiles acum repreſentan-
es ac fragiles; Adde quod oxiacanthe fructus ſiue bac
e mirtilorum magnitudinem equant Creſpini autem gra
orum tritici quantitatem non excedunt aut parum ex-
edunt rubentes colore mali punici quarum refferentes,
n ramis veluti botrus in vua pendentes, folia item cre-
pini non ſunt pinemula ſed potius ad ſimilitudinẽ folio-
um punice tendentia; aliquantulum latiora per ambitũ
ninutiſſimis ſpinis vallata Radices item creſpini multe
ubtiles ſumma tellure herentes non in profundum acte
icuti acute ſpine lutee ac ſi eſſent croco perfuſe infecte-
ue flores pariter, fructices hic non piraſtri candidos pro-
ert ſed racematim luteos ligni ſui colore ſuauiter dum
periuntur olentes quibus notis ſatis ample patet Oxia-
anthã Dioſ. tantum diſtare à vulgato berberorũ fru-
ice quantum oleam a quercu Qualia vero ſint acute ſpi
e folia cum id Dioſ. ſubticuerit conniectura coſequi poſ-
umus, & ex Theo. & Dioſ. elicitur inquit .n. Dioſ. cap.
le Meſpilo, Meſpilus que a nonnullis Aronia vocatur
rbor eſt folio oxiacanthe Meſpilus autem vt habetur ex
heo. c. 12. libri 3. de hiſtoria plant. foliũ fert in ſummo
eu in parte poſtrema apij modo diuiſum ex quibus notis
olligitur acutam ſpinam Dioſ. nullam aliam plantam re

presentare quam eam que Etruscis vocatur Bagaia tri dentiuis amperlo & pã de orso : Nam planta hec nul prorsus reclamante nota oxiacantham Dios. adamussi representat, quam videre licet Mediolani in horto Reverendissimi Episcopi laudensis de Simonetis, vbi sata e apud crespinũ vt vtriusq; discrimen dignosci queat & sunt præterea pharmacopole quidã qui ex fructibus vulgarium berberorum litium cofitiunt, & errant, quia litium fieri docet Dios. non ex fructibus sed ex ramis vna cum radice tasis pixacanthe, preterea litij fructus, & litium ipsum amarorem habet Berberorum autem fructus acidi sentiuntur quare &c.

Persicaria.

79 Persicaria Dios. Hydropiper esse omnes asseveran nullis dissentientibus notis qua in re Hallucinari Ruellii certum est, qui persicariam vulgo dictam non hydropiper sed cratagonum cuius opinionis est etiam Gualterius Argentinus Alium præterea crassiorem constat Ruellii commisisse errorem dum probare totis viribus nititur plantam illam quam offic. omnes huc vsq; pro legiptimo Dios. Eupatorio vsurparunt Dios. verum esse hydropiper quod Plane falsum esse omnes herbariæ discipline professores aprime norunt Nam planta illa non hydropiper est sed Auic. Eupatorium quare &c.

Personata.

80 Non possum nõ mirari Brasauolam qui crediderit,

&

r in ſcriptis prodiderit lappam (que perſonata eſt) ſſe Aparine que rubiam minorem emulatur, quantum ero erret idiote diudicent Nam lappa folia cucurbite agis emulatur quam rubie.

Philirea.

81 Philirea Dioſ. ſui genuis arbos eſt liguſtro per ſimiis & non tilia quæ theo. phylira, & nõ phylirea dicitur uod non animaduertentes Hermolaus; Marcellus, Ruelius, & pleriq; alij recentiores has diuerſas plantas ſimul nomine tilie confuderunt, & apoſteris errandi anam prebuerunt; Valerius cordus plantarum ſolers indagator caput hoc a Dioſ. perperam deſcriptum eſſe aut a uoppiam adiectum exiſtimat; Nam re vera Tilie deſcritioni non coreſpondent, Sed is quoq; vna cum alijs phyiream a phylira diſtinctum eſſe non agnouit, & dum miratur nullam hactenus hanc inter Dioſ. & Theoph. controuerſiam non animaduertiſſe ſe ipſum in tenebris palitare demonſtrat Gualtherus Argentinus probe cognouit phyliram que tilia eſt a phylirea de que Dioſ. pertractauit plurimum differre neque vna voce duas diuerſas rbores ſignificari ſed Franciſci Maſſarij veneti opinioni dherens in alium cecidit lapſum qui crediderit liguſtrũ de quo cap. præcedenti egit Dioſ. non eſſe ciprum ſed phyiream nam, & ſi omnes fere note, & vires vtriuſque lante conueniant quo factum eſt caput phyliree quibuſlam ſuperfluum, adiectitium videatur, liguſtrũ tamen

tamen, & phylyream vnam, & eandem esse plantã n…
est credendum argumento quod Dios. phylyream ligustr…
magnitudine comparauit &c.

Polemonia.

82 *Gualtherus Argẽtinus in suo herbario pinxit plan… tam quam Behenalbum vocant pro polemooia Adde … in commento dicit, & affirmat eam plantam esse polem… niam quantum veritati accedit aliis iudicãdum relinquo… Leonicenus Manardus; & Brasauolus quibus assenti… amatus lusitanus Rutam caprariam vulgo vocatam, &… que galega vocatur legiptimam polemoniam esse censen… Sed notas reclamare Mathiolus contendit Quippe quo… Polemonia foliis Paulo quam rute maioribus, & longio… ribus calaminthe aut sanguinarie proximis cõstet galega vero folia vtrinq; in ordinem digesta fenugrecũ sua effigie repræsentat nec corimbos in summo vt polemonia sed folliculos in quibus Rubescens semen obcluditur non autem nigrum vt polemonie Dios. atribuit Natales item has plantas discriminant polemoniam Namq; in asperis, & montuosis nasci asserit Dios. Galega vero in locis humectis, & Riuulorum marginibus prouenit viribus tamen non admodum discrepare experientia compertum est quare &c.*

Polium.

83 *Qui Dios. cap. de tripolio legerit clare perspitiet ea dem quæ de tripolio ipse scripsit Plinium falsò polio atri buisse*

nisse atq; que floribus tradit Dios. foliss. Plinius tradi-
isse, Inquit .n. Dios.lib.4.c.119.triplion in maritimis
niscitur locis quæ alidit vnda recedensq; dimittit neque
suo folio glasti crassiore palmeo caule in mucrone di-
iso, eius vt tradit flores colorem ter in die mutant ma-
e candidi, meridie purpurei sero puniecei conspitiuntur
adice alba odorata calidi gustus, Plinius sic polium de-
ribit, apud grecos polion herba inclita Musei, & He-
odi laudibus predicata super quam cetera ad famam & t
ignitatis prorsusq; mira si modo (vt tradunt) folia
ius mane candida, meridie purpurea sole occidente ce-
ulea conspitiuntur ex quibus notis liquet Plinium am-
as plantas confudisse quare &c.

Rhamnus.

4 Sunt qui putent arbusculam illam sepibus fabrican-
is idoneam vulgo Italico Spinceruin apellatã esse Dios.
hamni genus primum inter quos fuit Ruellius & Gual
herus Argentinus, sed ex hoc falli conuincuntur quod
inus ceruinus folia fert lata quasi veluti piri fructũq;
rt nigrum ceu ligustri quo pictores pro confitiendo co-
re viridi vtuntur Rhamus vero ille folia gerit parua
blonga tenera subpinguia. Erratq; pariter eo loco Ruel
us dum Theoph.auctoritatem citat, in animaduerten-
nter ea quæ Theoph.paliuri semini tribuit, ille ad Rha
ni semen reffert Hallucinantur preterea fratres com-
entatores Mesue asserentes Rubum illum per terrã ser-

pentem

pentem locis incultis mora ferentem ceruleo colore eſſ
inter Rhamni genera adnumerandum quod nequaquã
rationi conſonum eſt quare &c.

Rhaponticum.

85 Due in officinis oſtenduntur radices quarum vnam
Rhabarbarum alteram Rhaponticum vocant, quarum
neutra eſt quæ hoc in cap. a Dioſ. deſcribitur Nam Rha
ponticum quod ſic pharmacopolæ appellant Dioſ. hiſto
rie minime conuenire poteſt, eſt .n. ponderoſa ſuccoſ
nec aliquem ex ſe croci colorem remittit. Rhaponticum
vero quod a Dioſ. deſcribitur fungoſum, & leue eſt &
croceam ſaliuam commanducatum relinquit ergo Rha
ponticum non eſt ea radix que ſub eo nomine venunda
tur ſed eſt centaurij maioris radix que non in ponto ſed
in Italia prouenit Quod vero Rhabarbarum vocant. Rh
ponticum Dioſ. vero eſſe multis rationibus Mathiolu
probat Rhabarbarum ipſo nomine, & viribus. Arabe
cum Rhapontico confundunt, & nõ eſt vt multi dixerũ
quod Rhabarbarum, & Rhapontium ſint idem arguen-
tes vnum naſci in ponto alterum in Turchia, & fuit qu
dam Aloyſius Anguilara ſimpliciũ inueſtigator ſed fa
litur hoc ſolo argumento Dioſ. dixit Rha. eſſe dotatum
in aſtringendo Rhabarbarum in ſoluendo.

Sandaracha.

86 Quã vernicẽ ſcriptorum vocant Arabes gummi eſt
iuniperi non ſandaracha vt falſo autumnant pharmaco-
pole

ple, errorem fecit dictio Sandarax que arabibus est
ud gummi. Quapropter vbi apud Arabes sandaracha
gitur vernix scriptorum intelligenda est. Vbicunque
ero apud grecos inuenitur Sandaracha mineralis intelli
i debet quod idem cum auripigmento est, & cum eo in
enitur, maiorem tum concoctionem in visceribus terre
deptum, proinde ipso auripigmento rubicundius,

Satyrion.

7 Dios. duo tantum satyriones sunt tryfolium a nu-
iero foliorum alterum erithromium .i. rubeum vtique
adix vnica in mali modum rotonda fulua intus vt ouum
andida Quapropter habentes bifudas radices testiũ mo
o satÿriones esse non possunt vt somniant Germani sed
esticulorum species sunt item satyrion quod vocant Ger
nani basilicon Auic. digitos citrinos nominat, & hoc
rchis species est &c.

Scamonium.

38 Qui singulas quas Dios. Scamonio tribuit notas dili-
enter perpenderit, percipiet offic. scamonium quod ipsi
pharmacopole diagridion vocant non syncerum sed po-
ius adulteratum esse .n. id est quadam plantam scamo-
ia vocata que est species volubilis vt dicit Mesue, &
am cum omnibus notis quas ipse dicit ego habeo in meo
orto & ipsa affirmata est a multis simplicium professo-
ibus, laudatur a Dios. Scamonium leue nitidum rarum
& colore quam similimum taurino glutini fungosum te-
nuibus

tenuibus fiſtulis quale ex miſia regione Aſie deportatu
nec atcendere ſolum par eſt ſi lingna tactu albeſcat ho
.n.euenit adulterato quod admixto ſit tithimali lactę ſe
longe magis antea narratis ; item ſi non vehementer lin
guam exurat id quod mixti tithimali argumentum eſt ;
Natione autem ſiriacum,& iudaicum, Deterima haben
tur grauia denſa erui farina & tithimalo vitiata hoc eſt
.n. ſcamonium quod mercatores adhuehunt vitiatum &
deterimum, id non animaduertentes pharmacopole ſca-
monium probatum exiſtimant quod ſaliua madefactum
confeſtim lacteſcit ſed quod plus eſt ſi vehemẽter linguã
exurat id minime aprobatur ab doctiſſimis ſimpl. pro-
feſſoribus &c.

Scordium.

89 Iam tandem dignoſcitur ſcordium quod et Triſago
paluſtris appellatur eo quod folia triſaginem emulentur
& error ille ab offic. iam excluſus eſt quod allium ſilue-
ſtre ſcordion eſſe cenſebant Auic. & Paudectarium ſe-
queutes nominum vicinitas huius cauſa fuit non anima-
duertentes ſcorodon allium ſignificans & ſcordiũ diuer-
ſas eſſe plantas , Erroris auſam prebuit Auic. in deſcri-
ptione vna theriaces ſcordium ponens in altera autem
allium ſilueſt.quod legentes medici exiſtimarunt allium
ſilueſt.& ſcordium idem, credentes Auic. inibi ſe decla-
raſſe verum ergo ſcordium nunc in vſu eſt folijs triſagi-
nis conſtans que digitis atrita alium redolent &c.

Scoro-

Scorodopraſon.

o Imaginabatur Marcellus vir florentinus ſcorodon-raſſon hoc eſt alium porrum eo ſic appellatum quod for a porri, & viribus allium particeps ſit non ſponte na-ure prouenire ſed arte adulteratũ cui repugnat veritas um experientia quod inuenitur in aruis ſponte natum, & ego multotiens vidi.

Senecio.

)1 Senecio greci Erigeron Italis omnibus ſub nomine arduncelli notus; in hoc pleriq; iam errarũt credentes pſum eſſe creſcionem vulgatum quod Dioſ. Siſimbrium ſt cardamine; Brumfelſius perperam verbenam rectam ro ſenecione pinxit, falluntur herbarij & ſimon Ianuen is volentes carduum quem vocãt benedictum eſſe ſene-ionem, vt ſingulas vtriuſq; notas diligenter perquirẽti atebit.

Sium.

)2 Sium vt notis a Dioſ. traditis nec nõ & a Plinio ea olligitur, eſſe planta que vulgo apud inſubres dicitur Aleſſandrina aquatica quam perperam Amatus vocat Anagallidem aquaticã, Plinius eo quod ſiſimbrium car-amine Dioſ. s. inquit vocari etiam aliquibus ſium exiſti ans ambas has plantas eſſe vnam & eandem ideo con-dit vires vtriuſq; licet de ſiſimbrio cardamine priua-im egerit lib. 20. c. 22. vocans eum ſiſimbrium ſilueſt. et himbram ſerap. vocat ſium Senecium quamuis ſenecio

ſit

ſit alia plantam ab hac diuerſa vt ſupra dictum eſt,

Squinanthum.

93 Iuncus odoratus dicitur grece εχοιγος. vox autem hoc abſolute, prolata per excellentium odoratum iunci ſignificat ſquinantũ a pharmacopolis voce greca corrupta appellat̃ quas ſcheni anthos hoc ẽ iunei flos, cur aũt id nomẽ ei ĩditũ ſit ignoro, cũ ad nos Iunci iſtius flores nõ aduehantur, depaſcuntur .n. a camellis qui flos ab arabibus vocatur palea camellorum, ſed tantum ſtipule, & radices. pandectarius de iunco odorato ſcribens craſſum commiſſit errorem Dioſco. in teſtem adducens qui dixit iuncum duplicem eſſe ſchenos vz. & oxiſchenos ferens ſemen nigrum ſed hec non eſt de iunco odorato verum de vulgaribus iuncis paluſtribus intelliguntur ergo perperã ſcripſit demonſtrat ſe non probe conſideraſſe Dioſ errant quoque fratres qui Meſuem commentati ſunt dicentes ſquinantum offic. non eſſe Dioſ. iuncum odoratum arguẽtes ſquinanti radices capillares eſſe, & inutiles q atritu roſam non redoleat, nec guſtatu linguam vellicet item ſchenanthum hoc non iuncum aliquem ex ſe mittit ſed potius calamum ſimilem illi quem triticum aut ordei gignit Vnde ex his eliciunt ſquinantũ vulgare non eſſe verum iuncum odoratum ſed ij fratres duplicem commiſiſſe errorem aperte liquet primo nanque non intellexerunt Dioſ. qui inquit ſolummodo flores calamos, & radices in vſu venire, ecce quod ex verbis ipſius elicitur

Iuncum

iuncum odoratum calamum proferres secondo halluci-
antur cum dicant squantum offic. linguam non vellicare
um re vera recens si quando eum habere licebit linguã
potenter mordicet vt experientia sepe compertum est,
vnde credendum est, squantum quandoq; ab illis gusta-
um vetus omnino fuisse a quo nedum odor sed sapor eua
uerit vt testatur actuarius qui recentem, & per quam
doratum eligendum docet; odoris .n. illius gratia cele-
iter euanescentem. Alium in super fratres illi perpetra
unt errorem dum Galange exponerent cõfectionem as-
erentes veram Galangam ad nos non adferri quinimo
ue in offic. pro Galanga habetur legiptimi iunci odorati
adicem esse non sine magno errore vt omnes simpliciste
orunt proinde contra illos non opus est in cedere cum
atis apud nos & omnes eorum errores patefiant.

Stoebe.

4 Huius historiã Dios. vt pote vulgaris notitie suo æuo
retermissit quapropter multi in inuestigando que nam
Dios. fuerit planta hec in vanum laborarunt; tandem ex
linio & theoph. a quo plinius accepit stoebe phleũ esse
olligitur nec proinde adhuc cognita inquit .n. Plinius
b. 21. cap. 15. Spinosarũ multe species quedã in folio
abent & in caule spinas vt phleon, quam stoeben aliqui
ppellauere item lib. 22. c. 11. stoebe quam aliqui phleõ
ocant decocta in vino præcipuè auribus purulentis me-
tur etc. theoph. de stoebe inquit lib. 6. de Historia plãt.

cap.primo Quedam iuxta folium aculeatum altero qu
doq; folio conduntur vt ononis, tribulus, phelus quam
nonnulli Stoebam appellant item lib. 4. prius dixera
phleum in lacu orchomeno fructificare postquam decla
rauit qualem fructum butomis proferat subdit pheli fru
ctum mitellam vocant quo ad lixiuiũ vtuntur id placen-
taceum est molle rubidum, & phlei & butomi femina
sterilis ad nexus vtilis mas inutilis vt ipsius phlei seu
stoebe Historias parsim a theoph. pertractata ĩ vnum re
ducatur Dicimus quod stoebe seu phleos est herba fruct
cosa aculeata tum caule tum folio semine molli placenta-
ceo rubido radice tenera quam oues auidissime comedũt
vt inquit theoph. in fine cap. Nonnulli credidere scabio
sam vulgo vocatam esse Dios. stoebem & fuere pandecta
rius, & Gualtherus Argentinus Nam stoebes delinea-
tio supra tradita satis eos errare coarguit. Nam scabio-
sa (vt singulas vtriusq; notas conferamus, propter id
quod non in aquosis sed potius siccis, & aridis locis pro
ueniat folio non constat aculeato quinimo eruce diuisura
laciniato sub hirsuto specioso flore excesio albicante diu-
turno radice non tenera sed potius lignosa.

Succinum.

95 Succinum omniũ confessione est quod greci electron
Mauri carabe vocant, vulga Ambra gialla dicitur Hoc
vero esse populi lachrimam vt pene innumeri credidere
ex Plinio patet qui rem clare explicat lib. 37. cap. 3.

multorum

ultorū opinionibus erroneis de succini origine post l da-
tis tantum Plinij historiam breuiter recenseamus in
ibusdam septentrionalibus maris insulis nascitur id an
quitus germani glesum vocauerunt quod quidam e orū
i cum cesare germanico erant ea tempore quo hi s in
gionibus res ageret glesariam insulam eam quæ lus
ndat succino insulam vocauerunt. his insulis su cci-
um nasci certum est, distillate, certis arboribus qui pi-
s nostris multum similes sunt & in terram deci lit,
mq; inibi congelatum duritiam conceperit raptu ab
ndis quas eo insaniens ventus atulerit in germaniā de-
rtur; genera succini pluræ traduntur, candida o loris
restantissimi sed nec his nec cereis pretium, fuluis ma-
r auctoritas, ex ijs etiam num amplior transcuren tibus
ræterquam si nimio flagrent ardore, imaginemq; igneā
esse non ignē placet summa laus phalernis a vini colore
ctis molli fulgore perspicuisq;, sed quomodolibet ex he
orm, & anchuse radice tingebatur quippe etia n con-
ilio infitiebantur Vnum genus adiecerunt crys electrō
uasi aurei coloris ignium rapax & si iuxta fue int ce-
rime ardorem concipiens Hec plinius, ex cuius verbis
gnoscitur falsum esse id quod multi existimauerunt suc
num distillare, e, populis circa padum ortis vt videtur
uere & Dios. & Paulus & serap. Sed iy certam non
abuerunt fidem nam ex aliorum relatu id scripserunt vt
pparet ex eorum scriptura dum dicunt vt dicitur: fal-

sum item esse id quod plures asseuerarunt lyncuriũ ess lyncisurinam processum temporis induratum quod re ve ra nihil aliud est quam idem succinum ; Valerius cordu quibusdam argumentis nitetur probare succinum nõ esse gummi arboris cuiusdam sed potius bituminis quoddam genus , e , montibus deffluentis an verum dicat contra Plinium non audeo assentire &c.

Tripolium.

96 *Diosco. Tripolium : serap. & Auic. turbith. est Nam Serap. in turbith descriptione totũ Diosco cap: de tripolio narrat , nec ideo est offic. turbith. Nam licet candidum sit & soluens nullam tamen odoris fragrantiã nec gustui acrimoniam reddit imo est alipi actuarij radix quod non turbith. nigrum ex gargano monte nobis affer tur Actuario radix pytuise est , proinde verum Diosco. Tripolium nec non Serap. & Auic. turbith. nobis adhuc incognita sunt &c.*

Tussilago.

97 *Tussilagini vt inquit Diosco. folia sunt maiuscula quam hedere sex aut septem a radice subalbidra terra su perne virentia in plures angulos exeuntia caulis palmũ altus flos luteus in vere caule & flore confestim exui- tur inde nonnulli his vaccare existimarunt , Radix ei te- nuis est & superuacua nascitur in amenis , & riguis , Plinus ostendit lib. 26. c. 6. non vidisse hanc plantam in vere cum dicat eam caule flore & semine vaccare*

propterea

propterea non potest ab hoc vindicari errore quare &c.

Verbena Recta.

98 Ne quis ex Ottone Brumfel. decipiatur qui dicit se secionem siue cardumcellum vel calendariam vulgo vocatam esse verbenam rectam & ita eam pinxit, & docuit Nam carducellus vt supra a nobis dictum fuit ipse est senecio grecis erigeron dictus Verbenam .n. rectam iam pluries ostendiuas nullis reclamantibus notis.

Xanthium.

99 Lappa que minor herbarij vocatur xanthium est Dios. nulla refragante nota præterquam quod Dios scripsit xanthium caule constare anguloso: in hoc mihi videtur vitio scriptorum quod corruptus sit textus cum potius meo iuditio deberet legi caule maculoso, constat .n. caule rotondo non anguloso maculis paruis referto vt dracuntij caulem quedam tenus emuletur &c.

Xiris.

100 Xiris siluest. est gladiolus hunc Mathiolus affirmat esse quam offic. vocant spatulam fetidam cui subscribit Gualtherus & Cordus. Ruellius & Annatus reclamant asserentes spatulam fetidam non esse xirim sed sparganium quod mihi videatur alijs quibus plus ocij in est hanc littem dirimendam relinquo quare &c.

FINIS.

INDEX EORVM OMNIVM que in hoc libro continentur.

In tractatu Primo.

Secunda

Magis

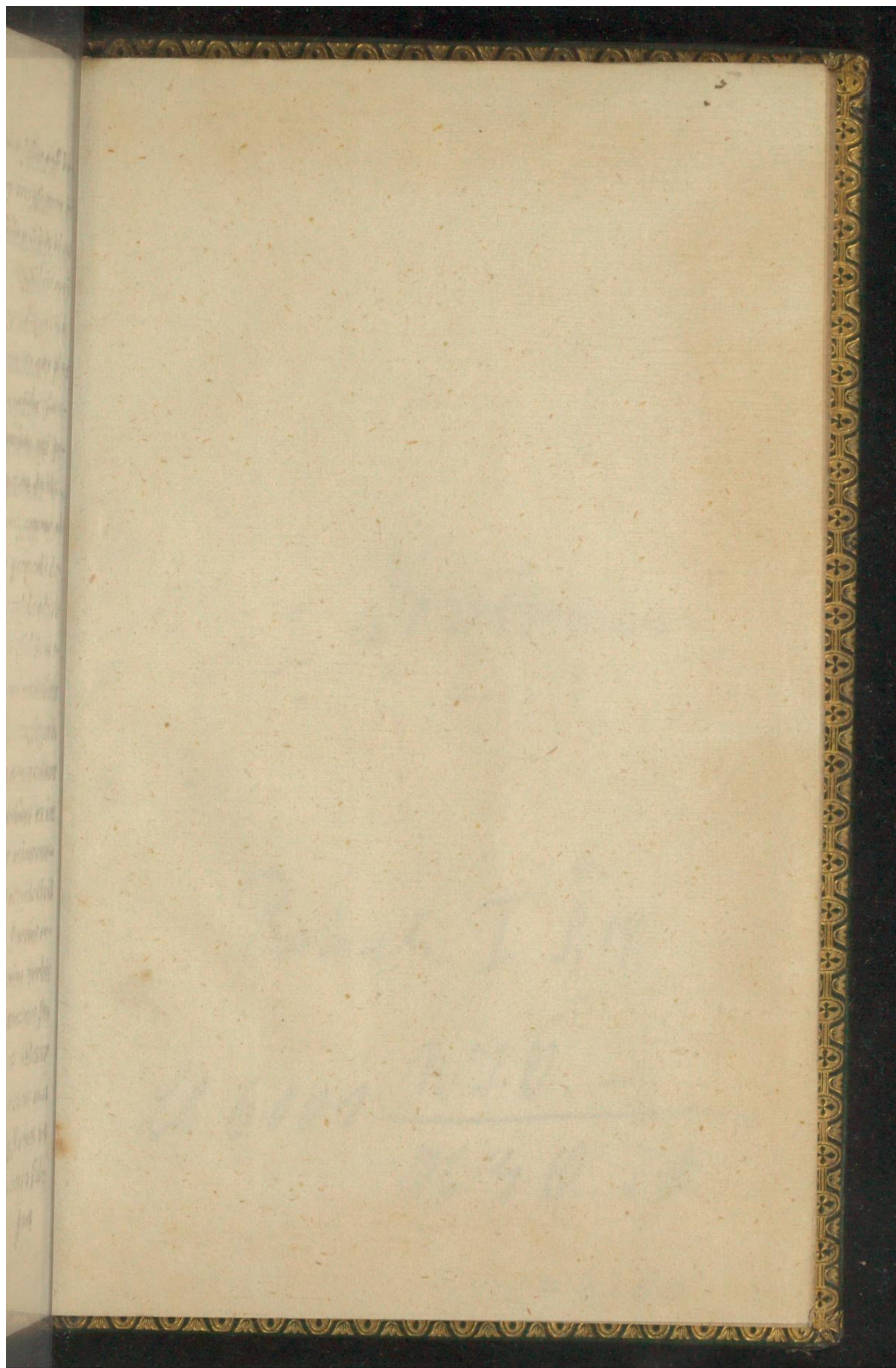
In tractatu Quarto.

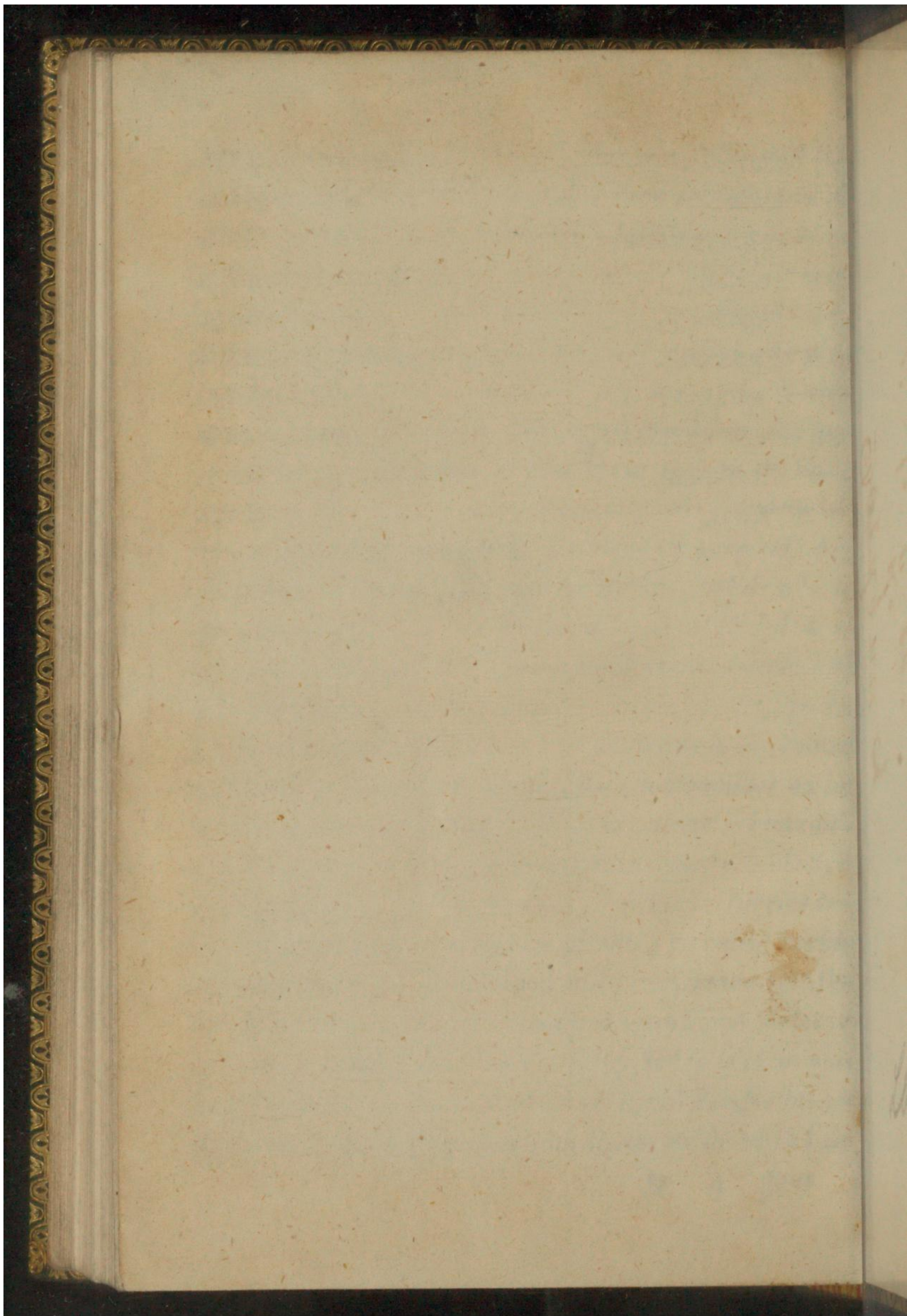
De

Prohemium.

INDEX SIMPLICIVM.

FINIS.

Dorolvous

Proksch I. S. 19.

Lb. 6001 N 70. –

M 40. ik

